SPRAWOZDANIE

Dyrekcyi

C. K. GIMNAZYUM

WYŻSZEGO

w Nowym Sączu

za rok szkolny

1904

NOWY SĄCZ — 1904 — NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO CZCIONKAMI DRUKARNI J. K. JAKUBOWSKIEGO WWY W NOWYM SĄCZU.

Sprawozdanie

Dyrekcyi

C. K. GIMNAZYUM

WYŻSZEGO

w Nowym Sączu

za rok szkolny

1904

NOWY SĄCZ - 1904 - - NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO.
CZCIONKAMI DRUKARNI J. K. JAKUBOWSKIEGO WWY W N. SĄCZU.

ZAPISKI FLORYSTYCZNE

podał

IGNACY KRÓL.

RANUNCULACEAE JUSS.

Thalictrum aquilegifolium L., Mydlniki koło Krakowa, w lasku.
Thalictrum minus L., Jeleśnia koło Żywca, w owsie pod lasem.
Thalictrum galioides Nestler, na łące pod skałą Kmity w Zabierzowie, na Smykaniu obok Szczyrzyca.
Hepatica nobilis Schreber, Regulice na górze Grzmiączce pospolita.
Pulsatilla vulgaris Miller, na Krzemionkach krakowskich pospolita.
Pulsatilla patens Miller, na Krzemionkach podgórskich i na kopcu Krakusa, słoneczne wzgórza.
Anemone nemorosa L., na Bielanach, w krzakach i w lesie pospolita.
Anemone ranunculoides L., na Sikorniku pod kopcem Kościuszki, zarośla.
Myosurus minimus L., na Sikorniku, na podmokłem polu.
Ranunculus Tlammula L., na Dębnikach, mokre łąki.

Ranunculus Lingua L., koło Trzebini, w przekopie z stojącą wodą.
Ranunculus auricomus L., w lesie na Woli Justowskiej.
Ranunculus cassubicus L., Przegorzały, zarośla.
Ranunculus acer L., pod skałą Kmity, Worochta, łąki.
Ranunculus lanuginosus L., Zabierzów, w lasku.
Ranunculus nemorosus DC., Worochta, na łące.
Ranunculus repens L., Olsza, pospolita na wilgotnych miejscach.
Ranunculus bulbosus L., Regulice, łąki.
Ranunculus Sardóus Crantz, Zabierzów, Sikornik, Kłaj, wilgotne łąki.
Ranunculus arvensis L., Smykań koło Szczyrzyca, na roli.
Ranunculus sceleratus L., Kraków—Błonia, Dębniki, rowy, mokradła.
Ficaria verna Hudson, Przegorzały, Bielany, Sikornik, zarośla.
Caltha palustris L., Przegorzały, Bielany, Zabierzów, mokre łąki.
Trollius europaeus L., Worochta, na wilgotnej łące.
Isopyrum thalictroides L., Panieńskie Skały, w lesie.
Nigella arvensis L., Krzemionki krakowskie, Nieporaz, suche wzgórza.
Aquilegia vulgaris L., Czerna, w lesie przy drodze.
Actaea spicata L., Jeleśnia, las Kiełbasów na zrębie.
Delphinium Consolida L., Dębniki, Smykań koło Szczyrzyca, między zbożem.
Aconitum Napellus L., Pilsko, nad potoczkiem w kosodrzewinie.
Aconitum Stoerkianum Rchb., Jeleśnia, w ogródku hodowany.

BERBERIDEAE VENT.

Berberis vulgaris L., Park Dra Jordana w Krakowie.

NYMPHAEACEAE DC.

Nymphaea alba L., Dębniki na stawkach.
Nuphar luteum Smith, razem z poprzednią rośliną.

PAPAVERACEAE DC.

Papaver Rhoeas L., Smykań, między zbożem pospolity.
Papaver somniferum L., Jeleśnia, w ogródku hodowany.
Chelidonium majus L., Kraków Karmelicka, Sikornik, bardzo pospolity.

FUMARIACEAE DC.

Corydalis cava Schwgg. u. K., Skały Panieńskie, w lesie.
Corydalis solida Smith, Regulice, Wola Justowska, zarośla.
Fumaria officinalis L., Krzemionki krakowskie, wał kolejowy koło Zwierzyńca.

CRUCIFERAE JUSS.

Nasturtium officinale R. Br., w potoku przy drodze do Czerny.
Nasturtium silvestre R. Br., Smykań koło Szczyrzyca, w rowie przy drodze.
Nasturtium palustre DC., koło Woli Justowskiej, Zabierzów nad rzeką.
Barbaraea vulgaris R. Br., Przegorzały, pospolita na miejscach ugorem leżących.

Arabis glabra Bernhardi, Sikornik, suche kamieniste wzgórza.
Arabis hirsuta Scopoli, Krzemionki krakowskie, ruiny zamku Tenczyńskiego, suche wzgórza.
Arabis Halleri L., Worochta, na wilgotnej łące.
Cardamine pratensis L., Przegorzały, mokre łąki.
Cardamine amaru L., Regulice, nad rzeką.

Dentaria glandulosa W. et K., Raba wyżnia (Prof. Smreczyński leg.), Worochta, lasek.
Sisymbrium officinale Scopoli, Sikornik, Podgórze Bonarka, pospolita na miejscach suchych przy drogach.
Sisymbrium Sophia L., Krzemionki podgórskie, Zabierzów, na piaszczystych miejscach.
Stenophragma Thtalianum Celak., Zabierzów, koło skały Kmity.
Alliaria officinalis Andrzj., Dębniki na miedzy pod krzakiem.
Erysimum cheiranthoides L., Krzemionki Podgórskie, na roli.
Erysimum hieracifolium L., a) strictum Fl. Wett., Dębniki, Sikornik, Krzemionki Krakowskie, na murach i rumowisku.
Erysimum odoratum Ehrhart, Sikornik na kamieniach.
Brassica Rapa L., uprawiana, Łobzów, Podgórze Płaszów, pospolita także po ugorach.
Sinapis arvensis L., Dębniki po polach.
Diplotaxis muralis DC., wał kolejowy między Krakowem a Zwierzyńcem.
Alyssum calycinum L., Tenczynek, Krzemionki Krakowskie, wał kolejowy między Krakowem a Zwierzyńcem, — suche piaszczyste miejsca, mury.
Berteroa incana DC., Krzemionki Podgórskie, nad Wisłą pod klasztorem Norbertanek, Zabierzów, na suchych miejscach między kamieniami.
Erophila verna E. Meyer, Podgórze Bonarka, pola.
Cochlearia Armoracia L., Regulice, upr. w ogródku szkolnym.
Camelina sativa Crantz, Dębniki w zbożu.
Thlaspi arvense L., Kraków, Podgórze Bonarka, Regulice, ugory.
Thlaspi perfoliatum L., Podgórze Bonarka, na pagórkach z rzadka krzakami porosłych.
Lepidium ruderale L., Kraków w ogrodzie pod murem.
Capsella Bursa pastoris Moench, Kraków, Zabierzów, Zwierzyniec, wszędzie b. posp. po polach, *var. pinnatifida*

Koch, na wale kolejowym między Krakowem a Zwierzyńcem.
Neslea paniculata Desvaux, Zabierzów, Wola Justowska, Dębniki, między zbożem.
Raphanistrum Lampsana Gaertner, Podgórze Bonarka, Jeleśnia, między zbożem.
Raphanus sativus L., Jeleśnia, w ogródku.

RESEDACEAE DC.

Reseda lutea L., Nowy Sącz, nad Kamienicą na kamieńcu.
Reseda luteola L., Rudno, zebrał Prof. Smreczyński.

CISTINEAE DUNAL.

Helianthemum Chamaecistus Miller, Regulice, Krzemionki Krakowskie, Podgórze Bonarka, suche wzgórza.

VIOLARIEAE DC.

Viola palustris L., Kłaj, w lesie na wilgotnej łące.
Viola collina Besser, Regulice, zebrał Prof. Smreczyński.
Viola odorata L., Wola Justowska, koło płotów.
Viola silvatica Fries, Zabierzów, skała Kmity w lasku.
Viola Riviniana Rchb., Kłaj, w lesie.
Viola canina L., Sikornik, Panieńskie Skały, zarośla, las.
Viola biflora L., Howerla, górna granica lasów.
Viola tricolor L., Smykań koło Szczyrzyca, Olsza, pola.

DROSERACEAE DC.

Drosera rotundifolia L., Jeleśnia, mokre łąki.

POLYGALEAE JUSS.

Polygala vulgaris L., Zabierzów, Szczyglice, suche wzgórza.
Polygala amara L., Regulice »Grzmiączka«.

SILENEAE DC.

Dianthus Armeria L., Smykań, na suchym pagórku.
Dianthus Carthusianorum L., Krzemionki krakowskie, Jeleśnia, na suchych miejscach.
Dianthus deltoides L., Nieporaz, zebrał Prof. Smreczyński.
Dianthus superbus L., Zabierzów, lasek powyżej skały Kmity.
Cucubalus baccifer L., na Smykaniu koło Szczyrzyca, na płocie.
Silene Otites Smith, Krzemionki krakowskie, suche wzgórza.
Silene vulgaris Garcke, Jeleśnia ugór.
Silene gallica L., Nieporaz, zebrał prof. Smreczyński.
Silene nutans L., Krzemionki krakowskie, suche wzgórza.
Silene noctiflora L., Mydlniki, na roli ilastej.
Viscaria vulgaris Roehling, Zabierzów, Wola Justowska, na Smykaniu koło Szczyrzyca, suche pagórki.
Coronaria flos cuculi A. Br., Sikornik, na Smykaniu koło Szczyrzyca, łąki.
Melandryum album Garcke, koło Krakowa na polach, Jeleśnia łąki.
Melandryum rubrum Garcke, na Smykaniu koło Szczyrzyca, Pilsko w lesie na polance.
Agrostemma Githago L., koło Krakowa, w zbożu, Szczyrzyc, Jeleśnia.

ALSINEAE DC.

Spergula arvensis L., na Smykaniu koło Szczyrzyca, Jeleśnia, piaski.

Spergula pentandra L., na Smykaniu koło Szczyrzyca, pola piaszczyste.
Moehringia trinervis Clairville, Wola Justowska, Nowy Sącz, zarośla w olszynie.
Arenaria serpyllifolia L., Regulice, Jeleśnia, ugory, Szczyrzyc, nad rzeką w suchem miejscu.
Holosteum umbellatum L., Krzemionki krakowskie, suche wzgórza.
Stellaria nemorum L., Nowy Sącz, w olszynowym lasku.
Stellaria media Cyrillo, Jeleśnia, okolice Krakowa, po polach pospolita.
Stellaria Holostea L., Wola Justowska, Sikornik, zarośla.
Slellaria graminea L., Zakrzówek, Worochta, łąki.
Stellaria uliginosa Murray, Szczyglice, Kłaj, mokradła w miejscach zacienionych.
Malachium aquaticum Fries, Błonia krakowskie, w rowie.
Cerastium triviale Link, na Smykaniu koło Szczyrzyca, Sikornik, Kłaj, pola, łąki, Kraków, w ogrodzie przy ul. Karmelickiej.
Cerastium arvense L., Wola Justowska, Krzemionki krakowskie, Bielany, Zabierzów, po polach i przy drogach.

MALVACEAE R. BR.

Malva alcea L., Dębniki, kolo parkanu.
Malva crispa L., Zwierzyniec, Jeleśnia, zdziczała koło płotów.
Malva silvestris L., Dębniki, Jeleśnia, koło drogi.

TILIACEAE JUSS.

Tilia platyphyllos Scopoli, Jeleśnia, przy drodze sadzona.
Tilia ulmifolia Scopoli, Regulice, w lasach.

HYPERICINEAE DC.

Hypericum perforātum L., na Smykaniu koło Szczyrzyca,

Gruszów, Jeleśnia, pod lasem na Kiełbasowie, Wola Justowska, w zaroślach koło pól.
Hypericum quadrangulum L., zbierałem w tych samych miejscowościach jak poprzedni gatunek a także na Pilsku.
Hypericum tetrapterum Fries, Jeleśnia, w wilgotnych rowach.
Hypericum humifusum L., Regulice, zebrał Prof. Smreczyński.

ACERINEAE DC.

Acer Pseudoplatanus L., Panieńskie skały, Jeleśnia, w lesie.
Acer platanoides L., Jeleśnia, w ogrodzie szkolnym.
Acer campestre L., na Bielanach koło Krakowa.
Acer negundo L., Kraków, przy ul. Karmelickiej sadzony.

HIPPOCASTANEAE DC.

Aesculus Hippocastanum L., Kraków, sadzony przy ulicach i w ogrodach.
Aesculus Pavia L., Wola Justowska, Kraków, sadzony.

LINEAE DC.

Linum usitatissimum L., Jeleśnia, Smykań koło Szczyrzyca, uprawiany.
Linum catharticum L., Sikornik, Jeleśnia, Gruszów, suche wzgórza.

GERANIACEAE DC.

Geranium phaeum L., Krzeszowice,, Zabierzów, naprzeciw skały Kmity, na Smykaniu koło Szczyrzyca, w gajach, w cienistych miejscach.
Geranium pratense L., Mydlniki, łąki.

Geranium sanguineum L., Krzemionki krakowskie, Zabierzów, suche pagórki.
Erodium cicutarium L' Heritier, Krzemionki krakowskie, pola.

OXALIDEAE DC.

Oxalis Acetosella L., Panieńskie Skały, w lesie.
Oxalis striela L., Wola Justowska, na Smykaniu koło Szczyrzyca, na roli i miedzach.

BALSAMINEAE A. RICH.

Impatiens Noli tangere L., Stryszów, Jeleśnia, na Kiełbasowie, w lesie na wyrębie.
Impatiens parviflora DC., Kraków, w ogródku przy ul. Karmelickiej w wielkiej ilości.

CELASTRINEAE R. BR.

Staphylaea pinnata L., Jeleśnia, w byłym ogródku aptecznym zasadzona.
Evonymus europaea L., Sikornik, Dębniki, w towarzystwie innych krzewów.
Evonymus verrucosa Scopoli, Jeleśnia, Zabierzów, po polach.

RHAMNEAE R. BR.

Rhamnus cathartica L., Sikornik, po zaroślach.
Frangula Alnus Miller, Sikornik, Regulice, na Smykaniu koło Szczyrzyca, po lasach.

PAPILIONACEAE L.

Genista germanica L., Zabierzów, Skała Kmity, koło lasów.
Sarothamnus scoparius Wimmer, Szczyglice, Jeleśnia, Gruszów, brzegi lasów.
Cytisus capitatus Jacquin, Zabierzów, Skała Kmity, suche pagórki.
Cytisus ratisbonensis Schaeffer, Przegorzały, Bielany, Zabierzów, Krzemionki krakowskie, Tenczynek, suche wzgórza.
Lupinus luteus L., Jeleśnia, Regulice, uprawiany.
Ononis arvensis L. syst. nat., Gruszów, na Smykaniu koło Szczyrzyca, przydroża, i pola.
Medicago sativa L., Podgórze Płaszów, uprawiana.
Medicago falcata L., Krzemionki krakowskie.
Medicago lupulina L., na Smykaniu koło Szczyrzyca, łąki.
Melilotus altissimus Thuillier, Gruszów, na Smykaniu koło Szczyrzyca, łąki, rowy.
Melilotus officinalis Desr., Podgórze Bonarka, przy drodze.
Melilotus albus Desr., na Smykaniu koło Szczyrzyca, przy ścieżkach.
Trifolium pratense L., Wola Justowska, Gruszów, na Smykaniu, łąki.
Trifolium alpestre L., Sikornik, suche wzgórza.
Trifolium medium L., na Smykaniu koło Szczyrzyca, łąki suche.
Trifolium montanum L., Gruszów i na Smykaniu pod lasem.
Trifolium repens L., Wola Justowska, przy drodze.
Trifolium hybridum L., Zabierzów, na mokrej łące.
Trifolium agrarium L., Jeleśnia, na Smykaniu koło Szczyrzyca, w lesie na suchej łące.
Trifolium procumbens L., Krzemionki krakowskie, na polach.
Anthyllis vulneraria L., Krzemionki krakowskie, na słonecznych zboczach.
Lotus corniculatus L., Sikornik, na Smykaniu koło Szczyrzyca, Gruszów, łąki.

Lotus uliginosus Schkuhr, Wola Justowska, Krzemionki krakowskie Jeleśnia na Kiełbasowie — młaka na zrębie w lesie.
Robinia Pseud — Acacia L., Kraków, sadzona.
Astragalus glycyphyllus L., na Smykaniu koło Szczyrzyca, w lesie.
Coronilla varia L., Zabierzów, Wola Justowska, Jeleśnia, łąki.
Onobrychis sativa Lmk., Regulice, siana.
Vicia Cracca L., na Smykaniu koło Szczyrzyca, Zabierzów, Jeleśnia, między zbożem.
Vicia villosa Roth, Szczyglice, Krzemionki podgórskie, na Smykaniu koło Szczyrzyca, Jeleśnia, jak poprzednia.
Vicia sepium L., Sopotnia, na Smykaniu koło Szczyrzyca, na płocie.
Vicia sativa L., Podgórze Bonarka, na Smykaniu, między zbożem.
Vicia Faba L., Jeleśnia, w ogrodzie hodowana.
Ervum hirsutum L., Jeleśnia, na roli.
Leus esculenta Moench, Jeleśnia, w ogródku zapewne przypadkowo wysiana.
Pisum sativum L., Podgórze Płaszów, Jeleśnia, Gruszów,
Lathyrus pratensis L., Sikornik, wzgórza.
Lathyrus silvester L., na Smykaniu koło Szczyrzyca, w lesie.
Lathyrus paluster L., koło Zabierzowa, na mokrej łące.
Lathyrus vernus Bernhardi, Sikornik, Bielany, Zabierzów, pomiędzy krzakami w cieniu.
Phaseolus vulgaris L., Jeleśnia, uprawiana w ogródkach.

DRUPACEAE DC.

Prunus avium L., Gruszów, Jeleśnia, na Smykaniu koło Szczyrzyca, w parowach.
Prunus Padus L., Gruszów, Jeleśnia, koło Krakowa, przy drogach, koło zabudowań.
Prunus spinosa L., Bielany, Sikornik, Jeleśnia, wzgórza.

Prunus domestica L., Gruszów, na Smykaniu koło Szczyrzyca, w ogrodach.

ROSACEAE JUSS.

Rosa tomentosa Smith, Dębniki.
Rosa canina L., Sikornik, Zabierzów, Jeleśnia, Gruszów.
Rubus caesius L., Gruszów, Jeleśnia, koło Krakowa, Nieporaz, po lasach, obok dróg.
Rubus Idaeus L., Gruszów na Cietniu, Jeleśnia, jak poprzednie.
Rubus saxatilis L., Wola Justowska, w lasku na usypisku:
Geum urbanum L., Olsza, Tenczynek, na Smykaniu koło Szczyrzyca, zarośla.
Geum rivale L., Zabierzów, Regulice, mokradła.
Fragaria vesca L., Bielany, Gruszów, Jeleśnia, na Smykaniu k. Szczyrzyca, zręby w lasach, zerwy kamieniste.
Fragaria elatior L., Alwernia, w lesie przy drodze.
Fragaria collina Ehrhart, Regulice, na »Grzmiączce«.
Potentilla argentea L., Sikornik, Zabierzów, koło skały Kmity.
Potentilla reptans L., na Smykaniu koło Szczyrzyca w rowie.
Potentilla silvestris Necker, Zabierzów, Kłaj, na łące.
Potentilla verna Roth, Krzemionki krakowskie, Kraków, wzgórza słoneczne.
Potentilla anserina L., Olsza, Jeleśnia, Zabierzów, koło drogi.
Potentilla alba L., Sikornik, w zaroślach.
Alchemilla vulgaris L., Wola Justowska, Zabierzów, Pilsko, w cieniu pod krzakami.
Alchemilla arvensis Scopoli, Szczyglice.
Sanguisorba officinalis L., Gruszów, koło Zabierzowa, mokre łąki.
Sanguisorba minor Scopoli, Krzemionki krakowskie, suche miejsca.
Agrimonia Eupatoria L., Dębniki, Gruszów, na Smykaniu koło Szczyrzyca koło dróg, zarośla.

Filipendula Ulmaria Maximowicz, na Smykaniu koło. Szczyrzyca, w rowie nad wodą.
Filipendula hexapetala Gilibert, Zabierzów, skała Kmity.
Spiraea salicifolia L., *var. ulmifolia Scopoli*, Ardzeluża posp. w lesie na wyrębie.
Aruncus silvester Kosteletzky, koło Jeleśni, Pilskò, w lesie nad potokiem.

POMACEAE LINDLEY.

Crataegus oxyacantha L., Wola Justowska, Sikornik, wzgórza.
Crataegus monogyna Jacquin, Sikornik, koło Sokoła z czerwonymi kwiatami w ogródku.
Pirus communis L., Gruszów, Szczyrzyc, w ogrodach.
Pirus malus L., razem z poprzednią rośliną.
Pirus aucuparia Gaertner, Bielany, Jeleśnia, Gruszów, w lesie.

ONAGRARIEAE JUSS.

Epilobium angustifolium L., Sikornik, Jeleśnia, Gruszów, Szczyrzyc, góra Pilsko zręby w lasach.
Epilobium Dodonaei Villars, Skotniki na suchem miejscu kamienistem.
Epilobium hirsutum L., Regulice, mokradła.
Epilobium parviflorum Schreber, na Smykaniu koło Szczyrzyca, w rowie.
Epilobium collinum Gmelin, Regulice.
Epilobium Lámyi F. Schulz, Jeleśnia, na bagnistem miejscu.
Epilobium roseum Schreber, Regulice, w rowie.
Epilobium palustre L., na Smykaniu koło Szczyrzyca, na bagnistej łące.
Oenothera biennis L., Bukowica, Dębniki, nad Wisłą koło pływalni wojskowej.
Circaea luteciana L., Jeleśnia, las »Kiełbasów« na wyrębie.

Circaca intermedia Ehrhart, Jeleśnia, razem z poprzednią.
Circaea alpina L., Jeleśnia, razem z poprzedniemi.

LYTHRACEAE JUSS.

Lythrum Salicaria L., Gruszów, na Smykaniu koło Szczyrzyca, Jeleśnia, w zaroślach, nad potokami.

TAMARISCINEAE DESVAUX.

Myricaria germanica Desvaux, Pólhora, Kołomyja, nad Prutem, Nowy Sącz, nad Dunajcem, Kamienicą.

PHILADELPHEAE DON.

Philadelphus coronarius L., Kraków, Jeleśnia, hodowany.

CUCURBITACEAE JUSS.

Cucumis sativus L., Jeleśnia, w ogródku hodowany.
Sicyos angulata L., Jeleśnia, na altanie.

PARONYCHIEAE ST. HILL.

Herniaria glabra L., Jeleśnia, na Smykaniu koło Szczyrzyca po miejscach piaszczystych.

SCLERANTHEAE LINK.

Scleranthus annuus L., Jeleśnia, pospolita pomiędzy zbożem.

CRASSULACEAE DC.

Sedum maximum Suter, Bielany, w lesie na wzgórku niedaleko klasztoru.
Sedum Fabaria Koch, Babia Góra, pod szczytem.
Sedum acre L., Zabierzów, Jeleśnia, Szczyrzyc, po suchych wzgórzach.

GROSSULARIEAE DC.

Ribes Grossularia L., Kraków, Szczyrzyc, w ogrodach hodowana.
Ribes rubrum, L., Kraków, Szczyrzyc, Jeleśnia jak poprzednia.

SAXIFRAGEAE VENT.

Saxifraga tridactylites L., Krzemionki krakowskie, Sikornik, po skałach.
Saxifraga granulata L., Sikornik, Zabierzów, suche wzgórza
Chrysosplenium alternifolium L., Panieńskie skały, Tenczynek, mokradła.
Chrysosplenium oppositifolium L., pod Howerlą, górna granica lasów.
Parnasia palustris L., Jeleśnia, Regulice, Pólhora, mokre wzgórza i nad potokami.

UMBELLIFERAE JUSS.

Sanicula europaea L., Pólhora, Regulice, w lasku.
Astrantia major L., Sikornik, na Smykaniu koło Szczyrzyca, po lasach i łąkach.
Petroselinum sativrum Hoffm., Jeleśnia, w ogródkach hodowana.

Falcaria vulgaris Bernhardi, Zwierzyniec, Jeleśnia, po polach.
Aegopodium Podagraria L., Jeleśnia, w ogrodach i sadach.
Carum Carvi L., Zabierzów, Szczyglice, łąki.
Pimpinella Saxifraga L., Jeleśnia, na suchych wzgórzach.
Sium latifolium L., Zwierzyniec, w rowie.
Oenathe aquatica Lmk., Dębniki, w stawkach.
Aethusa Cynapium L., Jeleśnia, w ogrodzie, na polach.
Seseli annuum L., Krzemionki krakowskie, suche wzgórza.
Levisticum officinale, Koch. Jeleśnia, pospolita w ogródkach.
Angelica silvestris L., Jeleśnia, po łąkach pospolita.
Pastinaca sativa L., Jeleśnia, pospolita w ogródkach.
Heracleum Sphondylium L., Jeleśnia, po łąkach i zaroślach.
Torilis Anthriscus Gmelia, Jeleśnia, las »kiełkasów«.
Daucus Carota L., Zabierzów, Jeleśnia, Gruszów, Szczyrzyc, po łąkach posp.
Chaerophyllum bulbosum L., Zabierzów, na brzegu lasu.
Chaerophyllum aromaticum L., Jeleśnia, ogród.
Chaerophyllum hirsutum L., Jeleśnia, nad potokiem pod lasem »Kiełbasów.«

ARALIACEAE JUSS.

Hedera Helix L., Panieńskie skały, Bielany, Szczyrzyc, Gruszów, Jeleśnia, po lasach.

CORNEAE DC.

Cornus sanguinea L., Szczyrzyc, Jeleśnia, po zaroślach.
Cornus stolonifera Michaux, Jeleśnia, w ogrodzie koło leśniczówki.

Cornus mas L., Szczyrzyc, w ogrodzie koło kościoła.

CAPRIFOLIACEAE JUSS.

Adoxa Moschatellina L., Sikornik, Panieńskie skały, w zaroślach posp.

Ebulum humile Garcke, Jeleśna, nad potokiem.
Sambucus nigra L., Kraków, w ogrodzie przy ul. Karmelickiej.
Viburnum Opulus L., Sikornik, Gruszów, Jeleśnia, po zaroślach.
Lonicera Xylosteum L., Wola Justowska, Sikornik, zarośla.

RUBIACEAE DC.

Sherardia arvensis L., Regulice, Jeleśnia, Szczyrzyc, po polach.
Asperula Aparine MB, Regulice, nad potokiem.
Asserula tinctoria L., Podgórze- Bonarka, suche wzgórza.
Asperula cynanchica L., Regulice, Krzemionki krakowskie, suche wzgórza.
Asperula odorata L., Dubie, Jeleśnia, po lasach cienistych.
Galium vernum Scopoli, Sikornik, Regulice »Grzmiąka«, łąki, zarośla.
Galium palustre L., Sopotnia, w lesie w rowie przydrożnym.
Galium boreale L., Sikornik, suche wzgórza.
Galsum rotundifolium L., Jeleśnia, las »Kiełbasów«.
Galium verum L., Krzemionki krakowskie, suche wzgórza.
Galium Mollugo L., Podgórze-Bonarka, na Smykaniu koło Szczyrzyca, łąki koło płotów.

VALERIANEAE DC.

Valeriana officinalis L., Zabierzów, na Smykaniu koło Szczyrzyca, łąki, zarośla.
Valeriana sambucifolia Mikan, Zabierzów, nad brzegiem przekóp, po łąkach wilgotnych.
Valeriana divica L., Krzeszowice, mokre łąki.
Valerianella dentata Pollich, na Smykaniu koło Szczyrzyca, po polach pomiędzy zbożem.
Valerianella rimosa Bastard, Jeleśnia, w ogródku i po polach pomiędzy zbożem.

DIPSACEAE DC.

Dipsacus silvester Hudton, na Smykaniu koło Szczyrzyca, pod płotem.

Kuantia arvensis Coulter, na Smykaniu koło Szczyrzyca, Krzemionki Krakowskie, brzegi lasów, wzgórza.

Succisa pratensis Moluch, Jeleśnia, wilgotna łąka pod lasem Kiełbasowem.

Scabiosa Columbaria L., c) ochrolenca L., Krzemionki Krakowskie suche wzgórza.

JAN MAGIERA

MUZA SALOMONA POLSKIEGO.

»Salomon polski», zanim mędrca imię wśród rodaków sobie zyskał, hołdował muzie erotycznej. Z wieku męskiego już pochodzą dzieła, które mu sławny przydomek zyskały. Za młodu innej on bogini czcił ołtarze i pierwociny literackie składał w ofierze innym bogom w młodości niż w wieku dojrzałym. Pierwsze jego próby literackie to utwory miłosne, o które autor nie miał troski ani pieczy prawie żadnej, że nawet nie możemy twierdzić stanowczo, czy są jego pióra. Zdaje się, że i przyjaciele nie zwracali uwagi na niedojrzałe wierszyki marszałkowica, skoro nie postarali się o ich wydanie, gdy późniejsze dzieła jego (Rozmowy Artaxesa) wielką troską otoczyli. Pierwszym, który te »skarby« odnalazł w księgozbiorze Baworowskich we Lwowie i książnicy Petersburskiej, jest prof. Aleksander Brückner. Wzmiankę też obszerniejszą poświęcił im w dodatkach do »Spuścizny rękopiśmiennej po Wacławie Potockim.« [1])

Płodem chwil, spędzonych za granicą, a w każdym razie owocem studyów pod niebem włoskiem, były te najranniejsze utwory Herakliusza. Rozpoczął zaś od tego, co naj-

[1]) Rozprawy Akademii Umiejętności wydział filolog. XXVII str. 359.

pospolitsze i najpowszechniejsze było w tej dobie, od komedyi włoskiej. Dokładną treść ich podaje prof. B., który miał sposobność przeczytać je w całości, za nim też możemy powtórzyć, jakie są te komedye i co się w nich znajduje. Jedna z nich ma napis już późniejszy: »Comedia Compositiey ut fertur IMP. Marszałka W. K. starosty spiskiego Lubomirskiego«. Krótka jej treść jest następująca: Don Guzman, wysłany przez króla kastylskiego w przedniej straży przeciw wrogowi, dostaje się w niewolę, jednak król Maroka, doznawszy niegdyś od niego gościnności, wywdzięcza mu się i darzy go zaszczytami. Tymczasem o rękę żony jego, opiece krewniaka poruczonej, stara się Alwarez, pewny, że Guzman zginął. Myślą powtórnego zamęścia żony swej dręczy się Guzman, bo ułożył się z żoną przy pożegnaniu, że, jeśli do oznaczonego dnia nie wróci, ona może wyjść za mąż powtórnie. Zwierza się z tem królowi, a ten każe czarownikom przenieść Guzmana w nocy do pokoju krewniaka jego, któremu pieczę nad żoną poruczył. Nazajutrz odbył się ślub Antonii z Alwarezem. Na godach jest i Guzman, a przy składaniu darów weselnych oddaje swój pierścień Antonii. Ona poznaje swego męża prawego; nowożeniec musi się pocieszyć tem, że swatają mu zaraz przyjaciółkę tej, której przed chwilą ślubował miłość, na co on się też chętnie godzi.

Komedya jest 3 aktowa. Żywioł jej zabawny stanowią służący, a »cała vis comica w ich głupocie, tchórzostwie, paplarstwie i obżarstwie; w plagach, jakiemi ich raczą, w dwuznacznikach, w jakich się kochają, w przekrzywianiu łaciny i makaronizmach.« Temat jej zestawia prof. B. z »Rycerzem Thorelle« niemieckim z XV.

Jest jeszcze druga »Comedia tegoż autora w innej materiey concipowana,« którą Załuski nazywa »srodze śmieszną,« zarazem notuje, że jest to dramat polski z włoskiego. Treść wzięta z Decamerona (II. 10.), z góry więc możemy wiedzieć, że zbyt moralną nie będzie. I rzeczywiście. Ożeniony staruch z młodą panienką jedynie dlatego, że ojciec jej pragnął mieć poważnego zięcia, po części przez męża

oszukiwana, po części kochankowi oddana, zostaje wreszcie żoną Spirydona, swego lubego. Układ oczywiście takisam jak w pierwszej, aktów 3, imiona osób te same (Biribis, Faramaszka), dowcipy wreszcie tegożsamego rodzaju (hic smrodus).

Najwięcej zapewne czytywaną i rozpowszechnioną, skoro najliczniejsze jej spotykamy odpisy, to »**Ermida albo królewna pasterek** t. j. ten szczęśliwy, który się swym stanem kontentuje« (z r. 1664). Trzy bowiem jej odpisy znalazł prof. B., nie wliczając w tę liczbę rękopisu, zachowanego w książnicy krakowskiej Akademii Umiejętności, który zatem jest czwartym, dotąd znanym odpisem Ermidy. Komedya to w 3 aktach z prologiem w muzyce, jak podpisano w rękopisie. Występują w nim Merkury i Kupido, którzy iść mają ze sobą o lepsze, a »kto serce posiędzie, ten będzie miał większą sławę.« Ubocznie wspomnieć można, że tenże sam bożek miłości ścierał się już z Hymenem na słowa, kiedy Zimorowicz »Zjawienie« malował.

Bohaterką jest Ermida, królewna jakaś, która, przez Filona zdradzona, rzeczywiście czy w urojeniu, nie wiadomo, ucieka z pałaców między pasterki. Zasnęła nad brzegiem. Nadbiegł w to miejsce pasterz, rozmiłował się w jej obrazku, zabrał go, a w jego miejscu swój konterfekt zostawił. Królewna wraz ze służebną swoją zostają przyjęte w poczet pasterek. W poszukiwaniach za utraconą kochanką przybywa w te strony Filander ze sługą i serca powierkiem, Adrastem. Ten spostrzegł u pasterza podobiznę królewnej, wydziera mu ją przemocą, za co od pana swego garść złota zarobił; poróżnił zaś zaprzyjaźnionych pasterzy, podszczuwając Amintasa przeciw przyjacielowi, jakoby ten zabrał mu obraz Ermidy. Stąd spór i bójka. Nadchodzi bohaterka, widzi, że w stanie pasterskim też nie wszystko jasne i pogodne. Kończy się komedya szczęściem pary kochanków i ślubowaniem wzajemnej miłości. W ostatnim wierszu cała zamknięta nauka:

Nieszczęśliwy, kto swemi żądzami wojuje.
Ten szczęśliwy, co swym się stanem kontentuje.

Całość wrażenie robi, jakby wymyślona była jedynie w tym celu, by autor mógł mieć sposobność tę myśl, zresztą starą, w owym dwuwierszu wypowiedzieć.

Pisana jest Ermida wierszem 13 zgłoskowym, rymowanym, co prawda czasem okropnie. W charakterystyce bohaterów typy poezyi włoskiej, wówczas już powszechne i poza granicami Italii, nienaturalne, przesadne, żeby tylko wspomnieć pasterza, co ze swym konterfektem chodzi lub to urzędowe przyjmowanie nowych członków obywatelstwa pasterskiego. Że Lubomirski szedł tutaj za wzorem jakimś południowym, to pewna, ale za którym, na to stanowczej odpowiedzi dać nie można. Ideałami, na które z czcią i uwielbieniem spoglądali pisarze nasi XVII., w. rymotwórcy zwłaszcza, to wzory włoskie: Petrarca, Tasso, Sannazaro i Guarini — mistrzowie wówczas co najwybitniejsi. Tasso i Petrarka do dziś na europejskim Parnasie mają swe miejsca, cóż dopiero w dobie współczesnej. Tassa »Aminta« dotąd uchodzi za najlepszy dramat pasterski, wydań się doczekał przeszło 200, jakoż i przekładów licznych, skoro w samym języku francuskim jest ich aż 20. A Guarini jakżeż działał na wszystkich, więc i na Polaków! Jego »Pastor fido« czytywany był w akademiach w Ferrarze, Guastalli i innych, panie nosiły go podobno ze sobą do kościoła jako książkę nabożną, Gotsched wzorował na nim »Atalantę« swoję, a jeszcze W. Schlegel wyrażał się z pochwałami o »Wiernym pasterzu.« Nie dziw zatem, gdyby Lubomirski i w ojczystej mowie coś podobnego stworzyć zapragnął, skoro Bóg rymotwórczej zdolności nie poskąpił. Potockiemu podobał się Tasso, Morsztyn w Marinim znalazł ulubieńca, mógł się więc Herakliusz w smaku i artyzmie Guariniego rozmiłować. A przecież nie. Wspólności ani odbicia się nie znać tu żadnego. Przypomina natomiast »Ermida« dwunastoeklogowy poemat Sannazara »Arkadyę,« treścią tylko oczywiście. Podobieństwo, o ile mówić o niem tutaj można, byłoby w tem, że bohaterowie z gwarnego życia uciekają w lasy i na łąki pomiędzy pasterzy. Włoski poeta czyni to sam, tu znowu królewna i jej kochanek,

Z tej jednak drobnej przyczyny trudno mówić o wpływie jednego na drugiego. W każdym razie szedł Lubomirski śladami Włochów, choć nigdzie nad nimi tak się nie unosi jak nad starożytnymi, za którymi przecie pójść nie chciał w tym kierunku.

Że nie możemy oznaczyć i wskazać, kto był pierwowzorem i modelem »Ermidy«, to nasz brak dokładnej znajomości całej literatury pasterskiej owego czasu jest tego przyczyną. Zdaniem jednak naszem ważniejsza i trudniejsza zagadka plącze nam myśli, tem cięższa do rozwiązania, że danych nie mamy pewnych. Kto jest tłómaczem »Pasterza wiernego«? — zapytują się już oddawna krytycy literatury. Prof. Brückner rzucił już wprawdzie ostatnie słowo, że jest nim rokoszanin Jerzy Lubomirski, ojciec Herakliusza. Jako dowód, na którym się opiera, przytacza wiersz Andrzeja Morsztyna z dedykacyi II części »Lutni« do Jerzego:

> Gdy mu próżna pozwoli godzina,
> Wiernego składa pasterza z Guarina.

A przecie chce się raczej wierzyć, że ten, co pisał i komedye w stylu Guariniego i tyle innych utworów zostawił poetyckich, przełożył i ów dramat, niż, że człowiek, co rokosz podnosił i w obronie swej sprawy broszury ulotne pisał, raz się jeno na próbę rymowania odważywszy, tak długą rzecz do przekładu sobie obrał i tę jednę tylko. Próbowaliśmy i my szukać rozwiązania. W tym celu przejrzeliśmy kilka dostępnych egzemplarzy przekładu, ale wynik końcowy był równy początkowym wiadomościom. Zestawmy jednak szczegóły, jakie się *przeciw* zebrać dadzą. Na dwóch egzemplarzach czytamy, że wydane w Toruniu 1695. Janocki (III. 381), choć powiada, że dzieła Jerzego są »*corvis* albis rariora,« wylicza wszystkie bardzo ściśle i sumiennie, ale o naszym przekładzie nic tutaj nie mówi, wylicza go natomiast między dziełami Stanisława, opisuje że był wydany w r. 1695 w Toruniu w 12° a w r. 1722 w 8° oraz, że był poświęcony Teresie Kunegundzie, córce Jana III.

Ksiądz Solarski,[1]) który miał dobre dane z ksiąg kościoła czerniakowskiego, pisze, że Stanisław »poemat włoski Pastor fido Guariniego przyswoiwszy mowie rodzinnej, wydał pod nazwą: konterfekt wiernego dusz Pasterza« w Toruniu r. 1695. Nadto rok wydania świadczyćby mógł przeciw autorstwu Jerzego. Gdybyśmy zaś przypuszczali, że ojciec przekładu dokonał, a syn dopiero tłómaczenie wydał, to stanęlibyśmy przed pytajnikiem, czemu syn, dbający wielce o imię i sławę ojca (zniesienie wyroku banicyi), nie ogłosił światu, kto był dokonawcą tego przekładu.

Prawdopodobniejszem namby się wydawało twierdzenie, że Stanisław za młodu jeszcze przetłómaczył nasz dramat, a w starości uznał go za godny druku podobnie, jak to uczynił z inną książeczką swą: »Adverbia moralia«. Ale cóż w tym razie zrobić z ową dedykacyą Morsztyna? Czy rozumieć, że Jerzy Lubomirski, na którego dworze jeszcze z ojca czasów była scena domowa i trupa aktorów włoskich często przebywała, nie tłómaczył, ale *urządzał* przedstawienie »Pasterza wiernego« u siebie w chwilach wolnych? Albo też, jeśli wystawiano dramat ten po polsku, to wprowadził u siebie na deski przekład młodego syna. Ani twierdzenie pierwsze ani przypuszczenia drugie nie mają oparcia ani podstawy, by je uznać za rzeczywistość. Uznany jest obecnie przekład przez krytykę za dzieło Jerzego, a ponieważ sąd ten poparty przytoczonym wierszem Morsztyna, trzeba z wyrokiem tym się liczyć.

Utworom scenicznym Lubomirskiego odmawiają krytycy zgodnie wszelkiej wartości dramatycznej, a słuszność i prawda jest istotnie po ich stronie, choć, gdyby ktoś pewne znaczenie Lubomirskiemu w dziejach naszego teatru przypisywał, nie zgrzeszyłby zbytnio, skoro w XVIII. pojawiają się nawet plagiaty jego Ermidy n. p. Rodian. Dziwna tylko, skąd ten popęd u niego do pisania utworów rodzaju, wnet porzuconego. Albo pod wpływem chwilowego rozmiłowania się w jakim włoskim autorze z pobudki ojczystej

[1]) Pamiątka z odpustu na św. Bonifacy w Czerniakowie str. 30.

chciał coś podobnego w macierzystej stworzyć mowie, albo też dla domowego teatrzyku pisał sceny i ku własnej rozrywce, nie myśląc wcale o sławie dramaturga. Tak jednak czy owak, mniejsza o to, bo i autor sam uznał nicość swych prób, skoro się o nie nie troszczył, że nawet przepisywacze nie wiedzieli, czyje wiersze odpisują.

Czy utwory marszałkowica były grywane na innych lub na jego scenie pałacowej, pewnego nic powiedzieć nie możemy. Podobnie o teatrze Lubomirskich wiemy jeno tyle, jakich miał hetman Stanisław (ojciec Jerzego) aktorów włoskich, bo nazwiska ich podaje Czerniecki w swej książeczce o hetmańskim dworze; wiemy, że na godach córki Jerzego, która wyszła za Potockiego, odegrano na zamku wiśnickim jakąś sztukę teatralną; że wreszcie Stanisław wnuk, hetmana, »podczas trudnych i pracowitych zabaw kazał wystawić dla uciechy sobie teatr scenami malowanemi ozdobiony dla recytowania na nim komedyi podczas mięsopust« (Rozmowy Artax. XII.). Dokładniejszych jednak wiadomości dotąd z nikąd zaczerpnąć nie zdołaliśmy.

W rękopisach i sylwach przechowują się jeszcze między innemi w książnicy petersburskiej (przynajmniej o tej wiadomo) wiersze Lubomirskiego, o których autorstwie świadectw nie znamy współczesnych, jakoby z jego pióra wyszły, ale których nie waha się prof. B. jemu przypisać. --

Tutaj więc zalicza mitologiczną powieść, według Owidyusza przerobioną rymem polskim i o **Orfeuszu i Eurydyce**, pieśń o **Filenie** i uciechach pasterskich, wyjęte z dłuższego zbiorku rękopiśmiennego peterb., w których widzi próbkę liryki erotycznej poety. Pieśń o Orfeuszu znajduje się też w rękopisie krakowskiej Akademii umiejętności. Początek utworu wcale ładny. W gronie nimf bawi się Eurydyce i plecie wieniec. Tak piękna, że jej lica »purpurowym się różom przeciwiły, wstydząc rumieńcem kwiecie, które wiła«. Ujrzał ją pasterz Arysteusz, rozkochał się w żonie Orfeusza, »miłość mu pługiem, serce jego rolą«. Ona ucieka, pasterz goni, obiecuje dary i wszelkie skarby i dostatki w swym domu, ale napróżno. Pasterz, »zgubiwszy zgubiony zgu-

bioną« nimfę, z umęczenia omdlał. Eurydyce, oswobodzona od prześladowcy, biegnie przez łąki i umiera ukąszona przez żmiję. Zrozpaczony i wynędzniały małżonek udaje się do podziemia według znanego opowiadania i tam miękczy serce Plutona najprzód muzyką, potem pieśnią błagalną, śpiewaną w strofie safickiej. Pieśniarz tak rozczulił władcę podziemia, iż z jego źrenic wytoczył swą skargą łzy, które »najpierwsze widziane były, co kiedy jego oczy wytoczyły, któremi skropił parszywe jagody i brzydkie kosmy ukudłanej brody.« Eurydyce, ciekawością zgrzeszywszy, musiała powrócić do otchłani. Orfeusz pozostał w lesie, zwabił do siebie zwierzęta wszystkie i w ich otoczeniu życie pędził samotne. Biegły do niego odyńce i tygrysy i »jeleń rączy, odbiegłszy źródła co się wdzięcznie sączy... i jednorożec, co go nie dostaje nikt, chyba kto jest w swem panieństwie czysty«. Do zwierząt przywykł Orfeusz i sam wkrótce sierścią porósł. »I ten był jego żywot aż do śmierci.«

Poemat liczy 504 wierszy. Treść jego jest zwyczajną przeróbką opowieści Owidyusza, zaczerpniętej z podań greckich. Ucieczka nimfy i pościgi pasterza są naśladowaniem historyi Dafny i Apollina. Utwór ten drukowany nie był wcale.

Prof. Br. przypisuje Lubomirskiemu nawet dzieła, uchodzące za twory Potockiego jak n. p. »Satyrę na senat«, której tytuł poprawia na »Echo żałosne«, ale również bez podstawy i dowodu, jak wiersze poprzednie. Czy jednak nie będzie tych utworów Lubomirskiego w tym razie za dużo, czy nie będą musieli inni znów mu ich odbierać, a przydzielać innym? My nie zabieramy jeszcze głosu ani za ani przeciw, dopóki nie sprawdzimy, że nie lub póki nie zostaniemy przekonani, że tak.

Wiele skarbów Lubomirskiego ma posiadać Petersburg, są tam podobno napisy na królów, epigramy[1]) na mężów znamienitszych, kabalistyczne anagramny i t. p. całe nawet traktaty jak »De natura hominis« (quam descripsit S. L.)«, a możeby się tam znalazła i rozprawka «Regnum

[1]) Był ich rękopis i w księgozbiorze krakowskiej Akademii Um., ale gdzieś zaginął(!).

planetarum«, o której napisaniu sam autor daje świadectwo.

*

W dziejach piśmiennictwa naszego wieku XVII. napotykamy wciąż nie małe, czasem niezwyciężone, trudności w oznaczeniu, kto był tego lub owego dzieła albo utworu autorem. Pisarze bowiem tego czasu nie szukali sławy i rozgłosu. Pisali, bo jakaś żyłka do pióra ich ciągnęła, bo siła jakaś nieokreślona myśli i uczucia w rymy im ubierać kazała. A może też nie podpisywali się i nie ogłaszali swych imion, bojąc się nagany od sędziów powołanych, a jeszcze bardziej niepowołanych. Do tych piszących, a kryjących się z imieniem autorskiem, należy i nasz Herakliusz. Drukiem ogłaszać nie lubiał, a jeśli to czynił, to zazwyczaj ulegał wtedy życzeniu przyjaciół. Dlatego też wobec braku świadectw współczesnych trudno powiedzieć stanowczo, co pochodzi z jego pióra, a co nie jest płodem jego Muzy. Jak ze sprawą autorstwa »Satyri rudis[1]), tak rzecz się ma i z poematem, o którym nam obecnie mówić przypada, a nazwanym »Classicum nieśmiertelnej sławy wodzów koronnych, i W. X. L... po victoriey pod Chocimem (sic)... stylo panegyrico a ojczystym rytmem opisane roku pańskiego 1674 dnia 10 marca«.

Prof. B. twierdzi stanowczo, że to dzieło muzy Lubomirskiego, zarówno jak wiersz o potrzebie cudnowskiej,[2]) z druku ani w rękopisie nie znany, jedynie ze wzmianki o nim w pierwszej zwrotce Classicum. Linde w słowniku swym przypisuje je Samuelowi Leszczyńskiemu. Bentkowski opiera się na powadze Załuskiego i przyznaje autorstwo Lubomirskiemu. Juszyński tego utworu nie zna i o Samuelu jako poecie nie wie, Dziełoksiąg p. Estreichera podaje oba nazwiska. Podpisany jest autor głoskami S. L. O. K. Ł. K. S., które różni różnie uzupełniają. I tak egzem-

[1]) O poemacie »Satyrus Rudis« zdanie swe już wypowiedziałem w »Pamiętniku literackim« II 427 — 9. Lubomirskiemu go nie przypisuję.

[2]) O tej potrzebie znany jest wiersz Kochowskiego (Lir. IV. 1.) »Tryumf... pod Cudnowem 1665«.

plarz Jagiellońskiej książnicy ma dopisane atramentem uzupełnienia: Samuel Leszczyński oboźny łucki korsuński starosta. Załuski, który przypisuje »Classicum« Lubomirskiemu, uzupełnia tylko litery O. K. S. przez olsztyński kałuski starosta, [1]) a resztę znaków zostawia bez uzupełnienia. Na korzyść Samuela jeszcze i to podnieśćby można, że przecie w tymsamym roku pisze spiski starosta »Muzę polską« na cześć Sobieskiego i wiersz ten, jak twierdzi prof. B., posyła Potockiemu. Czyżby więc aż dwie pieśni śpiewał równocześnie na cześć rycerza tegoż samego? Są i silniejsze dowody na korzyść Leszczyńskiego. Wierszy kilka (str. 76. i 77) poświęconych jest imieniu Leszczyńskich:

...widzieć tam ze swą Leszczyńskiego
Żelazną kopijnika rotą, podlaskiego
Wojewodę. Gdy włamie sam się przed wszystkimi
Przez okopy i tam się rozpościera z nimi.
On teraz domu swego sławę o tej dobie
Rozszerzając z ozdobą swą, dźwiga na sobie
Sam jeden; ile pod ten czas **oboźnego**
Czas kędyś przetrzymuje dotąd o srogiego
Nieba wyroki! Gdzieś w domu bywszy na to płacze,
Iże przez te okopy zarówno nie skacze — z drugimi.

Słowa te zupełnie godzą się z treścią XIIej zwrotki dedykacyi utworu bohaterowi z pod Chocimia, gdzie o sobie samym wyraźnie mówi poeta:

Mnie kiedy srogie nieba zabroniły
Serca i ręki na tej wojnie użyć,
W czem przyrodzeniu memu uczyniły
Gwałt i nie dały Tobie mi tam służyć;
Śpiewać mi dzieła Twoje zostawiły.

Pójdźmy dalej. W wierszach pieśni samej i w przypisku (na str. 41) wspomniane jest zdarzenie, dla historyi wcale nie znaczące, natomiast w dziejach rodu Leszczyńskich ważne, wydobycie z niewoli tatarskiej Anny, matki

[1]) Te uzupełnienia Załuskiego podajemy na odpowiedzialność prof. B. (Spuścizna 324), gdyż z tytułami takimi nie spotkaliśmy się przy nazwisku Lubomirskiego. Natomiast honory powyższe Leszczyńskiego znajdują się u Niesieckiego.

oboźnego koronnego. Są, co prawda, wzmianki także o Lubomirskich, nawet nie zbyt skąpe, ale to hołd tylko rycerzowi takiemu jak Stanisław (ojciec Jerzego), który pod Chocim poszedł razem z synem:

i Lubomierscy (sic) wielcy oba, z synem
Ojciec, który pod pierwszą Chocimską z Turczynem

dzielnie się potykał i »przełamał Osmana«; »to samo dość do sławy«. Podnosi poeta i sławę Jerzego» jako z karków oderwał naszych Rakoczego,

Wytoczywszy do Węgier wojnę, w państwa jego
Uczynił awersyę...
Dopieroż wojnę szwedzką jak mądrze prowadzi,
Garnizony z Torunia, z Malborka wysadzi...

Sławę jego imienia podnoszą też »uczonych Athenae w jego domu«. Kiedy poeta ma wspomnieć kłótnię domową, zapuszcza na oczy zasłonę i na inny temat zaraz pieśń przeskakuje.

Inne jeszcze miejsce służyć może na poparcie twierdzenia, że Lubomirski nie jest twórcą Classicum, mianowicie ustęp, gdzie szczodre i obfite pochwały dla Maryi Ludwiki, największej nieprzyjaciółki Jerzego, są rozsypane. Że ją sławi Morsztyn w przedmowie do »Psychy«, to rzecz zrozumiała, ale Lubomirski? Była to według poematu, »mężyca« jakiej przed nią nie widziała Polska ani mieć po niej nie będzie. Jeśli była taką naprawdę, nic dziwnego, że Wydżga swą historyę koło jej osoby obraca. Ona to, jak śpiewa poeta, księcia pruskiego od Szwedów odciągnęła, ona kozackie i moskiewskie uciszyła wojny, do Prus się ‚przebierała‘, ‚pod Warszawą sama strzelała — Z drugiej strony do Szwedów Wisły (taki szyk wyrazów!), ona, na szturmy pod Toruniem patrzy przypuszczone.‘ [1]) Ludwika to »matka obozowa«, patrona wojskowa«. Żywiła ubogich ca-

[1]) Morsztyn: Ona z stanami czyni nowe związki,
Ona zatacza działa pod Warszawą,
Odbiera Toruń, kraj pruski niewązki
I tryumfuje nad zazdrością żwawą.

łego kraju. Choć niechęć była jej nagrodą, ona jednak deptała

»Wielkim po bazyliszkach umysłem i żmijach
I pełnych jadowitych invidiey bestyach«.

Prof. Brücknera zaciekawia to tylko, że »syn Jerzego składa gorące hołdy pamięci Maryi Ludwiki«, wniosków stąd jednak nie wysnuwa żadnych. My jednak dla powyższych względów stanowczo odmawiamy autorstwa »Classicum« Lubomirskiemu, skłaniamy się zaś uznać autorem Leszczyńskiego. Dlatego więc o poemacie tym bliżej mówić nie będziemy. Przepełniony jest allegoryami, napuszysty, związek myśli często rozluźniony, gdy rymu zaszła nagła potrzeba. Wzorowane jest »Classicum« na »Ogrodzie Leszczyńskich« Twardowskiego, jak zauważa prof. B., a za nim powtarza Chmielowski. Literackiej ceny nie posiada najmniejszej, dla badań językowych chyba wartość pewną mieć może i to jeszcze nie wielką.

Jeden tylko niewielki szczególik podnieść w tym poemacie się godzi, to jest słowa poety o zwycięstwie Sobieskiego:

Przyszedł, widział, zwyciężył — dziś Bóg też wielkiemu
I w Europie fortunę zdarzył Sobieskiemu.

Słowa tedy Jana IIIgo z pod Wiednia: Veni, vidi, Deus vicit, — są powtórzeniem tego, co wprzód pieśniarz przy jego śpiewał tryumfie Chocimskim.

*

Sława rycerza chrześcijańskiego, który na polu Chocimskiem chorągwie z księżycami rzucał pod swe nogi, rozpaliła ducha pieśniarskiego w naszych poetach ówczesnych. Kochowski pisze aż dwie pieśni »na zniesienie Husseina baszy w r. 1573 pod Chocimem« i »do rycerstwa« (Lir. V. 17. 18.), Sobieskiego powrót z pola chwały uczcili wierszem Śreniawici obaj, Potocki i Lubomirski. Były to hymny pochwalne »stylo panegyrico«, ale nie można ich uważać za panegiryki w znaczeniu, w jakiem rozumiemy pochwały, rymowane na cześć możnych i dygnitarzy z epo-

ki saskiej. Wprawdzie Jan III wywdzięczył się obydwom, darząc Wacława godnością podczaszego, a Stanisławowi laskę powierzając marszałkowską w. koronną, ale hymny ich były jeno oddaniem hołdu dzielnemu królowi. Poematy oba wyszły jako jedność, naprzód idzie wiersz Lubomirskiego jako wcześniejszy, potem pieśń Potockiego. Ta pierwsza część utworu, zamknięta w 173 zwrotkach (w liczbowaniu jest oznaczone 153, ale liczący pomylił się przy zwrotce CXLIXej), nazwaną jest »**Muzą polską** na tryumfalny wjazd najjaśn. Jana III. po dwuletniej electiey na szczęśliwą koronatię z marsowego pola do stołecznego miasta Krakowa«.[1])

Pięknym językiem i gładkim wierszem opiewane są czyny i zalety przemożnego wodza. Jeśli poeta nasz zyskać tylko może na odłączeniu od nazwiska jego tworów takich, jak **Satyr** lub **Classicum**, to stanowczo dużoby blasku ujęto imieniu jego, zaprzeczając mu autorstwa Muzy. Na szczęście powodów niema, by zaprzeczyć, że nie Lubomirski jest jej twórcą, jak to było przy poprzednich dziełach.

Piękne są wiersze Potockiego »Poczty«, ale przecie mistrzowstwa w formie dokazał większego Herakliusz w oktawie niż Wacław w swych jedynastozgłoskowcach. Starosta spiski utwór swój przesłał Potockiemu. Stąd wniosek wysnuwa prof. B., że język Muzy wpłynął na wiersz Poczty i kilkoma wyrazami, obu wspólnymi, swe zdanie popiera (Spuścizna 325).

Treścią »Muzy« są srogie napory Turków za Korybuta i pomyślne boje Sobieskiego z księżycem. Wezwaniem muz zaczyna się utwór:

Król jedzie, muzy, do lutni do cyter,
Niechaj się każda z swoją sztuką pisze.
Co instrumentów, co pieśni, co liter,
Witajcie nowe na niebie Jowisze.

---

[1]) Różne były wtedy »Muzy«. Kochowskiego »M. słowiańska«, Zbigniewa Morsztyna» M. domowa«.

Następuje kilka zwrotek pochwalnych, pean na chwałę Sobieskiego:

I zdarzy jeszcze jedyny syn Boży,
Że nie z Kamieńca lecz z całej Europy
Tę hydrę, co okrąg świata trwoży,
Za morskie kędy zażenie zatopy.

Opis wreszcie potrzeby tureckiej, jak radzono w hetmanów obozie, aby Sobieski spieszył na koronacyę i z wiosną następnego roku dopiero do wojska i obozu powrócił. Twierdzili dowódcy, że im na zdrowiu wodza zależy, że nie powinien »pod tatarskim hubiem« zimować.[1]) Na koronacyę też lud czeka wszystek, by mógł być z pod sądów kapturowych wyswobodzony:

Czyli tak jeszcze dłużej pod ponurem
Będziemy do niej (sprawiedliwości) wzdychali kapturem?

Poeta nasz sądzi przeciwnie, że głowom koronowanym nie nowina siedzieć w leżach i chwali Sobieskiego za wytrwałość w postanowieniu.

Minęła wreszcie zima, walka zaczęła się na nowo. Polacy znoszą oddziały nieprzyjacielskie jeden po drugim, zamki i twierdze się im poddają, szczwany przez hana i baszę »sam tylko Dorosz w Czehrynie się dzierży». Posiłki moskiewskie nie nadchodzą wprawdzie i Turek ku Raszkowu »sobie pochynutywa». Ale przy królu naszym stają z pocztami swymi Potoccy, Radziwiłł, »i rzeczą samą rzeźwy i przezwiskiem« Rzewuski i inni. Wnet i Trębowla oswobodzona i zwycięstwo nad wrogiem zupełne, Sobieski wyszedł chwalebnie z niebezpieczeństw i położenia, w którem już dawno inny straciłby ducha.

Pudyk w Preszpurku, Kaźmierz w Raciborzu[2])

---

[1]) Podobnie w Kochowskiego »Królewskiej na tron drodze« (Lir. V. 23), że król koronacyę odkłada i »zimuje miasto ciepłej izby pod namiotem«.

[2]) Kochowski l. c. »Przejdź Bolesławy«.

jużby się znalazł, »Ty Janie od nas nie myślisz uciekać». Takiemu też wodzowi nieulęknionemu wszystko pomaga:

Orzeł koronny znosi mu pioruny.[1])
Lecą żołnierze, sypie się młódź żywa...

W zakończeniu zwraca się pieśniarz powtórnie do bogiń i wzywa je do lutni i cyter:

W koło syońskie szykujcie się córy,
Usty muzyce przyśpiewujcie!

W zwrotce ostatniej przyzywa już króla, aby skroń ozdobił koroną, w prawicę dzielną wziął berło i panowanie rozpoczął:

Wjeżdżaj[2]) i złoty frukt, któryć do dłoni
Biskup podaje, bierz, do drugiej ręki
To jabłko z onej wyrwane jabłoni,
Na której żadne nie postają sęki:

Jak Lubomirski w »Muzie polskiej«. tak również Kochowski w »Muzie słowiańskiej« cieszy się niezmiernie z przyjazdu króla do Krakowa i blizkiej już koronacyi. W piękniejszej jednak pieśni radość swoję wyśpiewał Herakliusz niż prostszy w słowach, za to uczuciach wierniejszy, Wespazyan.

W poemacie tak długim znajdzie się wprawdzie czasem wiersz, gdzie autor z trudem swą myśl w rytm i rymy wtłacza, ale bardzo rzadko, a zresztą można powiedzieć na jego usprawiedliwienie, że ta nieobrotność w formie, u niego tutaj najmniejsza, wspólna współczesnym jego braciom we Febie; najwyżej chyba słałby w tym względzie Morsztyn. »Muza polska« godnie stoi obok najświetniejszych pieśni Wespazyana, a że są wiersze, którychby mu poza-

[1]) Kochowski w panegiryku na biskupa Olszowskiego:

Z twej ręki orzeł polski, co buja pod niebem,
Już nie pioruny nosi, ale dzieli chlebem.

[2]) Kochowski (Lir. IV. 20) w »Muzie słowiańskiej«: Wjeżdżaj szczęśliwie (na Wawel)...

zdrościł pieśniarz Psalmodyi, to pewna n. p. opis późnego lata w zwrotce 42ej:

Minęły kwiatki i wesoła wiosna
Zwykłej kolei ustąpiła latu,
Wypruwszy swoje zapaszyste krosna
Z modrych fiołków, róży i szkarłatu.
Już tylko sama jodła, sama sosna
Dodaje krasy zielonością światu.

Prawda, że obraz nie oryginalny, nie własny, ale przecie świeży, a w »Lirykach« nie znajdziemy takiego. A może nie będzie wyimków za wiele, gdy jeszcze opis ucieczki Tatarów przytoczymy:

Lecą jak ślepi bez rzędu bez sprawy
Na błot głębokich gęste odchyliska,
Na zepsowane mosty i przeprawy,
Że miasto bitwy wizerunk igrzyska,
Gdy jeden, płynąc niezbrodzone stawy,
Co raz się wody napijając pryska,
Drugi w kałuży leży, trzeci po niem
Jako po moście chce przejechać koniem.

Tak pięknie Lubomirski napisze jeden tylko jeszcze poemat, który między religijnymi wierszami równie naczelne znajdzie miejsce jak »Muza« między świeckimi jego utworami. Później, aż dziwno, jak braknie natchnienia, jak rymy będą wymuszone, że ten, co za młodu rymem się bawi, w męskim wieku już prozę polubi. Z tą pieśnią tryumfalną na powitanie Sobieskiego milknie muza świecka naszego poety, jego lutnia światowa ucicha. Nie porzuca poezyi zupełnie, ale jej płody składa już na innym ołtarzu, na którym ofiarowali swe dary i inni współcześni, Kochowski, Potocki, że wspomnimy najważniejszych. Tę zmianę nastroju poetycznego połączyła opowieść ludowa ze zmianą usposobienia religijnego, jaka się odbyć miała w duszy poety, o czem na teraz wspomnieć wypada.

*

Stanisław Herakliusz kształcił się (jak długo, nie wiemy) we Włoszech, dokąd go ojciec na, tak zwane dzisiaj, »wyższe

studya« wyprawił. Sposobności i czasu używał istotnie gorliwie, a ślady nauki pozostawił w dziełach swych, zwłaszcza w prozaicznych. Rozczytywał się najchętniej w pisarzach rzymskich, a polubił najbardziej z historyków Tacyta, z poetów Lukana, z filozofów pokochał Senekę najgoręcej i jego myślami się przejął tak, że je w swych dziełach powtarzał, nie mówiąc już o częstem powtarzaniu zdań jego. Że skutkiem wykształcenia tak silnie rzymskiego, humanistycznego, mógł mieć pewne wątpliwości w rzeczach wiary, rzecz łatwa do zrozumienia. Czy tak istotnie było, nie wiemy. Ale legenda mówi, że tak. A wzrosła ta opowieść do takich rozmiarów, że jej tu słów więcej niż parę poświęcić musimy.

Ks. Solarski, który materyał do życiorysu Lubomirskiego »z aktów kościelnych« czerpie, opowiada[1]) o nim, że »czytając filozofów pogańskich i im się wyłącznie powierzając, porwanym został prądem ich materyalnych pojęć... i uniesiony został na grubego materyalizmu bezdroża«. Zdarzyło się raz, że z ciałem wieśniaka wóz ugrzązł, marszałek kazał służbie wóz wyciągnąć i jeszcze wdowę obdarzył. W nocy miał się duch pogrzebanego zjawić, podziękował za przysługę i nakazał mu duszę swą własną »z trzęsawiska niewiary« wydobyć. Pisze dalej Solarski, że Lubomirski »pismo swoje o duszy ludzkiej natychmiast spalił« i że wtedy ślubował pielgrzymkę. Mogło to być w r. 1670. gdyż w mowie swej z r. 1688 wspomina, że odbył właśnie pielgrzymkę, którą przed laty 18 był ślubował. Wrócił nawet z podarkiem papieskim (Rozmowy Artax V.) Podobne opowiadanie podaje Niesiecki (VI. 163). Również E. Raczyński w przypisku do XIIIgo listu Sobieskiego (w zbiorze przezeń wydanym) powtarza za gminem legendę, że, kiedy marszałek zaczął pisać rozprawę o śmiertelności duszy ludzkiej, spotkał na drodze ciało niepogrzebanej ubogiej niewiasty, kazał ją pochować i ta, ukazawszy mu się w nocy, zapewnić go miała, że dusza jest nieśmiertelną.

---

[1]) l. c. str. 31.

Jeszcze inną odmiankę tej opowieści spotykamy w artykule anonimowym o cudach w Warszawie (Niwa Polska 1901 L: 1): »Kiedy ten smętny i zadumany książę chodził razu pewnego w nowo otrzymanym Czerniakowie [1]) w cieniu drzew i dumał o nieśmiertelności duszy,« stanął przed nim nagle duch poległego pod Wiedniem przyjaciela i odezwał się: »Stanisławie, dusza jest nieśmiertelną«. To miało utrwalić jego wiarę, a na pamiątkę zdarzenia wniósł Lubomirski klasztor w Czerniakowie. Ale i tu się jeszcze legenda nie kończy. Opowieść ludowa znęciła poetę z epoki saskiej, a ponieważ i poemat i autor są prawie że nieznani, skorzystajmy ze sposobności, by i o nich wspomnieć.

Antoni Poniński napisał w 133 heksametrach gładkich utwór, nazwany »De apparitione celsissimi principis Stanisław Lubomirski supr. regni Poloniae marsch.« [2]) Treść ubrał i przystroił poeta, nie poprzestając na tem, co legenda opowiadała. Rozmyślając nad istotą ducha człowieczego i jego losem pozagrobowym, gdy do wyniku dojść nie mógł, opuścił bohater poematu (Lubomirski) pokój i wyszedł na przechadzkę. Przy kościele słyszy gwar i liczne głosy, spieszy tam i znajduje dwa trupy, ciała kochanków, z których jedno pozbawiło się życia po śmierci drugiego. Ponieważ to byli biedacy, sprawia im marszałek pogrzeb. Kiedy nazajutrz siedzi w swej książnicy domowej, słyszy trzask drzwi, obraca się, spostrzega mary pogrzebanych. Chce uciec, duchy mu zagradzają drogę i upominają filozofa, że dusza jest nieśmiertelną. Spełniwszy posłannictwo, duchy znikły, a marszałek wystraszony, jak mówi poeta, »drżącą swe pisma pochwycił ręką i płód umysłu wesoły w paszczę ognia wrzucił.« Tyle tradycya i poezya.

Choć domowa tradycya ma opowiadać wiele o Herakliusza życiu swobodnem w późniejszych nawet latach, nie możemy zapomnieć, że to wiek XVII (przejście do materyalizmu XVIII), w którym wolne życie pokryjome godzi się i pokrywa nabożnością jawną. Co dzisiaj i kiedyindziej

[1]) Otrzymał go w r. 1683 od Rptej za obywatelskie zasługi.

[2]) W »Opera heroica,« Warszawa 1739.

się u wyjątków spotyka, wtedy było prawie powszechne. Dlatego też i sprzeczności tyle spotykamy i wytłómaczyć ich sobie nie możemy, dlatego między innymi, raczej przed innymi nasz »Salomon« jest psychologiczną zagadką. Że Lubomirski zwłaszcza w pismach ukazuje się religijniejszym nad innych, to wpływ to zapewne początkowych nauk, u Jezuitów pobieranych, następnie powtórzony i podtrzymywany przez jego drugą małżonkę. Według St. Kossakowskiego [1]) druga żona jego była bardzo piękna i nader pobożna, wpisana nawet w *liber mortuorum* bractwa pięciorańskiego. Przywiązana była szczerze do męża i religijnie wpływała na niego. Jej to zasługa, że Herakliusz «w pokucie i obżałowaniu swych grzechów« przed zawarciem powiek trwał na modlitwach i w świątyni całe godziny spędzał. Za jej zapewne pobudką budował kościoły (w Czerniakowie), osadzał duchownych katolickich, a wypędzał innowierców (na Spiżu), odbył pielgrzymkę do wiecznego miasta i sprowadził relikwie (św. Bonifacego). Jeśli polityczne jego czyny nie przynoszą mu sławy, przeciwnie zaciemniają ją, to w życiu prywatnem nie jeden spełnił dobry czyn i szlachetny. W poezyi zaś poszedł za duchem czasu. Między jakimi przebywał, takim się stać musiał.

Był to okres wszechwładzy religijnej poezyi w piśmiennictwie naszem, jaki i inne literatury albo równocześnie przebywały albo niedawno przebyły (chorwacka w XVI). Zimorowicz pisał hymny na cześć Bogarodzicy i świętej Rodziny. Potocki zawód rymotwórczy rozpoczął od tematów religijnych (Pojedynek rycerza światowego, Rozkosz światowa i duchowna), podobał sobie w nich i później, kiedy pisał »Nowy zaciąg« i w szaty rymowe stroił dzieje Judyty. Przyjaciel Lubomirskich, Kochowski opiewał »Różaniec,« rozpamiętywał mękę »Chrystusa cierpiącego« i opisywał

[1]) »Monografie hist. — genealog.« Warszawa 1860 Tom II. str. 36. Pierwsza jego żona była Zofia Opalińska, wojewodzianka krak., z niej miał córkę Elżbietę. Druga podkomorzanka Elżbieta Denhoffówna, z niej miał synów Teodora, marszałka w kor. »życia rozluźnego, co pierwszy suknię polską rzucił,« mecenasa literatury i sztuki, Franciszka i Józefa.

»Ogród Panieński«. Smak ten panował długo, skoro jeszcze Jabłonowski wierszem pisze. Zabawę zbawienną albo żywot Pana Jezusa,« a przecie on nie był ostatnim w tej legii. Na drogę, przez innych udeptaną i licznie uczęszczaną, wtedy wstąpił Lubomirski i zaczął się w księgach, świętych rozczytywać. Pierwszym, zdaje się wylewem uczuć jego religijnych były »Myśli o wieczności« Tak przynajmniej wnioskujemy z pieśni wstępnej, mianowicie z wierszy następujących:

Pióro, dotychczas w próżnościach zbujałe,
Miałoś obiectum zabawy nietrwałe,
Pisałoś bajki i chwaliłoś ludzi,
A tak twa praca jakoteż i rymy
Poszły na wiatry i na lekkie dymy.

Zwrąca się potem do swej muzy, »jeśli latała niegodziwie kędy,« niech teraz pokutuje za przestępki i prosi Boga, »żeby nie umrzeć i po śmierci wiecznie.« Nie była ta skrucha »Salomona polskiego« oryginalną, bo przed nim już Kochowski u bramy »Ogrodu panieńskiego« rozmyślał, że z muzami światowemi już za długo igrał i ślubował, iż odtąd Bogu jeno służyć będzie.

»Myśli o wieczności zresztą wcale nie są ciekawe ani zajmujące. Jestto 10 ustępów rymowanych, którebyśmy nazwać mogli psalmami, albowiem treścią są z nimi blizko pokrewne. Przed każdą z tych pieśni jest przytoczenie łacińskie z pisma św. wraz z przekładem, a myśl w przytoczonych zawartą słowach, rozwija potem autor w kilkudziesięciu wierszach n. p. I. Scio cui credidi — Wiem komum uwierzył. Uwierzył w Boga prawdziwego i swą wiarę opiewa w pieśni całej. Charakterystyczne dla Lubomirskiego jest zakończenie »Myśli o wieczności,« gdzie jak filister jaki cieszy się pomyślnym końcem wesołego życia:

Żyłem źle, żyłem dobrze, dałem przykład z siebie.
To sztuka: zażyć świata a przecie być w niebie.

Czy istotnie tak, czy naprawdę w niebie?

*

Kiedy Jan III ciągnął pod Wiedeń, marszałek wysłał tylko swoje poczty, sam pozostał w stolicy i wydawał swych wierszy wiązankę. Ozdobą jej prawdziwą jest »Tobiasz wyzwolony.« Wcześniej już Potocki szukał natchnienia w biblii i przełożył Judytę wierszem ojczystym. Ale Wacławowi mniej się udał poemat, powiodło się natomiast Lubomirskiemu. Pod jego piórem powstaje z opowiadania krótkiego poemat wcale duży, bardzo zajmujący treścią i dygresyami, lekki formą (oktawa), stylem i językiem, a satyrycznym tonem i częstemi a śmiałemi apostrofami wyprzedzający »Beniowskiego.« W inwokacyi nie zwraca się już poeta do muz, ale do samego Boga: »Ty pomóż Panie, a ja o nim (Tobiaszu) śpiewam.« Ten przeddźwięk »Beniowskiego« spotykamy już w I pieśni: »Co dalej pocznie (Tobiasz), powiem w drugiej pieśni,« w zakończeniu VIIej:

»A wtym pan młody do niej idzie właśnie,
Ja też spać z pieśnią, bo mi świeca gaśnie.«

Pieśń III podobnie się kończy:

Imię mu (aniołowi) Rafał; na które ustawa
Zdumiała muza i tu z pieśnią stawa.

Mimowoli przypomniała mu się muza, przewodniczka dawnych pieśni, której tu wcale nie przyzywał. Całkiem poufna i śmiała jest apostrofa (w. p. XII) do archanioła, opiekuną Tobiaszowego:

Tu już dopiero wielki archanielе
Z dwunastą pieśnią ostatnie rozdziały
Kończąc, obracam do ciebie i śmiele
Z myślą kieruję język zaniemiały.

Opowiadanie jest wprawdzie wiernie za biblią powtórzone, że jednak miły to i ciekawy poemat, spróbujmy treść jego podać, przeplatając streszczenie słowami samego pieśniarza, który »Dziwne wiecznego miłosierdzia Boga — Wielbiąc opiewać za cel bierze sobie« w opisywaniu przy-

gód Tobiasza. Stary Tobiasz, ciesząc rodaków, podróżuje po kraju Salmanazara, użycza pieniędzy przyjacielowi z Rages i »na nie carograf bierze dla warunku.« Ale nowy król nieprzychylny jest Tobiaszowi i srogi dla żydów. Pobożnego Tobiasza nawiedza znane nieszczęście. Modli się o śmierć i poucza syna o życiu cnotliwem. Tejżesamej chwili Sara, przyszła jego synowa, zanosi do Jehowy wspaniałe modły: »Niech będzie imię Twe błogosławione — O Boże, ojców naszych dobrotliwy!... co jak wilkom owce pasterz śmiały — Tak nas z paszczęki śmierci odejmujesz...« Stary Tobiasz wyprawia syna po odebranie długu. Młodzian rusza z aniołem w drogę o świcie, kiedy

»Poglądał na świat okiem jasnośliczuym
Nad podziwienie Febus złotowłosy...,

kiedy —

Lśniła się ziemia szmaragdem rozlicznym
Od przeszłorannej ożywiona rosy.«

Przybywają nad brzeg Tygrysu, »gdzie cichy strumień z drobnym głazem igra, a lekkim spadkiem czyste wody gładzi«. Spotykają gospodę (nowożytną) »pod złotym aniołem.« Zawitali do Raguela. Tobiasz za namową anioła zaraz się oświadcza o rękę Sary i »wnet cyrograf małżeński spisali.« Zaręczeni znów się modlą według archanioła rady. Modlitwa ich jest bardzo katolicką: »Boże, któremu przyjemniej zbawiać niż zgładzać uniżone głowy«... Modlitwę ukończyli, kiedy już »rosa swe na świat sita gotowała i piać poczęły świtoczujne kury.« Teść spodziewał się dla zięcia losu, jaki spotkał poprzednich 7 Sary mężów, ale Tobiasz pewny jest, że »Hymen nie nosi gromnice.« Podróżni spieszą po dług, a dotychczasowem powodzeniem tak są weseli, że radości ich »wiersz nie wyśpiewa i pióro nie spisze.« Przychodzą do Gabela (dłużnika), ten błogosławi Tobiasza, a po jego mowie »krzyknęli, Amen, wszyscy co tam byli, — I znowu, Amen, i Amen potrójnie!« Gdy młodzieniec tu gody wyprawia, starzy się w domu troskają o jego zdrowie i schną z tęsknoty, że »krwiby się w nich nie domacał.« Wreszcie powraca syn, ślepy ojciec wybiega

przed niego, po drodze »się o klamkę kieszenią zawadził.« Stary odzyskuje wzrok. Radość powszechna. »Każdy winszuje wedle swojej głowy — Jeden przejrzenia, kto wie, co ślepota; Kto też nie ślepy, ten nie mniej synowy — Ów zaś pieniędzy, co ma chęć do złota...« »Ale niech idą za płot wszystkie żarty,« bo oto rzecz poważna, Tobiasze chcą przewodnikowi podziękować. Niestety język, »co zacznie mówić, to co raz odkrząknie, I tu się zatnie i ówdzie zająknie.« Tymczasem anioł objawia, kim jest i ulatuje. Wnet zaczęły się gody na nowo i wnet »muzyk różnych pełne wszelkie ściany.« Myślą w tej radości i czytelnik udział bierze, wysłuchawszy w toku opowiadania kilku długich modlitw, choć pięknych, i dłuższych jeszcze nauk (n. p. IV 20 zwrotek) oraz przygodnych rozmyślań pieśniarza nad znikomością świata lub krótkotrwałemi rokoszami.

Kilka trafnych i pięknych porównań podnieść musimy na chlubę poety n. p. porównanie człowieka ze źrebcem;

Bo jak więc źrzebiec jezdca wyuzdany
Tak człowiek Boga nie chce mieć bez pęta;

jałmużna, roztapia grzechy jako słońce śniegi i lody. Ładna jest pochwała rumieńca wstydu: Słońce,

Gdy z morza najpiękniej powstaje
Rumieniejące rozpościera zorze,
Kwieciu ozdoby rumieniec przydaje,
Wstydliwość z cnotą chodzi w jednej sforze (VII 32).

Miłość synowska przyrównana do magnesu, ciągnącego dzieci ku rodzicom pod rodzinną strzechę tak, »że włos do domu by najsłabszy ciągnie, z domu i łańcuch z trudnością wyciągnie.«

Nie mniej, jak to wszystko, ciekawe, a może najważniejsze, są wycieczki przygodne poety przeciw zdrożnościom i błędom współczesnych. Z tego względu wypadnie nam dać sporą liczbę przytoczeń, ale uważamy, że lepiej posłużyć się słowami poety. I tak w pieśni II występuje przeciw

lekceważeniu świąt i dni pańskich, stawiając rówieśnym cnoty dziadów za przykład. Przodkowie w niedzielę »ciesząc się chleba z bliźnim pożywali. — Teraz wyrodni jakoby synowie — I oziębłejsi im dali tym dali (sic), — Każdy się bardziej, widzę, po zysk spieszy — I z cudzej szkody a niż z święta cieszy«.

Z krzywdy bliźniego teraz niż z niedziele
Większe radości i niewinnej szyje
Kto co zwojuje albo wydrze śmiele
Lub poniewolne woiska w poju zbije.
To ma za radość i święte wesele.
Wtenczas jak w święto w huczne bębny bije.
Teraz, gdy z sobą przyjaciele siedzą,
Bardziej z bliźniego, aniż z bliźnim jedzą.

Więc za Lubomirskiego była podobnie jak dzisiaj, więc w uczczeniu dnia bożego nie postąpiliśmy naprzód, przeciwnie czasy nasze ujęły to przestępstwo zakonu w prawidło: Herrendienst vor Gottesdienst. I miłość własna tylko się wzmogła od czasów poety. Z egoizmem zjawiała się też nieszczerość ludzi względem siebie i zanikać poczęła stara gościnność Piastowska. Miejsce dawnych cnót zajęły przywary i wady, na które poeta narzeka:

Chytrej obłudy zewsząd się nasiało,
Nie masz wdzięczności i dawnej prostoty
I byle nam się samym dobrze działo,
Choćby przyjaciel wpadł w szczęścia obroty,
A nieprzyjaciel byle brząknął złotem,
Będzie za brata mian, a brat za płotem...
I skutek tylko przyjaźni człowieczy (sic)
W ukłonie wielki, ale mały w rzeczy.

Zdaje się, że to oburzenia wyraz (może mimowolny):

»Już się i chłopom Waszmości dostanie.«

Ilekroć porównywa współczesnych z przodkami, zawsze o dawnych wyraża się z pochwałami, oni byli »słowami szczupli,« za to cnoty pełni, gościnni, wzajem sobie życzliwi

i uczynni. W jego wieku miejsce dawnej prostoty zajęły w domach świecidła, oznaki bogactwa i zasobności. Łoże magnata z XVII w. to istny namiot »jedwabicą marszczony«, miękkim jedwabiem strojony, wysoki, że »dzwonicą» nazwaćby go można, przeplatane zaś było »włoską farbotą,« a na niem »kołdry złotogłowe.«[1]) Domy były coraz wspanialsze, ale ludzie coraz gorsi. A przecie z tem wszystkiem godził się Lubomirski jako człowiek i zwykły śmiertelnik bardzo dobrze. Jako pieśniarz tylko wzdychal do tej *aurea aetas*, (VII. 29).

Gdy więcej było cnoty niźli stroju
I gdy dom miewał dość swym wczasom miły
Pokojów mało a siła pokoju...,

kiedy było »na jednem weselu więcej wesela niż teraz na wielu.« Porównywa przy tej sposobności wesela przodków z godami ich potomków. Praojcowie »do samej nocy (do wieczora) siedzieli jedząc i pijąc wesoło,« taneczników zbyt hożych nie było, ani muzyk hałaśliwych, »noc dniem nie była, we dnie się nie ćmiło.«

My, ich prawniki »o północy
Chodziem do szlubu i siadlszy około
Stołowej, do dnia biedzim się, niemocy,
Bezsenne z potu ocierając czoło,
Aż groza słyszeć, że noc w dzień mieniemy,
Czy z dwiema dniami jednę noc żeniemy.«[2])

Czasem się znajdzie i refleksya nad celem świata i kolejami życia, jakich pełno w późniejszych jego rozmyślaniach religijnych i melodyach pobożnych n. p., »Wszystko owo zgoła, — Choć się też niby najdalej obróci, — Przyjdzie, skąd wyszło i nazad się wróci.«

[1]) Kochowski opisuje łoże magnackie jako »pirnat łabęci (sic) w złotych firankach« (Chrystus cierpiący V). Na podobne zbytki skarży się Potocki w dygresyach patryotyczno moralnych (Wojna chocimska.)

[2]) Szymonowicz »Żeńcy«: A onby chciał ożenić południe z wieczorem.

Początkowe zwrotki (1—6) pieśni VIIIej poleca prof. B. do przeczytania i rozważenia młodzieży serca kochliwego. Istotnie są bardzo piękne w treści i formie. Choć tę inwokacyę do« nadobnych panien, mężów urodziwych, mężczyzn hożych i pań wspaniałych« pomijamy, trudno nie powtórzyć pięknego zdania o miłości, porównanej z kwieciem:

Z jednegoż kwiecia zarówno zbierają
Pszczoły swe miody i swe jady żmije;
W jednymże ogniu insze umierają
Stworzenia, co w nim salamandra żyje
I jednęć miłość wszystkie serca mają,
Ale ją różny umysł w sobie kryje;
Owemu zdrowa, temu niebezpieczna,
W jednym uczciwa, a w drugim wszeteczna...,

Cóż więcej o »Tobiaszu« powiedzieć można, chyba że bardzo był czytany, skoro już w r. 1691 Mikołaj Święcicki, wikaryusz warszawski, aprobuje wydanie wtóre, a wnet przyszły i następne. R. 1693 wydrukował jakiś nauczyciel polszczyzny M. P. »Historyę o starym i młodym Tobiaszu« i w przedmowie zaznaczył, iż ta historya już przez żaki przed nim była grywaną. Zamiast intermedyów dał sceny z djabłami (Brückner Literatura I. 244). Jeśli nazwano Lubomirskiego jednym z najcelniejszych poetów stulecia XVII, to wyrok ten oparty być musiał w pierwszym rzędzie na »Tobiaszu.« Przygodnie wspomnieć nie zawadzi, że Witwicki tenżesam temat opracował w utworze dyalogowanym. Ale przedstawił on tylko scenę powrotu młodzieńca z podróży i radość całego domu Tobiaszowego, że szczęśliwie syn zawitał do domu. Gdy poeta wieku XVII dał nam lekkie opowiadanie, nie odstępując w treści od źródła, pieśniarz młodszy w pomyśle był więcej samodzielny, w przedstawieniu rzeczy słabszy. I pojęciem bohaterów się różnią, bo Witwicki wysunął i starego Tobiasza naprzód i dał mu, jak i Joachimowi, wiele rysów, zapożyczonych od cierpliwego Joba biblijnego.

*

W wydaniach późniejszych (n. p. z r. 1781) z »Tobiaszem« łączono »Amana,« poemat również biblijny, przez niektórych przypisywany Chrościńskiemu.

»Aman poniżony« formą »Tobiaszowi« podobny, mniej jest doskonały pod względem stylu, mniej też treścią ciekawy, nie tak zajmujący, na podstawie czego prof. B. o autorstwie Lubomirskiego początkowo powątpiewał, aż w Literaturze stanowczo mu go odmówił a przypisał Chrościńskiemu.[1]) »Aman« pisany później, w wieku, choćby o rok, dwa lub trzy, w każdym razie starszym, pod wpływem nastroju poważniejszego nie mógł mieć tonu tak lekkiego jak wcześniejszy »Tobiasz,« a co ważniejsza, temat wielce różny, w porównaniu z tamtym suchy, nauka moralna, już w samej opowieści biblijnej tkwiąca, zapanowała nad umysłem, z natury nie obdarzonym zbytnią wyobraźnią i nie wskazała słabej fantazyi ani jednego punktu, na którymby pomysł jakiś mogła rozwinąć. Że poeta po pierwszej próbie szczęśliwej kusił się o drugą, rzecz naturalna, jak nie mniej zrozumiała, że za drugim razem mógł nie dokazać tego, co mu się wprzód udało. Takie zjawisko częste u nas i gdzieindziej. Poeta chorwacki Marulić równie szczęśliwie opiewał »Judytę,« gdy w późniejszej historyi »Zuzanny« nie miał powodzenia.)

Znaną jest z biblii historya Amana, zawziętego nieprzyjaciela narodu żydowskiego, upokorzonego za wpływem obronicielki swego narodu, zbyteczną więc rzeczą byłoby ją tu powtarzać. Poemat podzielony jest na pieśni 9, pisany oktawami. Brak wyobraźni usiłuje poeta zastąpić znanymi środkami humanistycznej erudycyi, mitologią starożytną. Dla przykładu weźmy ułomek z opisu uczty królewskiej w zwrotce XVI pieśni I-ej. W pałacu Senacheryba, »rozrzutna Ceres stoły zastawiała, — Bacchus wytaczał wino do kwartnika, — Z rozkoszą zbytek coraz gospodarzy — A o swych

[1]) Nie mając dowodu najmniejszego, popierającego to przypuszczenie, idziemy za dawnymi, przypisując utwór Lubomirskiemu. Prof. B. przyznaje, że w porównaniu z »Józefem do Egiptu przedanym« (Chrościńskiego) »Aman nie posiada dodatków drastycznych, jakie są w »Józefie.«

nimfach smyczkiem Foebus marzy.« Jak to można smyczkiem marzyć, pewnie sam poeta nie wiedział, ale przy Cererze i Bacchusie chciał umieścić i Apollina, żeby tych bogów było więcej, nadto co za piękny rym »marzy — gospodarzy.« Już dlatego dźwięku wartało ofiarować myśl i logikę. To się zdarza dość często naszym rymotwórcom owej epoki.

O »Amanie« nic więcej nie byłoby do powiedzenia, gdyby nie dwa miejsca ciekawsze, znowu wycieczki autora przeciw współczesnym, żalenia się jego na niesumiennych opiekunów i na »respekty,« więcej niż cnota znaczące. Oto jego słowa: »stryj niejeden tak synowca zobie

Za uproszoną nad niemi opieką,
Że wypiekunem bezpiecznie go rzeką. (II. XIII.).

Tosamo, co w »Tobiaszu,« powtarza i tutaj (V. IV):

Naszego wieku jakoś są odmienne
Przeciw bliźniemu chęci i affekty,
W słowa bogate lecz w szczerość nie plenne,
Niż cnota, lepiej pomogą respekty.
Niech wnosi prośby choćby i codzienne,
Gdy na pogodne nie trafi aspekty,
Lub z czoła złotem chmur nie wypogodzi,
Co miał ugonić, to sobie zaszkodzi.

Charakterystyczne jest to wypogadzanie czoła złotem. Musiał marszałek mieć jasne dowody, że tak się działo, musiało być jawne tego rodzaju usuwanie chmur z czoła. Czyżby to mówił z własnego doświadczenia i życia? Mimowoli się tu przypomina »Verzeichniss der geheimen und ausserordentlichen Ausgaben der polnischen Gesandschaft« (Kluczycki »Akta do r. 1683), gdzie obok innych dwa razy spotykamy nazwiska marszałka Lubomirskiego, a przy niem dwa razy liczba 7.200 Flor. Rhs. Czy jest związek jaki między jednem a drugiem, sądzić się jeszcze nie ośmielamy.

O »Amanie« nakoniec zauważyć trzeba, że nie był bardzo czytany, nawet w zapomnienie pewne poszedł, pewnie

dlatego, że przyćmił go piękniejszy »Tobiasz« i że cały jednostajny nie posiada żadnego wiersza nad inne treścią ani dźwiękiem się wybijającego jak n. p. w Tobiaszu ustęp o miłości. A przecie i on doskonalszy jest i wyższy nad wielką rzeszę współczesnych mu poematów biblijnych.

*

Tegosamego, co »Tobiasz«, lata w roku wiedeńskiej wyprawy, wyszła z druku »Theomuza« przez tegoż autora »Stanisława Lubomirskiego wprzód polskim a potem łacińskim wierszem opisana«. W przedmowie zwraca się pobożny pieśniarz do Ducha św. i Jego o natchnienie prosi:

Bądź duszy Helikonu wiecznego strumieniem,
Ogniem serca i pióra ślepego promieniem.

Mamy tutaj wykład wiary katolickiej; nauk tych dał nam poeta aż 74, dodając nadto wierszowany regestr. W krótką, bo przeważnie czterowierszową, formę, rymowaną w polskim, heksametrem po łacinie, ujęte są nauki jak o tajemnicy trójcy św., odpowiedzi katechizmowe, przykazania, zdarzenia z życia Zbawiciela, przepowiednie o Nim i t. p. Wiersz jest poprawny jak również heksametr gładki, ale poezyi oczywiście tu szukać nie możemy. Udatnym wierszem spoetyzowana jest modlitwa pańska [1]), pozdrowienie anielskie i wyznanie wiary. Rymowane te modlitwy godne byłyby odpowiedniej melodyi i rozpowszechnienia w kościołach.

Podnieść tu musimy zapatrywanie autora »Theomuzy« na światowe nauki i stosunek ich do umiejętności religijnej i teologicznej. Jest ono bardzo pobożne, jak z góry wnioskować możemy. Każdą »za igraszkę

Dziecinną mam naukę przy tej i za fraszkę.
Bóg rozumu cel,[2]) zatym Jemu posłuszeństwo,
To jest mądrość prawdziwa, ostatek błazeństwo.

[1]) Podobną prafrazę »Ojcze nasz« znajdujemy w Jabłonowskiego »Zabawie chrześcijańskiej«.

[2]) Seneka »Nat. quaest. I: deus totus est ratio.

Szkoda, że to poważne wyznanie wiary swej zepsuł następnym zaraz ogromnie niedołężnym wierszem:

I przeto się nie wstydzę z muzą za ołtarzem
Posiedzieć i o Bogu stać się bakałarzem.

Jak czasem wcale dobry rymotwórca sili się na wypowiedzenie w wierszu tego, co myśli, jak się dręczy i nie może się wyjęzyczyć, to ilustruje najlepiej powyższy wiersz Lubomirskiego, gdzie chce powiedzieć, że Bóg jest tematem najwznioślejszym dla poezyi i dlatego on Jego wielkość chce opiewać.

»Theomuzę« jak inne dzieła marszałka, zwłaszcza religijne, przedrukowywali po kilkakroć Pijarzy, wywdzięczając się tym sposobem swemu dobrodziejowi, który klasztor i szkołę ich w Podolińcu wielką otaczał opieką. Ich też pieczy niejedno z dzieł jego zawdzięczamy, szkoda, że nie wszystkie.

Do pocztu rymotwórczego ze sfery religijnej, musimy zaliczyć tłómaczenie i to wcale wierne księgi »**Ecclesiastes**« czyli Coheleth [2]) napisane przez autora nie wiadomo, w której epoce jego twórczości i w jakim czasie, przezeń wydane osobno, przez wydawców późniejszych włączone do »wierszy zebranych i przedrukowanych«. Tłómaczył Lubomirski z tekstu Wulgaty, o czem we wstępie sam powiadamia: »w taką go (Salomona) szatę będę stroił, — Jaką mu niegdy Hieronim zakroił.« Nie chodzi tłómaczowi o sławę, od tej się wymawia, ale o pouczenie drugich, upomina też czytelnika: »Ty co będziesz czytać, — Racz się o cnotę nie o sławę pytać.« Choć się zastrzega, że przekładu nie będzie poetyzował i zadowolni się słowem nagiem i prostem, tłóma-

[2]) Lubomirskiego »De antiquis dialectis linguae polonicae« miała posiadać książnica w Podolińcu (Janociana III. 392). Szukaliśmy w Podolińcu napróżno tego dziełka.

czenie jego przecie przy całej wierności nie jest przekładem codziennym n. p. z rozdziału IIIgo ustęp: Omnia tempus habent et suis spatiis volvuntur universa — »Jest czas wszystkiego, wszystko czas obraca, — Czas swój rzecz każdą na przemiany wraca — Jest czas kiedy się nędzny człowiek rodzi, — Jest i czas, kiedy z kolebki w grób wchodzi.« Krótkie łacińskie wyrażenie: tempus nascendi et tempus moriendi — rozłożył tłómacz wprawdzie na pełne dwa wiersze, ale tę długość wynagrodził ładnem wyrażeniem i obrazowem, jak człowiek »z kolebki w grób wchodzi.«[1])

Miejsce mniej udatne znaleźliśmy tylko jedno, gdzie poezyę obniżył przez użycie wyrazu zanadto powszedniego i przez nieodpowiednie przetłómaczenie »duos« — na dwojgu« w wierszu: »Lepiej być w kupie dwojgu niż jednemu« (Melius est duos esse simul quam unum).

Księga Ecclesiastes była zapewne ulubioną lekturą marszałka, bo i przytoczenia z niej liczne w jego dziełach znajdziemy i inni je też w jego usta kładą. Znamy utwór p. n. »Satyra sacroprofana an. 1698 post coronationem Augusti,«[2]) gdzie wprowadzone są różne osobistości wybitne ówczesnej Polski i każda wygłasza jakiś cytat z pisma św. Zaczyna ks. Conti, dalej między innymi »supremus regni thesaurarius Lubomirski« wypowiada sentencyę z księgi Syr. 8. 31: »Post aurum abiit et speravit in pecunia et thesauris,« nasz zaś marszałek cytuje z Eccles. 10. 14: »Beata terra, cuius rex nobilis est.«

Pod względem bibliograficznym godne zanotowania może być wydanie tego przekładu z r. 1731 »przez pewnego kapłana świeckiego« (Hadziewicza) dokonane, w którem znajduje się »Additamentum huic materiae accommodum D. Domini Carthusiani,« obejmujące »Exhortatio ad poenitentiam« wierszem łacińskim rymowanym (rymy 3+1), na-

---

[1]) U »Tobiasza« (VIII. zwrotka XX.): — »na toć się człek rodzi (by umrzeć), grób za kolebką o mały włos chodzi.«

[2]) W rękopisie Czartoryskich L: 2218 str. 225.

stępnie« »De mundi vanitate beati Jacoponi Threnodia zwrotkami czterowierszowemi z jednym rymem i wreszcie dwa polskie wiersze o próżności i o znikomości świata. Myśli, w tych dodatkach zamknięte, dadzą się odszukać i w utworach Lubomirskiego, ale są to myśli tak powszechne, że trudno mówić, aby je stąd przejął, skoro równie dobrze mógł je znać z życia, nauki wiary lub wszelkiej innej książki religijnej.

Do wiązanki religijnych rymów polskich Lubomirskiego należy jeszcze »Ojczysty Apollo«, który objaśnia pasyę »polerowanym konceptem poetyckim.« Bentkowski i Juszyński podają przeróżne tytuły tego poematu jak: Jezus w męce, Jezus nazareński, Apollo duchowny, Melodya duchowna. Czy ten ostatni tytuł odnosi się do innego jakiegoś utworu, stwierdzić nie możemy, ale tak można rozumieć wyrażenia prof. B., który mówi (w Spuścizna... str. 270) o »Melodyi duchownej o przesłodkiej narodzenia naszego Zbawiciela... tajemnicy« i dalej (str. 355), że Ojczysty Apollo znajduje się »przy wydaniu Melodyi duchownych z r. 1703.« [1]) Co do poematu, opiewającego mękę Zbawiciela, to mieliśmy w ręku tylko rękopis naszej Akademii Umiejętności (L. 382), drukowanego znaleść nie mogliśmy. Choć napis inny (»**Poezye postu świętego**«), utwór to jest tensam, skoro wyjątek przytoczony w Dykcyonarzu Juszyńskiego zgadza się najzupełniej nawet co do przecinka z odpowiednim ustępem rękopisu.

»Poezye« te są jedną z bardzo lichych a bardzo licznych Mesyad polskich wieku XVIIgo [2]). Któż bowiem wtedy nie pisał wierszy nabożnych! Przypominać zbyteczna, bo ich wyliczanie zmieniłoby się w istną bibliografię. Dość wspomnieć dwa najbliżej z naszym spokrewnione utwory, Kochowskiego »Chrystusa cierpiącego«; Marcina Zamojskiego

[1]) Podobnie czytamy w jego Literaturze (egz. niem. str. 170): »Geburt wie Leiden Heilands in Versen besang«.

[2]) Jeszcze w r. 1776 »Monitor« warszawski przedrukował dawniejszą pieśń: »Jak się komu chciało — Odzyskać Jezusowe ciało«.

»Passyę wierszem napisaną« (w rękop.). Zaczyna się poemat Lubomirskiego jak powszechnie Mesyady inwokacyą:

> Zbawiciel mój Apollo, krzyż mój Parnas będzie
> I Cedron za Helikon słodki wyznam wszędzie.
> Ciernie wolę niż laury, nie żal dla korony
> Niebieskiej na czas z głowy zdjąć wieniec zielony.

Nie jestto inwokacya »Tobiasza«. Ale czytajmy dalej, co też opiewać będzie poeta, który »z głowy wieniec zielony« zdjął. Przedewszystkiem śpiewa, że duszę jego rozpalać będzie dla Chrystusa miłość, jaką dla Niego pałała Magdalena. To swoje uczucie ogłasza na czele — »to będą me *amory*, to nie wietrzne gusty«. Biedny nasz skruszony pokutnik chciał się wyrazić poetycznie, a nie chcąc uczucia swego nabożnego miłością nazwać, ochrzcił je amorami. A gdy mu się raz powinęła noga, ślizga się i utyka coraz częściej odtąd. Zaraz w II pieśni, gdzie opiewa

> Wielkie mocy dwóch włosów odmienne od siebie,
> Samsona i Marjej, choć w różnej potrzebie.

Jeżeli tu odpisywacz przemienił »boć« może lub coś podobnego na »choć,« to logika rymotwórcy jakotako ocalona, ale w razie przeciwnym trudno myśl poety zrozumieć. Chce nasz rymotwórca filozofować w swych wierszach, zaciekać się w myślach, dlaczego to lub owo się stało, stąd wynikają wymysły ani prawdziwe ani godne poezyi, a najczęściej dziwolągi. Domyśla się np. dlaczego Zbawiciel »się zawarł w osobie (tak) i chleba i wina«; oto fortelu zażył, »widząc, że człek chleb woli, mniej myśli o niebie — Ty (Zbawicielu), chcąc mieszkać w człowieku, zamknąłeś się w chlebie«. Dobrze, że jeszcze postaci wina nie tłómaczy. Z apokryfu zapewne jakiegoś się dowiedział, że Piotr św. »z rozmysłem uderzył« Malchusa i dał mu nadto słowną naukę, tylko że »Marek przepomniał wpisać jego mowy«. Najniesprawiedliwszą zaś myśl podsuwa poeta apostołom, iż odbiegli Go, gdy widzieli, że nic im już dać nie może:

Na ten czas Cię uczniowie, Panie, pilnowali,
Póki się brać od Ciebie więcej spodziewali,
Ale dawszy im Ciało i krew i sam siebie,
Żeś im więcej dać nie mógł, uciekli od Ciebie.

Jeżeli tu rubasznym chciał być autor, to poza granice daleko wybiegł i sam się swemi słowy najbardziej potępił. Choć nie tak nizki, ale przecie nie zbyt smaczny, i koncept jego, że kur, na deszcz piać przywykły zapiał, gdy »miał Piotr wylać deszcz z oczu przy pokucie«. Natomiast, co słuszna, przyznać mu należy. I tak piękne jest przyrównanie Chrystusa do Mojżesza. Kiedy wódz żydowski ręce opuścił, lud jego przegrywać począł bitwę. Przewodnik apostołów i mistrz ich ręce sobie przybić pozwolił, by mu nie opadły i aby ludzkość walki z szatanem o niebo nie przegrała. A podnieść to porównanie choćby dlatego należy, że przewyższył nasz poeta w porównaniu swem Potockiego, który niby nabożnie śpiewa, iż Chrystus wisi »na krzyżu rozbitym arkuszem — Świętym bokiem krew z wodą lał jako foluszem« (Brückner, Spuścizna str. 279.) Również trafne jest przeciwstawienie Boga człowiekowi, iż Stwórca stał się człowieka obrazem, skoro ten Jego podobizną być nie chciał.

Nędzna treść poematu, ale i forma nie lepsza. Co prawda, znajdzie się jakiś gładszy i lepszy wiersz w oktawie, ale zawsze go skaza jakaś oszpeci. Najpiękniej może wyśpiewane pochwały świętego drzewa krzyżowego, tego drzewa, przy którem

Za nic wyniosłe cyprysów kolosy
Precz, bujne palmy, okryte jedliny.
Sosny i świerki niech swe zwieszą nosy,
I mocne dęby i chude olszyny,
Obwisłe brzozy i z swej tłustej rosy
Pyszne oliwy i lipy odziane
I pomarańcze owocem rumiane.

Cały ten ustęp byłby wcale ładny, gdyby nie owe »nosy,« świerkom i sosnom przyprawione jedynie dlatego, że

w wierszu poprzednim się znalazły »cyprysów kolosy,« a w takim cieniu zblednąć muszą prawdziwe i poetyczne przymiotniki, cechujące olszynę i brzozę. Zdaje się, że nieudolność swą poetycką odczuł marszałek sam, skoro nie skończył tematu i przy opisie krzyża poskromił lotki pegaza i muzę odwołał:

Muzo, weź przed się, niech ustąpi mowa,
A serce mówi, bo niezdolne słowa.

Skąd się muzy nad Cedronem i pod krzyżem znalazły, tego nam poeta nie wytłómaczył, a sam ich w toku poematu nie przywołał, ani też na wstępie nie wezwał.

Pisany jest początek »Poezyj« ustępami czterowierszowymi. Od opisu drzewa krzyżowego zmienia się forma w pieśń ciągłą, złożoną z oktaw, tak że cały poemat dzieli się na 2 budową odmienne części, że przypuszczać można, iż to są istotnie 2 utwory w jeden złączone. W części pierwszej każdy prawie czterowiersz, czy dłuższy ustęp ma nadpis łaciński n. p. nad wierszami o łzach Piotra i pianiu koguta — jest: Et continuo gallus cantavit; druga jest ciągła. Na poparcie jednak twierdzenia dowodów obecnie mieć nie możemy.

W rękopisie następuje po Poezyach postu świętego »Sonet na całą mękę Pańską«; sonet treścią ani wierszem nieszczególny i ledwie wierszy ilością i odpowiednią liczbą rymów zasługujący na tę nazwę. Autora nawet ś. p. Seredyński nie podpisał, choć inne wiersze rękopisu wszystkie pooznaczał, czyjej muzy są płodem. Twierdzić też nie mamy powodu, jakoby wypłynął z pióra poety naszego. Czy w druku się sonet jaki Lubomirskiego ukazał, oprócz sonetu na Tacyta, znajdującego się w »Rozmowach Artaxesa z Ewandrem«, bibliografowie, nie mówią, przynajmniej najznajomsi o tem nie wspominają.

Co do »Poezyj postu świętego« wspomniećby jeszcze można, że doczekały się przekładu łacińskiego Józefa Jaklińskiego p. t. Siren Sarmatica, o czem jeno bibliografia

wspomina, w spisach książnic naszych znaleść go nie można, choć po kilkakroć, jak twierdzi prof. B., był wydany. Z wierszem o męce Pańskiej, nie biorąc rzeczy chronologicznie, zamknęlibyśmy poczet poezyj Lubomirskiego wogóle, religijnych w szczególności.

*

Pod ukrytem nazwiskiem łacińskiem Mirobuli Tassalini (Stanislai Lubomirii »anagrammatice« wyrażonem ukazała się w r. 1688. mała książeczka łacińska **„Adverbiorum moralium sive de virtute et fortuna libellus"**. Pod tym rokiem wylicza dziełko niniejsze dziełoksiąg Estreichera. Egzemplarz zaś Jagiellońskiej książnicy nosi datę ukazania się r. 1666. Najprawdopodobniej wybito tutaj rok napisania Adwerbiów, a nie ich pierwszego druku, który nastąpił o wiele później niż ułożenie dziełka, jak to najlepiej poświadcza przedmowa autora, w której mówi, że myśli, tu zawarte, spisał w latach młodych, a teraz dopiero zachęcony przez przyjaciela na świat wydaje książeczkę, bo do zachęcenia »do cnoty i do zostawienia przykładów akkomodowania się« za najstosowniejszą porę uznaje, »teraźniejsze szwankujące na cnocie czasy«.

Przedruków doczekały się Adwerbia licznych (1691, 1716). W r. 1737. pojawiło się nawet ich polskie tłómaczenie p. n. »Salomon polski Stanisław Lubomirski w adwerbiach moralnych albo o cnocie i fortunie książeczce mądrością swoją świat informujący« przez X. Antoniego Łapczyńskiego. Wydanie to przekładu było już powtórnem, kiedy było pierwsze, nie wiemy. O tłómaczeniu tem mimochodem powiedzieć można, że jest dosłowne, czasem niewolnicze (ad bene vivendum — do życia dobrze), z czego jednak niekiedy dziwolągi powstają (per lachrymarum fluctus ad miseriarum mare devehimur — przez łez powodzie do mizeryi morza spływamy.)

Ta młodzieńcza rozprawka polskiego Salomona, rzuciwszy cień na doczesność, bo to marność nad marnościami, zajmuje się odpowiedzią na pytanie, co uszczęśliwia człowieka: cnota czy fortuna. Autor przyszedł do przekonania,

poucza, jak do tego raju się dochodzi. Człowiek jako stworzenie słabe »najpewniejszą jest śmierci zdobyczą«. Winien dlatego żyć dobrze. Ale dobre życie nie polega na przywiązaniu się do dóbr ziemskich i doczesnych, lecz na zbliżeniu się do Boga za pośrednictwem ducha nieśmiertelnego. Wyraźnie to Herakliusz przyznaje, że duch jest nieśmiertelny, jako pochodzący od Boga, który jest najwyższym duchem nieśmiertelnym. Od Boga więc zacząć się winno udoskonalenie duszy. Sprawiedliwość winien człowiek w siebie wpoić, a kto będzie sprawiedliwy, ten i prawdy stanie się wyznawcą. Do posiadania skarbów wolno dążyć »dobrze żyjącemu« w tym celu, by ich użyć na rozdawnictwo między cnotliwych i godnych. Takich zaś ocenić, wcale nie jest rzeczą łatwą. Seneka n. p. nie każdegoby obdarzył: quibusdam non dabo, quamvis desit, quia, etiamsi dedero, erit defuturum. (De vita beata 24).

Że filozofia Seneki jest w tej książeczce filozofią naszego marszałka, łatwo spostrzec już po wielu przytoczeniach z dzieł myśliciela rzymskiego. Morawiecki [1]) wytknął już dwa miejsca bardzo podobne w dziełkach obu pisarzy, nawet powtórzenia zdań Rzymianina t. j. określenie hojności darów (Adw.XI. — De vita beata 23, 4) i opis rozgniewanego człowieka (Adw. IX — De ira I.) Nie mniej przypomina Seneka wywyższenie roztropności jako cnoty, która jest światłem i przez »ciemności życia« przeprowadza do szczęścia (Senekę Epist. mor. III: prudens est beatus et prudentia ad beatam vitam satis est). Wielką wagę kładzie też autor Adwerbiów na stałość charakteru. Stałym powinien być człowiek: »Bogu w wierze i miłości, bliźniemu w szczęściu i niedoli, słowu w powiedzeniu i obietnicach, sobie w uczynkach i woli«.

Podobnych zdań, często krótszych i jędrniejszych, tem lepszych, wiele rozsypanych jest w moralizatorskich Adwerbiach n. p. Turpe et indecorum bellum non puguare et vinci, (chodzi o zwycięstwo grzechu nad człowiekiem). Cie-

---

[1]) »Stanisław Herakl. Lubomirski« (kilka kart z młodych lat oligarchy 1661 — 1667) podaje treść poszczególnych adwerbiów po kolei.

kawe są określenia wad i zalet ludzkich. Dumę nazywa autor głupoty córą i szału rodzicielką. Przeciwieństwem pychy jest skromność, roztropności córka, a macierz godności.. Na określenie i zobrazowanie tego przeciwieństwa używa porównań przeróżnych, więc duma jest »cieniem nicości, marnoty liczbą, górą karkołomną«[1]), gdy skromność to »światło doskonałości, chwały liczba, wał bezpieczeństwa«. Ten przykład to zarazem próbka stylu całego dziełka. Jak zaś rozumuje i dowody swe ku końcowi ogniwami przyprowadza, poznać można już z następującego wnioskowania: »Człowiek wydoskonala dzieło, człowieka cnota, cnotę stateczność«, ludzie zatem niestali to nie ludzie, ale »semihomines miseri«. Tej zalecie jest poświęcony cały rozdział XII.

Treścią adwerbium ostatniego (XV.) jest marność zaszczytów. Nazywa je autor nicości zwierciadłem. Dobrze jest tutaj przypomnieć, że w istocie i rzeczywistości innego był zapatrywania, on sam godnościami nie gardził, przeciwnie ubiegał się o dostojeństwa. Piękny dwuwiersz: Quot honores tot onera, quot dignitates tot ludera — poparty jest przykładami z dziejów powszechnych od Cezara aż do Fryderyka III. Przy tej sposobności Lubomirski z dokładną znajomością dziejów się popisał. Rozdział zakończony jest zdaniem: Ten jest królem i cesarzem, kto królem nad sobą.

Pomimo myśli moralnych i zdań poważnych, szata zewnętrzna czyli układ wierszy wcale nie jest poważny ani naturalny. Kształtowanie wierszy tym sposobem, jaki tutaj mamy, właściwe jest »poetom« rzędu niższego, epokom upadku piśmiennictw, gdzie silenie się na figury geometryczne wierszy towarzyszy jałowej wyobraźni i w parze idzie ze smakiem zepsutym. Oto przykład takiej plecionki dłuższych wierszy z krótkimi:

In hac
Caesarum an caesorum

[1]) W »Tobiaszu« (IV. 14): »pycha przepaść cnót świętych, złości brzydka jama«.

serie
in hac
imperantium an pereuntium
cathalogo
Quam lubrica sit honoris via.

Podobne zaś zestawienia wyrazów, jedną głoską się różniących, jak: *Ceasarum i caesorum, Marte i morte* albo przestawienia jak: *parta i rapta*, są tu bardzo częste, począwszy od przemiany nazwiska autora. Inni pisarze współcześni w zdaniach polskich lubują się w podobnych ozdobach stylowych, zwłaszcza w wywodach etymologicznych. Lubi taką grę wyrazów Potocki (Ogłuszeli synowie *Abrahama* na nie. — Dziś odrzuciwszy *abra*, — *cham* tylko zostanie) oraz mowcy kazalnicowi, ci najbardziej. Biskup płocki, Załuski, w kazaniu sejmowem (w r. 1702) odzywa się do króla: »poddała pod ordynans twój wojska swoje *Dania*, otóż *dań i ja* z wierną Raelą W. K. M. niosę«. Pod tym względem dzieła ówczesne są bogatym materyałem dla badaczy języka, zastanawiających się nad słoworodem ludowym.

W egzemplarzu »Salomon polski« znajdujemy dołączone z osobnem stronicowaniem »Trahiczne o fortunie i próżności harmonice światowemi implikowanym (!) powahami intonowane«. Harmonij tych jest 4, pospolity w wieku XVII czwartak. Są one niejako powtórzeniem Adwerbium ostatniego o fortunie wogóle, o Sejona upadku w szczególności, zwrotkami polskiemi i wierszowanemi,

Bez tego dodatku »Przysłowia moralne« w swej łacińskiej szacie weszły w późniejszych wydaniach w jeden tomik, nazwany »Repertorum opuscula sacra et moralia«, którego część jednę stanowi, rzecz można, rozprawka łacińska Lubomirskiego, »De remediis animi humani maximae verae mentis« (1701). I to pisemko doczekało się polskich przekładów i to dwóch, Sliznia »Zbawiennych środków książeczka święta i geniuszowi politycznemu służąca« i Bohomolica »Księga o lekarstwach umysłu ludzkiego«.

Tutaj autor już nie chce poprzestać na roli poprzedniej

zwykłego moralizatora i nauczyciela, on — laik, chce być tutaj teologiem i to nie byle jakim. Zapuszcza się w bogosłowne zaciekania, chociaż filozofię swą zamyka w słowach: śmiertelne rzeczy widzimy, o nieśmiertelnych zaś wierzamy. Mimo wszystko tem nie jest, czem być pragnie. Sposób jego rozumowania tensam łańcuchowy, jaki poznaliśmy co dopiero. Dogmaty popiera dogmatami, ale czy jest jaki związek między założeniem, twierdzeniem a dowodzeniem, o to jemu bynajmniej nie chodzi. Dopóki wypowiada zwykłe zapatrywania i zdania bez dowodów, nic mu zarzucić nie można, czasem nawet godzien uznania. Piękny n. p. jest początek książeczki: »Jako te zwierzęta bardziej celują nad inne, które bardziej w przymiotach naśladują ludzi, tak ci ludzie doskonalszymi są nad drugich, którzy doskonalej umieją naśladować Pana Boga«. Z tego przechodzi do oznaczenia stosunku Stwórcy do człowieka i tak go określa.: Człowiek jest małym Bogiem, Bóg największym człowiekiem. Ale kiedy przyjdzie do tajemnic i dogmatów wiary, wtedy, choć wyznał, że »o nieśmiertelnych wierzamy«, zabiera się z całem namaszczeniem do dowodzenia, chce być zaraz filozofem, a być nim nie może ani nie umie. Dowodzi n. p, nieśmiertelności duszy (charakterystyczne dla niego), ale jak? Oto twierdzi, że, jeśli Chrystus przychodzi na świat i siedzi po prawicy Ojca w ciele ludzkiem, aby dał ludziom życia wiecznego posiadanie, przeto bynajmniej wątpić nie należy, że to samo życie wieczne w podobnem ciele przez Chrystusa ludziom wróconem być powinno«. Uwagi pozostawiamy bogosłowcom. Naszem zdaniem, albo marszałek winien był »o nieśmiertelnych wierzać« bez mędrkowania, albo dowodów szukać w dziełach myślicieli wielkich i u Ojców Kościoła. Dowód wyjęty może z pierwszej lepszej książki nabożnej być może największą prawdą, ale nie jest jeszcze przez to samo dowodem, zwłaszcza w tak wielkiem pytaniu.

»Środki zbawienne« zamykają poczet słów Lubomirskiego, rymem i prozą w rzeczach relijno-filozoficznych wypowiedzianych (Artaxes był wprzód wydany). Ostatnie

swe myśli w tej książeczce poświęcił rozmyślaniom nad odkupieniem ludzkości, miłosierdziem bożem, zastanawia się w nich nad figurami mesyańskiemi, przychodzi do wyniku, że jedynym środkiem zbawienia jest upokorzyć się przed Bogiem i Jemu swą wolną wolę ofiarować i pod Jego rozkazy się poddać zupełnie. Książeczka cała jest jednem pięknie napisanem kazaniem, zakończona nawet wykładem »medytacyi powszedniego pacierza:« Jedno nas tylko zadziwia, dlaczego pisana po łacinie, a nie po polsku. Czy przeznaczona dla wszystkich czytelników katolickich, czy też może z obcej jakiej książeczki nabożnej coś przejmował i powtarzał, więc nie chciał się trudzić przekładem? Może posądzenie niesłuszne, ale domysły różne być muszą, gdy niema pewności ani odpowiedzi na pytanie.

»Adwerbia« i »Środki zbawienne« utonęły w morzu rozmyślań nabożnych wieku XVII, w cale się nad inne nie wyszczególniają, to też i pamięć o nich nawet zagasła. Wspomnieliśmy o dziełkach tych tutaj, bo treścią swą łączą się ściśle z pieśniami Herakliusza religijnemi, w żadnym zaś nie stoją związku z pismami marszałka politycznemi ani jego mowami, których myśli w literaturze naszej politycznej wieku XVII osobny rozdział stanowią.

*

Lubomirskiego poezyi nie cenili wysoko współcześni, jeśli miarą dla nas w tym względzie wystarczającą być mogą słowa Kochowskiego (w Lir. V. 6.), gdzie stawia wyżej Morsztyna nawet Skarszewskiego, a panu marszałkowi czy może jeszcze jako staroście miejsce obok Lackiego wyznacza:

I z Lubomirskim Lacki sobie wszędzie
W wierszów pisaniu równi i urzędzie.

Podobnie ocenił Brodziński (wyd. Kraszewskiego IV. 148) jego petyckie utwory, że »talentowi jego mało zaszczytu przynoszą«, wyszczególnia przecie z nich jeden, twierdząc,

iż »między tymi znakomitsze jest poema Tobiasz wyzwolony«. Blasku dopiero Lubomirskiego imieniu przydać usiłuje prof. B. przygodnie w swych pracach i studyach nad epoką ową.

Lubomirski jako poeta ma w sobie coś z Morsztyna i Kochowskiego, wielce też jest do Potockiego podobny. Podobnie jak podskarbi tak i spiski starosta obeznani są dobrze ze skarbami obcych literatur, tamten z Francuzami się bliżej zapoznaje, choć mu i Marini nie jest obcy, temu włoskie wzory więcej do smaku przypadają. Gdy jednak Morsztyna nie małą sławy cząstką jest przekład Cyda, to Herakliusz w scenicznych swych przeróbkach powodzenia nie miał, jedynego zaś i pięknego przekładu »Pasterza wiernego« mu odmawiają. Do Kochowskiego zbliża się melodymi pobożnemi. Jego »Tobiasz« nie nizkie zajmuje miejsce, ale w porównanie nie może być wprowadzony, bo utworu podobnego Kochowski nie zostawił, w tych zaś wierszach, które zestawić się dadzą i porównać, pieśniarz »Ogrodu panieńskiego,« zdaje mi się, stoi wyżej. Na tem polu schodzi się z nimi najczęściej Wacław z Potoka. Wszyscy oni trzej teżsame uprawiają niwy, pieją hymny historyczne, piszą nagrobki i epigramy, śpiewają pieśni nabożne. Sami zaś tylko Śreniawici ugor dramatyczny zaorać usiłowali, bo i Wacław probował się w sielankach dramatycznych, więcej one co prawdą swojskie, ale niestety mitologią zachwaszczone. Ten dług mimowolny obydwaj razem z i innymi duchowi czasu i modzie spłacili. Ale rzecz dziwna, w wierszu prób dramatycznych Potocki wyżej stoi, wiersz »Libuszy« płynie wcale gładko, gdy w »Ermidzie« rytmika nie rzadko kuleje. Gdybyśmy zaś na uwagę wzięli zdolność ściśle rymo-twórczą i utwory ich epoki co do formy ze sobą porównali, to przekonamy się, że i ten ich koryfeusz, między współczesnymi małymi przecie największy, Kochowski, wraz z innymi czasem o kulach chodzi, dozwala sobie rymów jak »siła-dziła (= dzieła)« lub dla rymu łata wiersze n. p. w »Chrystusie cierp.« III: Judasz odmawia

»stojąc modlitwę
z obłudną skruchą,

a pod pazuchą
ostrą ma brzytwę«

Lubomirski w wierszu parzystorymowym, najłatwiejszym chyba, ledwie sobie radę dawa, w sztucznych komedyach myśl według formy kształtuje, ale w zwrotkach oktawowych, tak trudnych, najbieglejszym i pierwszym jest autor »Tobiasza«.

*

Stanisław Herakliusz Lubomirski, kształcony początkowo pod okiem jezuickiem, rozczytuje się w pisarzach starożytnych, przedewszystkiem rzymskich, z zajęciem czyta Tacyta, którego ojciec jego, Jerzy, znał tak dobrze, że go »w głowie i bez księgi czytał« (Morsztyn), na cześć Tacyta złożył sonet, rozkoszował się też Lukanem i nachwalić się go do późna nie może.[1]) Za granicą nowym duch jego podlega wpływom i wrażeniom. Najbardziej zajmuje go poezya włoska, czczona przecież i na deskach dworku Lubomirskich. Nie dziw, że kusi się napisać coś w rodzaju „Pasterza wiernego" lub „Amyntasa" (przełożonego przez Morsztyna). Ale próby dramatyczne zostają tylko zbiorem wierszy i rymów. W hołdach wierny Mariniemu, najmniejszego zaś nie okazuje zajęcia się znakomitościami francuskiemi. Nawet sława dramaturga hiszpańskiego nigdy go nie pociągnęła.

W ojczyźnie zapoznał się dobrze z piśmiennictwem rodzimem polskiem dawniejszem. Literatura współczesna nie pozostała też zdala odeń, gdzieś na uboczu. Nietylko punkty styczności ale linie i koła styczne można oznaczyć w literackiej działalności Lubomirskiego, Kochowskiego, Potockiego i innych. Ale też i teraz wchodzi w szary tłum, wstępuje od szeregu i wcale odrębnymi szlakami nie bieży jako poprzednio.

[1]) Lukana zwie »najpiękniejszym« z poetów łacińskich; »tylo w poezyi dokazał, co Tacyt w historyi tak dalece, że obaj i ten Tacytem poetów i tamten Lukanem historyków może się nazwać«. (Rozmowy Artaxesa III).

Poezya jego, o ile nie jest tendencyjną, ale z samej tylko żyłki pisarskiej wytryska, jest wcale znośną, nawet przyjemną. Gdzie jednak treść i ton moralizują, nauczają, tam nie wybiega ni kroku poza granice wspólnej innym współczesnym ciasnoty, od Kochowskiego jest nawet niższy bo autor „Chrystusa cierpiącego“ jest przynajmniej szczerze i głęboko religijny, twórca zaś „Poezyj postu świętego“ bardzo jest nienaturalny, nawet żałować wypada, iż się nie zadowolnił samym przekładem księgi świętej. Ton świecki z nastrojem religijnym i zapędami moralizatorskimi łączy się zgodnie w „Tobiaszu,“ gdzie w żartobliwych i lekkich zwrotach ślady pewne wpływu Apulejusza czy Ariosta. Lecz kiedy sili się opiewać górne, niebieskie, tematy, pominąwszy usterki językowe i wyrażeniowe, jest w wierszu swoim rubaszny, nowego nic nie tworzy, wyobraźnia wtedy sucha i pusta. I on i inni mu współcześni pojmują poezyę więcej jako sztukę rymotwórstwa niż jako wynik natchnienia; rym, rytmy i słowa za narzędzia sztuki raczej niż za wynik uczucia i organa serca uznają. Mało tu ducha i żaru religijnego, to formułki pobożne, które trafnie krytyk (Świderski T.) nazwał figurkami, niezgrabnie wyciosanemi, a które w pstre gałganki są ustrojone i jaskrawymi błyszczą policzkami. Te niezliczone rymowanki, te po setne krocie powtarzane wiersze, zawsze nieudolne i coraz niezgrabniej tensam temat opiewające, nużą nas i nudzą. Sprzykrzył je też sobie wreszcie i marszałek nasz, a nie widząc innej ścieżki ani chodnika poetyckiego nowego, skierował się na szeroki gościniec prozy i prozie pióro swoje na usługi oddał.

Z chwilą, gdy Muza zamilkła, zaczął tworzyć rozum. W dziełach prozaicznych wypowiedział Lubomirski wszystkę swą wiedzę i umiejętność, jaką zdobył i jaką mógł w jego czasie najwykształceńszy Polak posiadać; sumą wiadomości naukowych przewyższył rodaków współczesnych i to mu jedynie zyskało głośny przydomek „Salomona polskiego“. Owo *cognomen* nas pobudziło, by i Muzę jego przed oblicze dzisiejszych na jasne światło wyprowadzić.

SPRAWOZDANIE DYREKTORA.

I. Skład grona nauczycielskiego w r. szkol. 1904.

I. Dla przedmiotów obowiązkowych.

1. **Rzepiński Stanisław**, dyrektor, członek Rady szkolnej okręgowej, radny miejski, zawiadowca gabinetu archeologicznego, uczył j. łacińskiego w kl. VIIIa, tygodniowo godzin . . 5

2. **Dulębowski Ignacy**, profesor VIII. rangi, zawiadowca biblioteki nauczycielskiej, gospodarz kl. VIIIb, uczył języka greckiego w kl. IVb, Vb, VIIIa+b, tyg. godz. . . . 19

3. **Dworzański Jan**, profesor VII. rangi, bawił na urlopie.

4. **Gawor Błażej**, nauczyciel, zawiadowca gabinetu geograficznego, gospodarz kl. Vb, uczył hist. i geogr. w kl. IVa+c, Vb, VIIb, VIIIb, tyg. godz. 17

5. **Jasiński August**, profesor, zawiad. niemieckiej biblioteki uczniów, gospod. kl. VI., uczył j. niemieckiego w kl. IVb, VI, VIIb, VIIIa+b. tyg. godz. 20

6. **Król Ignacy**, nauczyciel, zawiadowca gabinetu przyrodniczego, stały inwigilator filii III, gospodarz kl. IIIc, uczył hist. natur. w kl. IIa, IIIa+b+c, Va+b, VI, matem. w IIIc, tyg. godzin 17

7. **Lambor Augustyn**, nauczyciel, uczył matem. w kl. VI i VIIb, fizyki w kl. VIIa+b, prop. filoz. w VIIa+b, VIIIa+b, tyg. godzin 20

8. **Leonhard Stanisław**, nauczyciel, współzawiadowca niemieckiej biblioteki uczniów, gospodarz kl. Ic, uczył j. niem. w kl. Ib+c, Vb, VIIa, tyg. godzin 20

9. **Maczuga Apolinary**, profesor, zawiadowca polskiej

bibl. uczniów, gospodarz kl. Ia, uczył j. łacińskiego w Ia, polskiego w kl. VIIa+b, VIIIa+b, tyg. godzin . . . 20

10. **Magiera Jan**, nauczyciel, gospodarz kl. Ib, uczył j. łać. w Ib, polskiego w IVb, Vb, VI, tyg. godzin . . 17

11. **Miczyński Józef**, profesor, zawiad. gabinetu fizycznego uczył matem. w IVb, VIIa, VIIIa+b, fizyki IVb, VIIIa+b, tyg. godzin 19

12. **ks. Nowicki Michał**, profesor VIII rangi, odznaczony przywilejem noszenia rochetti i mantoletti, radny miejski, prefekt bursy polskiej im. T. Kościuszki, gospodarz kl. VIIIa, egzortator klas wyższych, uczył rel. rit. lat. w IIIb, IVa+b, Va+b, VI, VIIa+b, VIIIa+b, tyg. 20

13. **Pelczar Michał**, nauczyciel, pomocnik dyrektora w czynnościach kancelaryjnych i administracyjnych, współzawiadowca gabinetu archeologicznego, stały inwigilator młodzieży w głównym gmachu, gospodarz kl. VIIb, uczył j. łać. w IVb, Vb, VIIb, VIIIb tyg. godzin 22

14. **Tyran Wincenty**, profesor, gospodarz kl. VIIa, uczył j. łać. w kl. VI, VIIa, greckiego w VIIa+b tyg. godzin . 19

15. **Bajer Józef**, zastępca naucz., uczył hist. i geogr. w IIa, IIIa+c, j. niem. w IIIa+c, tyg. godzin 18

16. **Borzemski Antoni**, zast. naucz., gospod. IIb, uczył hist. nat. w Ia+b+c+d, IIb+c+d, matem. w IIb+c tyg. . 20

17. **Dudzik Antoni**. z. n. gosp. IIa, uczył j. łać. w IIa, IIIc, j. greck. w IIIc, tyg. godzin 19

18. **Gawor Józef**, z. n., gosp. Id, uczył j. łać. w Ic, IIIb, polskiego w Ic, matem. w Id, tyg. godzin 20

19. **Janczy Wojciech**, z. n., gosp. kl. IIIa, uczył j. polskiego w IIa, IIIa+c, j. łacińskiego w IIIa, greckiego w IIIb, tyg. godzin 20

20. **Jaworek Wacław**, z. n. uczył w II. półr. geogr. w Ib+c, j. niem. w Ia+d, tyg. godzin 18

21. **ks. Klamut Michał**, z. n. egzortator klas I. i II., uczył rel. rit. lat. w Ia+b+c+d, IIa+b+c+d, IIIa+c, IVc, tyg. godzin . . . . , ... 22

22. **ks. Lechicki Zacharyasz**, z. n. egzortator rit. gr., prefekt II. bursy ruskiej, uczył rel. rit. gr. w Ib_2. IIb_2, $IIIb_2$,

IVa_2, Vb_1, VI_1, VII_1a, $VIIIb_2$ nadto j. ruskiego (wzgl. obow.) w kl. IV_2 V_2 VI_2 razem tygodniowo godzin 19

23. **Lenczowski Antoni**, z. n., stały inwigilator filii I w (Bursie polskiej), prezes »Bratniej Pomocy« uczniów, gosp. IIc, uczył w I. półr. j. pols. w. IIc, niem. IIb+c, hist. i geogr. IIb+c, (21) w II. półroczu j. polskiego w IIc, niemieckiego w IIc, hist. geogr. Ia, w IIb+c i IIIb, tygodniowo godzin. . . 22

24. **Majewski Karol**, z. n. gosp. kl. IVa uczył matematyki w IId, IVa+c, Va, fizyki w IVa+c, tyg. godz. . . 19

25. **Pichor Adam**, z. n. uczył matem. w Ia+b+c, IIIb, Vb, j. niem. w IIIb, tyg. godzin 20

26 **Przychocki Eugeniusz**, z. n. w I. półr. gosp. kl. Ia, uczył hist. i geogr. w Ia, IIIb, Va, VI, j. niem. w Ia, tyg. 19 w II. półr. bawił na urlopie.

27. **Rząsa Józef**, z. n. współzawiadowca polskiej bibl. uczniów, stały inwigilator filii II., gospodarz IVc, uczył j. łacińskiego w IVc, polsk. Id, w IVc, Va, niemieckiego w IId, tyg. godzin 20

28. **Sierosławski Jan**, z. n., gosp. Va, uczył j. łać. w Va, greckiego IVa+c, Va, tyg. godz. 19

29. **Starschedel Juliusz**, z. n. uczył j. łać. w IIb+c, polskiego w IIb, tyg. godz. 19

30. **Stryszowski Jan**, z. n., gosp. IIIb, uczył j. polsk. w Ia+b, IIIb, greckiego w IIIb i VI, tyg. godz. . . . 19

31. **Suchecki Edward**, z. n. uczył w II. półr. j. niemieckiego w IIb, IVa+c, Va tyg. god 17

32. **Szelecki Stanisław**, z. n. gosp. IId, uczył j. łać. w IId, IVa, polskiego w IId i IVa, tyg. godz. . . . 20

33. **Szumborski Kazimierz**, z. n. uczył j. łać. w Id, geogr. w Id, niemieck. w IIa, matem. w IIa i IIIa tyg. godz. . 22

34. **Utschik Adam**, z. n. w I. półr. gosp. Id, uczył w I. półr. j. niem. w Id, IVa+c, Va, tyg. godz. . . . 18 w II. półr. bawił na urlopie.

35. **Żytyński Saturnin**, z. n., gospodarz kl. IVb, uczył w I. półr. hist. geogr. w Ib+c, IId, IVb, VIIa, VIIIa tyg. g. 20 w II. półr. hist. i geogr. w IId, IVb, Va, VI, VIIa, VIIIa, tyg. godz. 21

36. **ks. Dutkiewicz Władysław,** katecheta żeńskiej szkoły wydź. odczytywał egzorty uczniom klas III i IV. . .

II. Dla przedmiotów nadobowiązkowych.

1. **Bajer Józef,** j. w. uczył hist. kr. rodz. w IIIa+c, tyg. godz. 2
2. **Gawor Błażej,** j w. uczył hist. kr. rodz. w IVa+c, VIIb tyg. godz. 4
(nadto w I. półr. w kl. VIIIb) . . . . . .
3. **Jasiński A.** j. w. uczył j. francuskiego na kursie wyższym tyg. godz. 2
4. **Ks. Kosman Jan,** katecheta szkoły w Kolonii kolej. uczył śpiewu w 2 oddziałach tyg. godz. 4
5. **Lenczowski Antoni,** j. w. uczył kaligrafii w I i II kl. tyg. godz. 2
6. Tenże, uczył j. francuskiego na kursie niższym tyg. g. 2
7. **Magiera Jan,** uczył hist. kr. rodz. w II półr. w IIIb, tyg. godz. 1
8. **Nowak Jan,** naucz. męskiej szkoły wydz., uczył w 3 oddziałach rysunków tygodniowo godzin 6
9. **Przychocki Eugeniusz,** uczył hist. kr. rodz. w I. półr. w kl. IIIb tyg. godz. 1
10. Towarzystwo gimnast. „Sokół“ udzielało nauki gimnastyki w 7 oddziałach pod kierownictwem **Jędrzeja Langiera** tyg. godz. 14
11. **Żytyński Saturnin,** j. w. uczył hist. kr. rodz. w kl. IVb, VIIa tyg. godz. 3
(nadto w I. półr. w kl. VIIIa).

H. Rozkład nauki i lektura.

Język łaciński.

Klasa IIIa. Cornelius Nepos: Aristides, Cimon, Miltiades, Themistocles, Hannibal, Epaminondas, Pelopidas.

Klasa IIIb. Cornelius Nepos: Aristides, Cimon, Miltiades, Themistocles, Epaminondas, Alcibiades, Hannibal.

Klasa IIIc. Cornelius Nepos: Aristides, Cimon, Miltiades, Themistocles, Hannibal, Epaminondas, Iphicrates.

Klasa IVa. Caesar: Commentar. de bello Gallico lib. I. (cap. 1—29.), II. (1—33.); III. (cap. 1—16.); IV. (cap. 20—36.); V. (cap. 1—23.) P. Ovidii Nasonis: Metam. lib. I. Describuntur quattuor humani generis aetates. Deucalion et Pyrrha. lib. II. Phaëthon.

Klasa IVb. Caesar: Commentar. de bello Gallico lib. I. (cap. 1—29), lib. II.; III. (cap. 7—17, 28, 29.); IV. (c. 20—38.); V. (cap. 5—58.); VI. (cap. 9—28.); VII. (cap. 69—89.); prywat. lekt. I. (30—54.); III. (1—6.); IV. (1—19.); V. (1—4.) P. Ovidii Nasonis: Metamor. lib. I. 1—4.; 89—162.; 163—261.; II. 1—242.; 251—332.

Klasa IVc. Caesar: Commentar. de bello Gallico lib. I. (cap. 1—29.); lib. III. (cap. 7—17.); lib. IV. (20—35.); lib. V. (cap. 1—33.) P. Ovidii Nasonis: Metamor. Describuntur quattuor humani generis aetates. Gigantomachia. Iuppiter homines exstinguere constituit. Lycaon.

Klasa Va. T. Livii ab urbe condita lib. I. i XXI. P. Ovidii Nasonis Metam. l. I. (8—415.); II. (1—366.); V. (341—571.); VI. (146—312.); VIII. (613—723.) Fasti: I. (27—62.); II. (19—38.), (45—52.), (83—118.), (475—512.), (639—684.); III. (59—98.); (259—392.); (393—620.) Trist. lib. I. 3,; l. III. 9.; l. IV. 10.

Klasa Vb. T. Livii ab urbe cond. l. I., XXI. (prywat. lektura: II. 1—40. XXII.) P. Ovidii Nasonis Metam: lib. V. (689—437.); (462—571.); VI. (5—82.), (103—107.), (127—145.), (146—312.); VIII. (618—720.); X. (1—63.), (72—77.); XII. (575—606.); XV. (746—876.)

Fasti: I. (27—62.;) II. (1, 2, 19—38.); (45—52.), (83—118.), (193—242.),(475—512.),(639—684.); III.(1—8.),(59—98.),(259—392.); IV. (398—620.) Trist. I. 3.; III. 10.; III. 12.; IV. 10.;

Klasa VI. Sallustius: Bellum Iugurth. Cicero: in Catilinam I., Vergilius: Bucol. Eclog. I. Georg. II. 319—345, 458—540; Aen. lib. I. II.

Klasa VIIa. Cicero in Verrem IV.; pro Archia poëta; Vergilius Aeneis VI., VIII—X. (w wyjątkach). Cic. Tuscul. disp. (w wyjątk.)

Klasa VIIb. Cicero in Verrem IV.; pro Archia poëta; Tusculan. disputat. libri (w wyjątkach). Vergil. Aen. VI, VII, IX—XII. (wybór.), (pryw. lekt.: Cicero: Laelius, Vergil. IV. ks.)

Klasa VIIIa + b. Horatius. Carm. I. 1, 3, 4, 9, 10, 14, 22, 24, 29, 31, 34, 37. II. 3, 6, 16, 17; III. 2, 3, 8, 23, 30; IV. 2, 7, 12. Epod. 2, 6. Satir. I. 1. 9; II. 1. 6; Epist. I. 2, 4, 6.

Tacit. Germania 1—46; Hist. IV. 12—37.; Annal. I. 49—54.; II. 41—83.; III. 1—7.; IV. 1—9, 37—42, 57—59,; XIV. 51—56.; XV. 38—45.; XV. 60—65.

Język grecki.

Klasa Va. Ksenofonta: Anabasis (w wyjątkach) I. 1, 2, (1—5) 3, 4, 5, 6, 7, 8. II, 5. III. 1. Cyrop. VII. 2 (1—29); 3, 2—16; Comm. II. 1. (31—33.); II. 4, 5, 10. Homer Ilias I.

Klasa Vb. Ksenofonta Anabasis I. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8; Anab. III. 1; IV. 3; Cyrop. I. 2 (1—14); I. 3, 4 (1—25); VII. 2 (1—29); VIII. 7 (1—28); Homer Ilias I, III.

Klasa VI. Homer Ilias ks. VI, XVI, XVIII (478—617), XXII, XXIII, XXIV. Herodot. Wybór z dziejów I. 23—24; III. 39—43; VI. 43—45; VII. 196—238.

Klasa VIIa + b. Demostenes. Dwie mowy olintyńskie (I, II.) przeciw Filip. I. Homer. Odysseja. I. (1—76.); V, VI, VII, VIII, IX, X; XIII, XVII, XXI, XXII (w wyjątkach).

Klasa VIIIa + b. Plato: Apologia Sokratesa; Sofokles: Edyp w Kolonos.

Język polski.

Klasa Va. Materyał zawarty w podręczniku szkolnym wyczerpano w zupełności. W całości przeczytano »Pana Tadeusza«, »Grażynę« i »Zemstę«. Z lektury domowej: »Stara baśń« Kraszewskiego, Nowele Sienkiewicza, Trylogia, Rozprawy krytyczne o Panu Tadeuszu.

Klasa Vb. Materyał zawarty w podręczniku szkolnym wyczerpano zupełnie. Nadto w całości przeczytano: »Pana Tadeusza«, »Grażynę« i »Zemstę«. Lektura domowa: powieści historyczne Kraszewskiego, Sienkiewicza i Rozprawy krytyczne o Panu Tadeuszu w całości lub częściach.

Klasa VI. Z podręcznika szkolnego wyjątki z arcydzieł okresów I—V. włącznie. Nadto w całości przeczytano w klasie Treny i Odprawę posłów greckich, Kazania sejmowe i bajki Krasickiego. Lektura domowa obowiązkowa: Pamiętniki Heidensteina, Pam. Paska,

Doświadczyński Krasickiego. Fircyk w zalotach, Powrót posła. Lektura domowa dobrowolna: Trylogia, Tarnowskiego »Pisarze polit. XVI« Monografie pisarzy wybitniejszych.

Klasa VII.a+b. Oprócz ustępów zawartych w Wypisach przeczytano w całości: »Barbara Radziwiłówna« Felińskiego, »Powrót posła« Niemcewicza, wszystkie utwory Mickiewicza, »Marya« Malczewskiego, »Śluby panieńskie« Fredry, »Balladyna«, »Lilla Weneda«, »Mazepa« Słowackiego.

Prywatna lektura: Kraszewskiego »Stara baśń« i »Powrót do gniazda«, Korzeniowskiego »Spekulant«, »Kollokacya« i »Krewni«, Sienkiewicza »Bez dogmatu«, »Quo Vadis«, »Rodzina Połanieckich«, »Krzyżacy«, A. Fredry »Pan Geldhab«, »Damy i Huzary«, »Cudzoziemczyzna«, »Pan Jowialski«, »Zrzędność i Przekora«. Byrona »Więzień Czillonu«, »Manfred«, »Wędrówki Child-Harolda«, »Korsarz«, »Mazepa«. Szekspira »Koryolan«, »Juliusz Cezar«, »Antoniusz i Kleopatra«, »Hamlet«, »Romeo i Julia«, »Otello«, »Sen nocy letniej« Molier'a »Skąpiec«, »Grzegorz Fafuła«. Calderona »Książę niezłomny« (w przerobieniu Słowackiego), niektóre tragedye Racine'a i Corneille'a

Klasa VIIIa+b. Przeczytano w całości »Nieboską Komedyę«, »Irydyona«, «Przedświt« i »Psalmy« Krasińskiego. »Wallasa« Szujskiego i ustępy zawarte w Wypisach. Prywatna lektura: dramata Wyspiańskiego, powieści Prusa, Orzeszkowej, Żeromskiego; poezye Ujejskiego, Syrokomli, Asnyka, Konopnickiej i nowszych poetów naszych i zagranicznych.

Język niemiecki.

Klasa Va. Nr 1, 2, 6, 7, 11, 13, 14, 16, 19, 20, 22, 23, 24, 25 (lekt. prywat.) 26, 27, 28, 29, 32 (lekt. prywat.) 34, 35, 26, 37, 38 (lekt. prywat.), 39, 42, 43, 44, 45, 49, 51, 52, 53, 54, 58 (lekt. prywat.), 60, 61, 62, 63, 64 (lekt. prywat.), 66, 67, 69, 73, 74, 75 (lekt. prywat.), 80, 82, 83, 86, 87, 88.

Klasa Vb. Nr 1, 2, 3, 4, 6 (lekt. prywat.), 7, 9, 12, 14, 16, 19, 21, 23, 25, 26 (lekt. pryw.), 27, 29, 30, 31, 32, 35, 36, 37, 38 (lekt. pryw.), 40, 41, 42, 46 (lekt. pryw.), 47, 48, 52, 55, 56 (lekt. pryw.), 58, 60, 63, 63, 64, 71, 78 (lekt. pryw.) 84, 86, 87, 88, 89. 94, 88.

Klasa VI. Nr 5, 7, 8, 13, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25. 26, 28, 29, 30, 31, 38, 39, 40, 52, 53, 63, 64, 76, 88, 96, 97, 99, 100, 101, 102, 103, 106, 107, 108, 110, 111, 113, 114, 117.

Lektura prywatna: Heldensage, Wahrheit und Dichtung; Cid.

Klasa VIIa. Nr 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 15, 18, 24, 26, 27, 29, 30, 33, 34, 36, 37 (lek. dom.), 39 (lekt. dom.), 40, 42, 55, 58, 59, 72, 84, 75, 79, 82, 85, 36 (lek. dom), 87, 88 (lek. dom.), 92, 93 (lek. dom.), 94 (lek. dom.) 101, 102, 105, 106. Minna von Barnhelm, Hermann u. Dorothea, Iphigenie auf Tauris, Maria Stuart.

Klasa VIIb. Nr 3, 5, 9, 10, 15, 18, 21, 22, 24, 26, 29, 30, 81, 34, 35, 36, 37, 39, 41, 46, 67, 71, 79, 85, 86, 87, 88, 93, 94, 101, 102, 103, 108.

Lektura domowa: Minna v. Barnhelm, Hermann und Dorothea. Iphigenie auf Tauris. Maria Stuart.

Klasa VIIIa+b. Nr 2, 3, 6, 7, 9, 10, 16, 25, 26, 27, 42, 48, 49, 50, 54, 56, 57, 48, 59, 79, 71, 84, 90, 95, 99, 102, 106, 108. 111, 116, 119, 122, 125, 139, 140, 144, 148, 162, 171, 172.

Lektura domowa: Prinz v. Homburg. Torquato Tasso. Jungfrau von Orleans. Das goldene Vlies.

Przedmioty nadobowiązkowe

1. **Historya kraju rodzinnego** w kl. III i IV w obu półroczach po godzinie w tygodniu, w kl. VII w I półr. w jednej w II półroczu w dwóch godzinach tygodniowo, w kl. VIII tylko w I półroczu w jednej godzinie tygodniowo. W klasie III: Dzieje Polski do końca 15. wieku. W klasie IV: Dzieje Polski do końca 18. wieku. W klasie VII: Dzieje Polski do r. 1648. W klasie VIII: Dzieje Polski od połowy wieku 17. aż do ostatniego rozbioru i dzieje Galicyi pod panowaniem austryackiem.

2. **Gimnastyka.** Na naukę gimnastyki wpisanych było 500 uczniów. Przed rozpoczęciem nauki poddani zostali uczniowie (zwłaszcza nowo wpisani) oględzinom lekarskim, przeprowadzonym przez Dra Zielińskiego, który na podstawie pewnych wad organicznych kilku uczniów od uczęszczania na gimnastykę uwolnił. Następnie przerobiono z wszystkimi uczniami pomiar siły w skoku w wyż i w dal z miejsca, w zwieszaniu i podporze, a na podstawie wyniku

tegoż poprzydzielano uczniów do odpowiednich oddziałów i zastępów stósownie do wieku, siły i fizycznego uzdolnienia.

Oddziałów było 7, a każdy odbywał naukę dwa razy w tygodniu, tak więc nauka gimnastyki odbywała się w *czternastu* godzinach tygodniowo.

Ćwiczenia przerabiano metodycznie, według planów z góry opracowanych, przyczem przestrzegano ściśle systematycznego stopniowania trudności przy ćwiczeniach, dokładności w wykonaniu tychże i troskliwej (w miarę możności) ochrony.

Po udzieleniu uczniom wyczerpujących objaśnień co do stroju, godzin, zasadniczych cech ustawień przy ćwiczeniach i t. d. przystąpiono do nauki systematycznej według planów i przerobiono następujące działy ćwiczeń:

I. Ćwiczenia wolne na miejscu, w chodzie lub biegu i ruchy ramion prostych j. t. a) podnoszenia, opuszczania, b) przenoszenia, c) wymijania, d) ciosy, okręgi, e) zwracania i wytrzymywania, f) skurcze, g) rzuty i ruchy ramion mięszane, jednostronne, równoimienne, równo lub różno-kierunkowe, — ćwiczenia te wykonywano z początku bez przyborów, następnie z użyciem ciążków, lasek drewnianych, lub maczug, a z uczniami starszymi łączono pojedyncze działy tych ćwiczeń w odpowiednie kombinacye łącznie z ruchami nóg, j. t. a) podnoszenia, b) kroki, c) wypady, d) zmiany postaw i ruchów tułowia n. p. zwroty i naginania.

Z nauki musztry przerobiono: zwroty i zachodzenia w miejscu, w chodzie lub biegu, w zastępach, plutonach, oddziałach i kolumnie.

Na przyrządach stałych t. j. na drążku poziomym i poręczach, przerobiono następujące grupy: a) zwieszenia i podpory postawne, b) zwieszenia i podpory wolne, c) wymijania, d) wymyki, e) wspierania, f) obroty, g) wymijania, h) kołowroty, i) wagi, wytrzymania, k) pochody i podskoki, l) woltyże.

Na przyrządach chwiejnych t. j. na kółkach i trapezie zmiany zwieszeń w miejscu lub huśtaniu, wymyki, wywijania i wspierania.

Na kożle i koniu wszerz z łękami i wzdłuż bez łęków wykonano grupę woltyżów: 1) zawrotnych, 2) odbocznych, 3) odwrotnych, 4) okrocznych, 5) kucznych, 6) rozkrocznych i 7) przerzutnych

Na krążniku przerobiono chody i biegi i towarzyskie ćwiczenia w miejscu.

W dziale skoczni przerobiono skoki w wyż, w dal, w głąb, z urozmaiceniem chodu, biegu, lotu, odbicia i poskoku.

Przerobiono również obszernie grupę wspinalni na linach skośnych i pionowych, drabinach i gładkich żerdziach i ćwiczenia towarzyskie z pomocą lub oporem współćwiczących (system profesora szwedzkiego Linga.)

Uczniowie uczęszczali na naukę pilnie. Postęp w nauce znaczny. Wypadku nie było żadnego.

3. **Kaligrafia** w 2 oddziałach po 1 godzinie tygodniowo.

4. **Nauki śpiewu** udzielano w 4 godzinach tygodniowo. W oddziale niższym uczyła się młodzież najpotrzebniejszych wiadomości z dziedziny muzyki i śpiewu, a oprócz tego ćwiczyła się w różnych pieśniach unisonowych. W wyższym oddziale śpiewano pieśni kościelne na 2. i 4 głosy.

5. **Nauki rysunków** udzielano w 3 oddziałach w 6 godzinach tygodniowo. Uczniowie oddziału 1-go obejmującego klasy I i II rysowali ołówkiem ornamenta krzywolinijne, następnie piórem liście i kwiaty stylizowane i wykonywali rysunki perspektywiczne z modeli. W oddziale 2. uczniowie klas III i IV rysowali ołówkiem naczynia ozdobne w swojskie motywa, malowali liście i gałązki z natury, nadto rysowali węglem twarze klasyczne i modele gipsowe płaskie. Uczniowie wyższego gimnazyum rysowali ołówkiem węglem i pastelą twarze, głowy, wazony i malowali gałązki i kwiaty z natury farbami akwarelowemi.

6. **Nauki języka ruskiego** udzielano w roku szk. 1904 w 3 oddziałach w 6 godzinach tygodniowo według planu A), zawartego w reskrypcie Wys. Prezydyum c. k. Rady szkolnej krajowej z dn. 20. lipca 1898. l. 468. i RSK. 31. sierp. 03. l. 16927. Na naukę jęz. rus. uczęszczali uczniowie klasy IV — VI.

7. **Nauki języka francuskiego** udzielano w r. szk. 1904 w 2 oddziałach w 4 godzinach tygodniowo z uwzględnieniem planu i wskazówek po myśli okólnika ministeryalnego z dnia 28. sierpnia 1901 l. 18566. — Czytanie, tłómaczenie i uczenie się na pamięć drobnych opowiastek, tudzież zdań luźnych według czytanki Amborskiego.

III. Tematy wypracowań pisemnych.

a) W języku polskim.

Klasa Va.

1. Żniwa. (Obrazek z życia wiejskiego) (domowe). 2. Powrót panicza (na podstawie I ks. Pana Tadeusza) (szkolne). 3. Jesień i jej przyjemności (dom.) 4. Co skłoniło Litawora do zawarcia przymierza z Krzyżakami (szk.) 5. Znaczenie Nilu dla Egiptu. (dom.) 6. Myśl przewodnia w Maratonie Ujejskiego (szk.) 7. Swaty u ludu krakowskiego. (Na podstawie Wiesława) (dom.) 8. Jakie powody skłoniły Mohorta do opuszczenia Litwy i udania się na kresy? (szk.) 9. Przebieg bitwy w Soplicowie (na podstawie Pana Tadeusza) (dom.) 10. Dlaczego latarnik utracił swoją posadę? (szk.) 11. Koleje życia księdza Robaka (dom.) 12. Podanie o Niobie (Podług Owidyusza) (szk.) 13. Pogrzeb Kościuszki (Według Kornela Ujejskiego) (dom.) 14 Milczek i Rejent. (Charakterystyka porównawcza) (szk.)

J. Rząsa.

Klasa Vb.

1. Lato na wsi (dom.) 2. Zemsta Apollina (na podstawie Iliady I) (szkol.) 3. »Ziemię ojczystą otaczaj czcią wielką, ona dla ciebie drugą rodzicielką« (dom.) 4. Ostatni stolnik litewski (szkol.) 5. Życie towarzyskie w Soplicowie (dom.) 6. Zdobycie Jerozolimy (według Tassa) (szkol.) 7. Zwyczaje wigilijne w mej rodzinnej miejscowości (dom.) 8. Rok 1812 na Litwie (szkol.) 9. Co mię w Panu Tadeuszu najbardziej zachwyca (dom.) 10. Rycerska księżna (charakterystyka Grażyny) (szkol.) 11. Wielkanoc na Podhalu (dom.) 12. Losy Haliny (szkol.) 13. Która gałąź wiedzy najbardziej mi się podoba i dlaczego? (dom.) 14. Tragizm Makbeta (szkol.)

Jan Magiera.

Klasa VI.

1. Wpływy greckie na Rzymian (dom.) 2. Polak XVI. wieku. (Charakterystyka według dzieł Reja i Górnickiego) (szkol.) 3. »Talent

się kształci w ciszy i spokoju, ale charakter pośród życia boju« (dom.) 4. Uczucie w poezyi Kochanowskiego (szkol.) 5. Język łaciński w Polsce średniowiecznej (dom.) 6. Dlaczego dobę »Trenów« i »Kazań Sejmowych« zowiemy okresem »złotym« piśmiennictwa naszego? (szkol.) 7. Kochanowski i Skarga jako pisarze polityczni (dom.) 8. Tragiczność postaci Żółkiewskiego (szkol.) 9. Wyprawy Batorego na Moskwę (według Heidensteina) (dom.) 10. Sobieski i współczesni mu pisarze (szkol.) 11. »Choć jakieś doświadczenie człowiek w starość zyska, przedsię piękna ta młodość, co przebój się ciska« (Wyspiański »Achilleis«) (dom.) 12. Walka przeciwko veto i elekcyi (szkol.) 12. Wychowanie w Polsce za Stanisława Augusta (na podstawie »Doświadczyńskiego« i dzieł Kitowicza) dom.) 14. Walery i Szarmancki jako typy (szkol.).

Jan Magiera.

Klasa VIIa.

1. Znaczenie komedyi Niemcewicza »Powrót posła« (dom.) 2. Działalność Towarzystwa przyjaciół nauk (szkol.) 3. Walka klasyków z romantykami w Polsce (dom.) 4. Tok myśli w »Odzie do młodości« (szkol.) 5. Rozwinąć myśl zawartą w czterowierszu: »Młodość, bracia, jest rzeźbiarką, co wykuwa żywot cały, choć sama przeminie szparko, Cios jej dłuta wieczno trwały« (dom.) 6. Rozwinąć i uzasadnić myśl w zdaniu: Paullatim summa petuntur (dom) 7. Z jakich romantycznych pierwiastków powstały »Dziady« Mickiewicza (szkol.) 8. Wykazać, dlaczego »Pan Tadeusz« zasługuje na nazwę epopei narodowej (dom.) 9. Charakterystyka Wojewody w »Maryi« Malczewskiego (szkol.) 10. Idea poświęcenia się na podstawie »Księcia niezłomnego« (dom.)

A. Maczuga.

Klasa VII b.

1. Pisarze Stanisławowscy jako obywatele — patryoci. (dom.) 2. Tok myśli w satyrze Naruszewicza »Chudy literat«. (szk.) 3. Znaczenie K. Brodzińskiego w literaturze polskiej. (dom.) 4. Ideały młodzieży kształcącej się w Uniwersytecie wileńskim (na tle życia A. Mickiewicza) (szk.,) 5. Myśli etyczne w II. cz. Dziadów (dom.) 6. Rozwinąć myśl w dwuwierszu: »I ten szczęśliwy, kto padł wśród za-

wodu, — Jeżeli poległem ciałem dał innym szczebel do chwały grodu« (dom.) 7. Myśl przewodnia w »Improwizacyi« Mickiewicza (szk.) 8. Wykazać, dlaczego »Pan Tadeusz« zasługuje na nazwę epopei narodowej. (dom.) 9. Charakterystyka Miecznika w »Maryi« Malczewskiego (szk.) 10. Ideał chrześcijanina i rycerza z czasów średnich na podstawie »Ks. niezłomnego» Calderona (dom.)

A. Maczuga.

Klasa VIIIa

1. Lilla Weneda i Roza Weneda (charakterystyka porównawcza) (dom.) 2. Znaczenie Massynissy w »Irydyonie« Krasińskiego (szk.) 3. Napisać dowolną rozprawkę na temat: Wielkie rzeki cicho płyną małe strumyki z szumem po kamieniach pędzą, choć mało w nich wody (dom.) 4. Bracia Strawińscy w »Listopadzie« Rzewuskiego (szk.) 5. Poezya mesyanistyczna polska (dom.) 6. Powody upadku Polski. (szk.) 7. Wielkość narodu z wielkich rodzi się mężów (dom). 8. Powieść polska przed Sienkiewiczem (szk.)

A. Maczuga.

Klasa VIIIb.

1. Baladyna i Alina (Charakterystyka porównawcza) (dom.)2. Myśl przewodnia Irydyona (szk.) 3. Walka dwóch ścierajacych się idei — na podstawie rozmowy Pankracego z Henrykiem (dom.) 4. Piotr Skarga i Hieronim Kajsiewicz jako kaznodzieje (szk.) 5. O ile humanizm wpłynął na reformacyę (dom.) 6. Charakterystyka czasów saskich, (szk.) 7. Cała literatura polska wyrosła z tego jednego słowa »Ojczyzna« (dom.) 8, Przemowa ku uczczeniu pamięci sławnego męża w Polsce (wybór dowolny) (szk.)

Apolinary Maczuga.

b) W języku niemieckim.

Klasa Va.

1. Der Wald im Sommer (domowe). 2. Herkules am Scheidewege (nach der Schullektüre) (szkolne). 3. Die geschichtliche Bedeutung der Phönizier (dom.) 4. Der Zauberlehrling (eine Inhaltsangabe) (szkol.) 5. Die Seherkunst und das Orakelwesen der Griechen (szkol.) 6. Begründung des Spruches: »Lüge hat kurze Füsse«. (dom.) 7. Der

Winter (szk.) 8. Die Kraniche des Ibykus (Gedankengang) (szk.) 9. Alexanders des Grossen Eroberungszüge (nach vorheriger Besprechung) (dom.) 10. Nebukadnezar (eine Nacherzählung) (szk.) 11. Wie ich die Osterferien zugebracht habe? (dom.) 12. Morgenstunde hat Gold im Munde (dom.) 13. Die Sage von der Gründung Roms (nach der Schullektüre) (szk.) 14. Hannibals Übergang über die Alpen (dom.)

E. Suchecki.

Klasa Vb.

1. Die Überschwemmung von Neu Sandez (dom.) 2. Freie Übertragung eines Abschnittes aus dem polnischen Lehrbuch der Weltgeschichte (szk.) 3. Welche Lehren enthält die Goethesche Ballade: »Der Zauberlehrling«? (dom.) 4. Athens wichtigste Bauwerke (szk.) 5. Die Freuden des Herbstes (dom.) 6. Eine Übersetzung aus dem Polnischen (szk.) 7. »Und die Treue, sie ist doch kein leerer Wahn!« Schillers Bürgschaft (dom.) 8. Christus und seine Jünger auf dem Gemälde von Leonhard da Vinci. Eine Charakteristik nach Goethe (dom.) 9. Freie Übertragung eines Abschnittes aus dem poln. Lehrbuch der Weltgeschichte (szk.) 10. Über die Verdienste des Perikles um den athenischen Staat (dom.) 11. Eine Übersetzung aus dem Polnischen (szk.) 12. Auf welche Weise wurden die Mörder des Ibykus entdeckt? (dom.) 13. Die Lebensweise der alten Römer. (szk.) 14. Hannibals Glück und Ende (dom.)

St. Leonhard.

Klasa VI.

1. Mit welchem Rechte kann man den Menschen den Herrn der Schöpfung nennen? (dom.) 2. Der Graf von Habsburg (Inhalt u. Grundgedanke) (szk.) 3. Der Mensch im Kampfe mit der Natur (dom.) 4. Siegfrieds Werbung um Kriemhild (szk.) 5. Wer andern eine Grube gräbt, fällt oft selbst hinein (dom.) 6. Kudruns Befreiung (szk.) 7. Ein Wintermorgen in der Stadt und auf dem Lande (dom.) 8. Das Benehmen der Tiere gegen ihre Feinde (szk.) 9. Goethes Eltern (nach der Privatlektüre (dom.) 10. Charakteristik des Jünglings in Schillers Taucher. 11. Nicht für die Schule, sondern für das Le-

ben lernen wir (dom.) 12. Das Glück von Edenhall (Inhalt und Grundgedanke (szk.) 13. Das Wasser als Feind des Menschen (dom.) 14. Der Wunschring (nach der Schullektüre) (szk.)

A. Jasiński.

Klasa VIIa.

1. Das Geschichtliche im Nibelungenliede (szk.) 2. Der Anblick der Natur eine Erhebung und Demütigung für den Menschen (dom.) 3. Welche Gründe führt Tellheim für die Aufhebung seines Verlöbnisses mit Minna an, und wie widerlegt ihn diese? (szk.) 4. Wann ist die Freundschaft in Wahrheit für uns ein hohes Gut? (dom.) 5. Wie verhielt sich Klopstock der französischen Revolution gegenüber? (auf Grund der gelesenen Oden) (szk.) 6. Lessings Verdienste um das deutsche Drama (szk.) 7. Der Ehrgeiz eine Triebfeder zum Guten und zum Bösen (dom.) 8. Iphigeniens Wirksamkeit unter den Barbaren auf Tauris (szk.) 9. Der Strom ein Bild des menschlichen Lebens (dom.) 10. Der Idealstaat des Marquis Posa (szk.)

St. Leonhard.

Klasa VIIb.

1. In der Not allein bewährt sich der Adel grosser Seelen (dom.) 2. Entstehung und Verbreitung des deutschen Heldengesanges (szk.) 3. Inwiefern bilden Tellheim und Riccaut in Lessings »Minna von Barnhelm« einen Gegensatz?(dom.) 4. Entstehung und Bedeutung des Humanismus (szk.) 5. Hermanns Charakter (nach der Privatlektüre) (dom.) 6. Lessings Verdienste um das deutsche Drama (szk.) 7. Die modernen Verkehrsmittel zu Land und zu Wasser. 8. Klopstock und die französische Revolution (szk.) 9. Welche Schätze verdanken wir dem dunklen Schoss der Erde? (dom.) 10. Mortimers Lebensgeschichte (nach der Privatlektüre.)

A. Jasiński.

Klasa VIIIa+b.

1. Wie die Aussaat, so die Ernte (dom.) 2. A) In wiefern begleitet die Glocke mit ihrem Schwunge des Lebens wechselvolles Spiel? (szkol.) B) Der Feierabend (Nach Schillers »Lied von der Glocke«).

3. Der Gang der menschlichen Kultur nach Schillers »Spaziergang« (dom.) 4. A) Frankreichs trostlose Lage vor dem Auftreten Johannas (Nach der Privatlektüre) (szkol.) B) Schuld und Sühne der Jungfrau von Orleans. 5. Welchen Nutzen gewährt ein Fluss dem Lande, durch welches er fliesst? (dom.) 6. A) Die Macht des Gesanges in der deutschen Dichtung. B) Welche Rolle spielt der Ring in der deutschen Dichtung? (szkol.) 7. Wohl denen, die des Wissens Gut nicht mit dem Herzen zahlen (dom.) 8. A) Ein treuer Freund, drei starke Brücken: In Freud, in Leid und hinterm Rücken. B) Worin hat die Anhänglichkeit des Menschen an seine Heimat ihren Grund? (szkol.)

A. Jasiński.

VI. Środki naukowe

A) Biblioteka nauczycielska liczyła z końcem roku szkolnego 2340 dzieł w 5527 tomach.

Prenumerowano następujące pisma:

Bibliotekę dzieł wyborowych, Bibliotekę warszawską, Eos, Kosmos, Krytykę, Książkę, Kwartalnik historyczny, Muzeum, Pamiętnik literacki, Przegląd powszechny, Poradnik językowy, Przegląd polski, Poradnik naukowy i literacki, Przewodnik bibliograficzny, Wszechświat, Globus, Lehrproben und Lehrgänge, Zeitschrift für die oest. Gymnasien, Zeitschrift für die Schulgeographie.

Zakupiono następujące dzieła:

Askenazy S. Dwa stulecia, *Balzer O.* Historya Austryi w zarysie, *Beloch I.* Griechische Geschichte, *Bełcikowski A.* Ze studyów nad literaturą polską, *Bourlet C.* Leçons de trigonometrie rectiligue, *Tenże* Leçons d'algebre élémentaire, *Briot C. i Bouquet J.* Leçons de géometrie analitique, *Chmielowski P.* Nasza literatura dramatyczna, Dzieje krytyki literackiej w Polsce, Stylistyka polska, *Chwolson O.* Lehrbuch der Physik, *Creizenach W.* Geschichte des neue-

ren Dramas, *Darwin K.* Podróż naturalisty, *Debidour A.* Histoire diplomatique de l' Europe; *Engels Fr.* Początki cywilizacyi, *Fügner Fr.* Livius Römische Geschichte, *Ganglbauer L.* Die Käfer Mitteleuropas, *Gloger Z.* Encyklopedya staropolska, *Gostomski W.* Historya literatury powszechnej, *Holleman A.* Lehrbuch der organischen Chemie, *Ibsen H.* Wybór dramatów, *Jordan M.* Cours d'analyse, *Kalinka W.* Ostatnie lata panowania St. Augusta, Sejm czteroletni, Galicya i Kraków pod panowaniem austr., *Klaczko* Studya dyplomatyczne, *Korzon T.* Historya nowożytna, t. II, *Kammer E.* Ein aesthetischer Kommentar zu Homers Ilias, *Kubik I.* Realerklärung bei der Lektüre des Sallust und Caesar, *Könnecke G.* Bilderatlas zur Geschichte der deutschen Nationalliteratur, *Lewicki A.* Powstanie Świdrygiełły, *Matuszewski I.* Dyabeł w poezyi, Twórczość i twórcy, Słowacki i nowa sztuka, *Mach E.* Die Mechanik in ihrer Entwickelung, *Macaulay T.* Szkice i rozprawy, *Minor I.* Goethes Faust, *Muff Ch.* Sophokles Tragoedien, *Müller J.* Handbuch der klas. Altertumswissenschaft VIII tom., *Niese B.* Grundriss der röm. Geschichte, *Przybyszewski St.* Androgyne, Homo sapiens, *Scheffert G.* Anwendung der Differential- und Integralrechnung auf Geometrie, *Sievers W.* Europa. *Słowacki J.* Dzieła, wyd. Biegeleisena. *Słownik* geograficzny Królestwa pol. XII — XV, *Sorel.* Sprawa wschodnia w 17 w., *Sörgel I.* Ausgewähltte Reden des Demosthenes, *Święcicki I. A.* Historya literatury powszechnej, *Tannery I.* Leçons d'arithmetique theorique et pratique, *Tetmajer K.* Poezye 4 t. Hasła, Wrażenia; *Wielka* encyklopedya illustrowana t. XXV — XXVII. *Wolff G.-Bellermann L* Sophokles König Oidipus, Oidipus auf Kolonos, *Wyspiański S.* Klątwa, Protesilas i Laodamia, Wyzwolenie.

Otrzymano w darze:

Wydawnictwa Akademii Umiejętności w Krakowie, Sprawozdanie Akademii Umiejętności w Wiedniu, Wiadomości statystyczne o stósunkach krajowych (dar Wydziału kraj.) Sprawozdanie o stanie szkół ludowych i średnich w Galicyi (dar c. k. Rady szk. kraj.) 9 dzieł treści filologicznej pochodzi z darowizny Dyrektora Zakładu, 2 dzieła darował abituryent L. Friedrich; 22 dzieł filozoficznych ofiarowano bibliotece ostatniem rozporządzeniem ś. p. prof. Al. Demkowicza.

Wszystkim ofiarodawcom składa się niniejszem serdeczne podziękowanie.

J. Dulębowski

B) Do biblioteki polskiej dla młodzieży zakupiono w b. r. następujące dzieła:

1. *Stefan Żeromski.* Promień.
2. *Jeske Choiński.* O mitrę hospodarską (powieść histor. z 16. w.)
3. *Kazimierz Tetmajer.* Poezye tom I. II. III. VI. wyd. II.
4. *Zuzanna Morawska.* Giermek książęcy (pow. hist. z XIII w.) dla młodzieży.
5. *Daniel Defoe.* Robinson Kruzoe.
6. *T. J. Jeż.* O byt (Opow. hist. na tle dziejów Albanii z XV. w. w 3 częściach).
7. *Stanisław Wyspiański.* Wyzwolenie (dramat w 3 aktach)
8. *Lucyan Rydel.* Utwory dramatyczne w 2 tomach.
9. *Wacław Gąsiorowski.* Rok 1809. (pow. hist. z epoki Napoleona).
10. *Walery Gostomski.* Historya literatury powszechnej.
11. *Bolesław Prus.* Emancypantki (powieść w 4 tomach).
12. *Lucyan Rydel.* Awanturnik 18 w. Książe Denassów.
13. *Jerzy Żuławski.* Dyktator.
14. *Stanisław Zdziarski.* Szkice literackie.
15. *Stanisław Zdziarski.* Bohdan Zaleski (stud. biograf. literackie).
16. *Dr Ostaszewski - Barański.* Z krainy stu wysp.
17. *Teodor Dostojewski.* Wspomnienia z martwego domu.
18. *Piotr Chmielowski* Dzieje krytyki literackiej w Polsce.
19. *Aleksander Brückner.* Dzieje literatury polskiej (w zarysie).
20. *Wilhelm Feldman.* Piśmiennictwo polskie ostatnich lat dwudziestu.
21. *Ignacy Matuszewski.* Swoi i obcy (zarysy literacko estetyczne).
22. *Ant. Malczewski.* Marya, oprac. Władysław Dropiowski.
23. *Alojzy Feliński.* Barbara Radziwiłłówna, oprac. Wł. Dropiowski.
24. *J. Słowacki.* Lilla Weneda, oprac. P. Chmielowski.
25. *Z. Krasiński.* Nieboska komedya, oprac. P. Chmielowski.
26. *A. Mickiewicz.* Pan Tadeusz, oprac. P. Chmielowski.
27. *W. Szekspir.* Hamlet, oprac. P. Chmielowski.
28. *Sofokles.* Antygona, oprac. P. Chmielowski.
29. *J. I. Kraszewski.* Budnik, oprac. P. Cmielowski.
30. *J. Słowacki.* Trzy poemata, oprac. P. Chmielowski.
31. *I. Byron.* Giaur, oprac. P. Chmielowski.
32. *A. Mickiewicz.* Konrad Wallenrod, oprac. J. Pawlikowski.
33. *J. Słowacki* Mazepa, oprac. H. Zimmermann.

34. *A. Mickiewicz.* Ballady i Romanse, oprac. Henryk Kopia.
35. *J. Kochanowski* Odprawa posłów greckich, oprac. K. Zimmermann.
36. *P. Skarga.* Kazania sejmowe, oprac. M. Janik.
37. *Mik. Gogol.* Obrazki z życia, oprac. P. Chmielowski.
38. *A. Mickiewicz.* Grażyna oprac. K. Wojciechowski.
39. *J. Kochanowski.* Treny, oprac. Z. Paulisz.
40. *Antoni Czechów.* Zbiór nowel.
41. *Jan Świętek.* Sierota (powieść).
42. *H. Sienkiewicz.* Quo vadis (pow. z czasów Nerona).
43. *St. Wyspiański.* Wesele, wyd. trzecie.
44. *Juliusz Verne.* Testament dziwaka z 10. rycinami.
45. *Jerzy Żuławski.* Prolegomena.
46. *Władysław Orkan.* W Roztokach (powieść).
47. *Kazimierz Król i J. Nitowski.* Historya literatury polskiej.
48. *Ignacy Matuszewski.* Twórczość i twórcy (studya i szkice estetyczno literackie).
49. *Stanisław Wyspiański.* Legion (scen dwanaście).
50. — Klątwa (tragedya wyd. 2).
51. *Henryk Sienkiewicz* Pisma tom XXIV, XXV, XXVI. Rodzina Połanieckich, wyd. 5.
52. Pisma H. Sienkiewicza, tom XXI, XXII, XXIII. Bez dogmatu wyd. 4.
53. *Stefan Żeromski.* Ludzie bezdomni (powieść wyd 3).
54. *Bolesław Prus. (Aleksander Głowacki).* Faraon (pow. wyd. 2).
55. *Włodzimierz Korolenko.* Niewidomy muzyk (przekład z rosyjskiego).
56. — Szkice i opowiadania, przełożył z rosyjskiego Stan. Miłkowski.
57. *Stanisław Wyspiański.* Bolesław Śmiały (dramat w 3. aktach).
58. — Meleager, wyd 2.
59. — Kazimierz Wielki, wyd. 2.
60. — Warszawianka, pieśń z roku 1831. wyd. 4.
61. Dzieła *Aleksandra hr. Fredry*, wyd. dr H. Biegeleisena z portretem i z podobizną pisma poety.
62. Biblioteka dzieł wyborowych od Nru 157 — Nru 253, z roku 1901—1992.
63. Henryk Ibsen, przez *Jerzego Brandesa*, przekł. Józ. Klemensiewicza.

64. *Teresa Jadwiga.* Bracia (pow. hist. z czasów Bolesł. Śmiałego).
65. *M. Zdziechowski.* Szkice literackie I.
66. *Dr Józef Tretiak.* Szkice literackie, serya I., II.
67. *Henryk Rzewuski.* Listopad (romans. hist. z drugiej połowy XIII. wieku).
68. *Karol Baykowski.* Z nad Grobu, wyd. 2.
69. *Lucyan Rydel.* Poezye.
70. *Ignacy Matuszewski.* Dyabeł w poezyi, (studyum literacko-porównawcze, wyd. 2.)
71. Godfred albo Jeruzalem wyzwolona Torquata Tassa, przekł. P. Kochanowskiego, wyd. Lucyan Rydel.
72. Pisma M. Maeterlinka, w czterech tomach.
73. *Henryk Ibsen.* Wybór dramatów, przeł. Walerya Marrené.
74. *Erazm Majewski.* Starożytni Słowianie na ziemiach dzisiejszej Germanii.
75. *Julian Klaczko.* Pisma polskie w układzie i objaś. Hoesicka.
76. *Julian Zeyer.* Wybór pism tom I., II.
77. *Wacław Gąsiorowski.* Kajetan Stuart (pow. z czasów ks. Warszawskiego).
78. *Teresa Jadwiga.* Dworzanin królewicza Jakóba.
79. *I. T. Jeż.* Uskoki, część pierwsza i druga.
80. *Józef Tretiak.* Juliusz Słowacki, historya ducha poety i jej odbicie w poezyi.
81. *Dr L. German.* Obraz literatury powszechnej w zarysie t. III.
82. *Marya Konopnicka.* Trzy studya.
83. *Jerzy Żuławski.* Poezye, tom drugi.
84. *Bukowiecka Zofia.* Żołnierz Dewetta.
85. *Stanisław Bełza.* W Tunisie i na Malcie.
86. *M. J. Zaleska.* Młody wygnaniec.
87. Pisma Jordana (Juliana Wieniawskiego) tomów 6.
88. *Adam Krechowiecki.* Veto (powieść w 4. tomach.)
89. *Ignacy Chodźko.* Pamiętniki Kwestarza, z 12 rycinami Andriollego.
90. Pisma Z. Krasińskiego, wydał T. Pini, tom I.
91. *Marya Konopnicka.* Italia.
92. Wiwia Perpetua.
93. *Gabryel Ferry.* Wędrowiec leśny, pow. dla młodzieży.
94. *J. I. Kraszewski.* Stara baśń (pow. z IX. wieku).

95. *Ks. Jan Wróbel.* Przyjaciele ludu, obraz życia ludu polskiego w Galicyi.
96. Poezye Stefana Garczyńskiego.
97. *Jerzy Żuławski.* Poezye t. I.
98. *Juliusz Zeyer.* Na pograniczu obcych światów, przeł. Miriam.
99. — Jego i jej świat, z czeskiego tłóm. J. Kietlińska Rudzka.
100. *St. Brückner.* Cywilizacya i język, szkice z dziejów obyczajowości polskiej.
101. *Karol Dickens.* Powieść o dwóch miastach, w przekładzie i z przedmową Hajoty.
102. *J. I. Kraszewski* Powrót do gniazda (pow. z podań XII. w).
103. *B. Bolesławita.* Szpieg (obrazek współczesny).
104. *Daniel Defoë* Robinson Kruzoe, ułożyła Marya Kreczowska.
105. *B. Bolesławita.* Dziecię starego Miasta.
106. *Marya Konopnicka.* Poezye, serya I, II, III, IV.
107. *Adam Bełcikowski.* Ze studyów nad literaturą polską.
108. *Wiktor Hahn.* Studyum nad Genezą »Lilli Wenedy«.
109. *E. Zorjan.* Bohaterskie boje, opowiadanie hist. z czasów król. Jana III.
110. Napad w pustyni czyli krwawe dzieje lasów indyjskich, wedł. Coopera, oprac. Wład. Izdebnicki.
111. *Henryk Rzewuski.* Pamiątki starego szlachcica litewskiego.
112. Dzieła *Wiliama Szekspira*, wyd. Henr. Biegeleisena tomów 10 wyd. II.
113. *Juliusz Verne.* Dzieci kapitana Granta w trzech tomach.
114. — Przygody na okręcie Chancellor.

Nadto otrzymano w darze kilka książek od uczniów klasy VIIIa i VIIIb.

Ap. Maczuga.

β) **Do niemieckiej biblioteki uczniów** zakupiono w r. 1903/4 następujące dzieła:

1. *Brüder Grimm.* Kinder und Hausmärchen. Berlin 1901.
2. *Franz Hoffman* Ausgewählte Erzählungen für die Jugend. Leipzig (III. Band).
3. *G. Weitbrecht.* Heilig ist die Jugendzeit. Stuttgart 1903.
4. *Wilhelm Hauff.* Lichtenstein. Eine romantische Sage. Halle a. d. S.

5. *Felix Dahn*. Ein Kampf um Rom. Historischer Roman. Leipzig 1902. (IV. Bänd.)
6. *Peter Rosegger*. Aus dem Walde. Leipzig.
7. *H. Pfeil*. Gute Kinder — brave Menschen. Leipzig 1902.
8. *L. Thomas*. Die denkwürdigsten Entdeckungen. Leipzig 1904. (II. Bänd.)
9. *Berthold Otto*. Die Sage vom Dr Heinrich Faust. Leipzig 1902.
10. *Mayne-Reid*. Die Jagd des weissen Rosses. Bearbeitet O. Hoffmann. Stuttgart.
11. -- Der weisse Haüptling. Bearb. O. Hoffmann. Stuttgart.
12. *Charles Dickens*. David Copperfield. Berlin.
13. *Reinhold Werusz*. Drei Monate an der Sklavenküste. München.
14. Byrons Werke 3 Bde (darował Marcin Gołąb).
15. *Freytag u. Tepmpsky*. Zehn Bde (dar. Stanisław Walter).

A. Jasiński.

C) Gabinet fizyczny. W r. 1903/4. zakupiono: 1) Wagę analityczną z ciężarkami. 2) Piszczałkę stroikową. 3) Przyrząd do okazania zasady barometru i prawa Boyle'a. 4) Walec stalowy z tlenem. 5) Elektrometr kwadrantowy Tohmsona-Maserta. 6) Opornicę według Weatstone'a. 7) Heliostat. 8) Przyrząd polaryzacyjny.

Nadto zrobiono w gabinecie z pomocą uczniów: 1) Przyrząd do okazania zasady telegrafu Marconiego. 2) Galwanoskop wertykalny. 3) Model bussoli stycznych. 4) Stos termoelektryczny. 5) Baterye wodną z 150 ogniwami.

Gabinet fizykalny posiadał przy końcu r. szk. 1903/4: 67 przyrządów do nauki mechaniki, 14 do nauki o cieple, 11 do akustyki, 54 do optyki, 6 do magnetyzmu, 48 do elektryczności, 2 do nauki o ruchu drgającym, 3 mapy astronomiczne, 41 narzędzi i przyborów do chemii.

J. Miczyński.

D) Gabinet historyi naturalnej posiadał przy końcu roku szkolnego 1903/4:

a) *W dziale zoologicznym:* szkieletów 21, okazów wypchanych, zasuszonych i w wyskoku przechowanych 219, modeli 11, obrazów 252, zbiorek motyli i zbiorek chrząszczy.

b) *W dziale botanicznym:* modeli 56, obrazów 246.

c) *W dziale mineralogicznym:* minerałów 235, skał 50, modeli z tektury i drutu 66, zbiorek drewnianych modeli krystalograficznych, obrazów 4.

d) Różnych przyrządów i przyborów 207.

e) *W bibliotece podręcznej*: 13 dzieł w 16 tomach i 6 map okolic Sącza w skali 1:75000.

W roku szkolnym 1903/4 zakupiono:

Dla działu zoologicznego: z zwierząt wypchanych: żbika, fokę, dzióbaka, orła i głuszca, z szkieletów: karpia, jaszczurkę, żabę, orła, preparat nerwowy wiewiórki, zbiorek chrząszczy.

Dla działu botanicznego: 9 modeli: sporysz (4 postacie), strąk grochu, liść rosiczki, bławatek, storczyk, prosty zalążek.

Dla działu mineralogicznego: 16 postaci krystalograficznych drewnianych jako uzupełnienie dawniejszego zbiorku.

Dla działu przyrządów i przyborów: Mikroskop Zeissa z przyrządami, brzytwę do skrawków, pas i kamyk do ostrzenia, miseczkę z ebonitu, 3 siatki, lampkę acetylenową, torbę wycieczkową, 10 pudeł na owady, 8 ściennych gablotek, kasetkę na preparaty mikroskopowe, kasetkę na szpilki, szpilki, etykiety, rurki i inne drobne przybory do łowienia i preparowania owadów potrzebne, słoje, wanienkę pneumatyczną, najpotrzebniejsze przybory szklane i narzędzia do nauki chemii.

Otrzymano w darze: 3 zeszyty atlasu geologicznego z tekstem L.: 1, 2, 4, od Świetnej Akademii Umiejętności w Krakowie, zabitego nura od WP. Dra Płochockiego, żywą łyskę od WP. Biernacika, 24 okazów minerałów od WP. A. Rafałowskiego, kilka skorup ślimaków (Przybyś 3b), 6 okazów rudy żelaznej z okolic Węgierskiej Górki (Wilczyński 2a), 1 okaz grafitu (Fela 3b), kurkę wodną, złapaną przez uczniów klasy I., żywą czaplę, bąka (Czechowski 3a), dwie szkatułki wyrobione z wosku ziemnego z próbkami wosku znajdowanego w Borysławiu (Kwapniewski 3c), jemiołucha żywego (Nowak 3a), kilkanaście owadów (Nowak 4c), żmiję w spirytusie (dar WP. Dra Fr. Kmietowicza), dwie sikory i żywego gila (Nowak 4c, Cieszyński 3c), kilka skorup ślimaków (Possinger 6a), żywego jastrzębia (Szeuer 2c), skielet organecznika (Czachowski 6a). WP. Schille, za-

rządca lasów w Rytrze, wypchał przepysznie bezinteresownie 5 ptaków dla tutejszego Zakładu.

Za te dary składa Dyrekcya ofiarodawcom podziękowanie.

Preparowaniem owadów w gabinecie hist. naturalnej zajmowali się pilnie: Kwiatkowski Władysław 3c, Noworyta Józef 3c i Podgórski Stanisław 3c.

Ignacy Król.

D) Do gabinetu geograficzno-historycznego w roku szkol. 1903/4 zakupiono: 1. *Majerski Stanisław.* Mapa ścienna Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem. 2. *Debes.* Physik.-polit. Wandkarte von Nord-Amerika; 3. Physik.-polit. Wandkarte von Afrika; 4. Physik.-polit. Wandkarte von Süd-Amerika. 5. *Bamberg.* Physik. Wandkarte von Europa; 6. Russland; 7. Balkanhalbinsel; 8. Polit. Wandkarte von Deutschland; 9. Physik Wandkarte von Deutschland; 10. Polit. Wandkarte von Asien; 11. Physik. Wand-karte von Westl. Halbkugel (2 egz.); 12. Polit. Wandkarte von Europa. 13. *H. Kiepert.* Polit. Wandkarte von Europa. 14. *V. Haardt.* Orohydrographische Schul-Wandkarte v. Österreich-Ungarn. 15. *S. Bretschneider.* Historischer Wand-Atlas (10 tablic). 16. *Lehmann.* Kulturgeschichtliche Bilder: Ritterburg im XIII. Jahrhundert. Dtto: 17. Turnier im XIII. Jahrhundert; 18. Belagerung im XIV. Jahrhundert; 19. Inneres einer Stadt im XV. Jahrhundert; 20. Lagerleben zur Zeit des 30 jähr. Krieges; 21. Aegyptischer Todtenkultus. 22. *Lehmann.* Geographische Charakterbilder: Polarlandschaft. Dtto: 23. Konstantinopel von Pera gesehen; 24. Das Erzgebirge; 25. Die drei Zinner aus den Dolomiten; 26. Dünen bei Binz auf der Insel Rügen; 27. New-York; 28. Benares; 29. Tirolisches Dorf mit Volkstypen; 30. In der Wüste; 31. Holländische Marschlandschaft; 32. Helgoland; 33. Hamburger-Hafen; 34. Die Berner-Alpen; 35. Riesengebirge; 36. Furka-Strasse; 37. Rheinfall bei Schafhausen; 38. Elbssandsteingebirge; 39. Edelsberger Grotte. 40. *Ferdinand Hirt.* Geographische Bildertafeln. Breslau 1887. (4 tomy, serya II, IIIa, b, c.) 41. *Tadeusz Korzon:* Wewnętrzne dzieje Polski za St. Augusta. Warszawa 1897 (6 tomów). 42. *Wojciech Gerson.* Krzyżacy w Polsce (barwna reprodukcya). 43. *Matejko* 1896: Bitwa pod Warną (Tow. przyj. sztuk pięk. w Krakowie). Dtto: 44. Ogłoszenie konstytucyi 3. maja. 1904.

45. Bitwa pod Grunwaldem; 46. Jan III. pod Wiedniem; 47. Hołd Pruski; 48. Wernyhora. 49. *Kossak.* Chorągiew pancerna. 50. *Lehmann's.* Palazzo vecchio in Firenze. 51. *Lehmann's.* Das heil. Abendmahl von Leonardo da Vinci; 52. Der Segen Jakobs von Rembrandt; 53. Schützenfestmahl von Franz Hals; 54. Gastmahl im Hause des Levi von Veronese; 55. Lavina von Tizian; 56. Bischof Ambrosius und Kaiser Theodorius von Rubens; 57. Das Allerheiligenbild von Dürer; 58. Die heilige Nacht von Corregio; 59. Der Palazzo Richazeli in Florenz; 60. Moses von Michel Angelo zu Rom; 61. Napoleon I. 1814. in Fontaineblau von Delarosche; 62. Die Sixtinische Madonna von Raffael; 63. Der Wasserfall von Jacob Ruisdael; 64. Karl I. von England von A. van Dyck; 65. Der heil. Antonius von Murillo; 66. Der heil Georg von Donatello. 67. *Kiepert Graes.* Globus z księżycem. 68. Geographisches Viertel-Jahrheft 1902. 69. Hauptformen der Erdoberfläche. 70. *Dr Georg Gerland.* Atlas der Völkerkunde (15 Karten mit 49 Darstell.) Gotha 1892. 71. Mapy okolic Nowego Sącza: 8/XII, 7/XII, 7/XIII, (Nowy Sącz, Rabka i Tymbark, Nowy Targ i Zakopane.) 72. Wandbilder der Völker Österreich-Ungarns: Ruthenen. Dtto: 73. Siebenbürgen Sachsen; 74. Tiroler; 75. Deutsche aus dem Egerlande; 76. Polen; 77. Tschechen (Pilsener Gegend); 78. Bosniaken; 79. Croaten; 80. Magyaren; 81. Rumänen. 82. *A. L. Hickmann's.* Geograph.-Statistischer Universal-Taschen-Atlas. Dtto 83. Taschen-Atlas von Östereich-Ungarn. (1900. Wien u. Leipzig). 84. Wycieczka w Tatry (barwna reprodukcya Tow. Przyj. sztuk pięknych w Krakowie). 85. *Kirchof u. Suppan.* Niltal Troppenwald. 86. Ubiory ludu polskiego. Kraków 1904. (Nakład Akademii Umiejętności. Zeszyt I.)

B. Gawor.

F) Gabinet archeologiczny. W r. szk. 1904. przybyły:

a) Przez zakupno:

1) **Modele odzieży rzymskiej i greckiej wraz z figurą** z papieru maché, na którą się zakłada kostyumy, a mianowicie: a) peplos zwykły, b) peplos z apoptygma, c) chiton, d) himation, e) chlamys, f) tunica laticlavia, g) toga z czasów cesarstwa, h) sagum, i) paludamentum. (Prof. Dr. Hensell, nakład M. Diesterwega w Frankfurcie nad Menem).

2) **Odlewy gipsowe** (nabyte w Österreichisches Museum w Wiedniu): Zeus z Otricoli, Clytia, Venus z Milo, Isis, ornament wozu tryumfalnego, maski, płaskorzeźba Nereidy, kandelaber pompejański, gzyms i kyma, słup toskański, dorycki, joński, koryncki, kompozyt, głowica romańska, starogotycka, gotycka późniejsza, herma Hekaty trójkształtnej, Mithras (płaskorzeźba), kociołek rzymski na ogień, naczynie z zagłębieniami, figurka kostyumowa z Tanagry, akroteryon.

3) **Odlewy gipsowe** (zakupione u M. Schrotha w Wiedniu) kamieni nagrobnych i obozowych rzymskich legionistów i tablic wotywnych starożytnej Vindobony, a mianowicie:

a)

Prostokątna płyta wapieńca znaleziona w fundamentach nowej opery w Wiedniu 1862.

D. ANTO. M.
N' V[s]. INGE
NVS. TESSE.
RARIVS.
ANTONIAE.
NVBILI.
C (oni) IVGI.
ET (fili) IS PRO.
PIETATE. S. F. C.

b)

Ołtarz znaleziony w korycie Wiedenki (Fabriksgasse 41) obecnie w k. k. Hofburgmus..

NYMPH (is).
SACRVM.
T. VETTIVS.
RVFVS.
LEG. XIIII.
GEM (inae).

c)

Płyta nagrobna, znaleziona w połowie XVIII. w. w Wiedniu Brandstätte, obecnie w k. k. Hofburgmus. w Wiedniu.

C. ATTIVS. Q. F. ANIES.
MILES. LEG. XV.
APOLLINARIS.
ANNORV. XXIIX.
STIPENDIORV. X.
(H.) S. E.

Charakter liter z wczesnej doby cesarstwa, na co wskazuje brak cognominis.

d)

Ołtarz wotywny z płaskorzeźbą, wyobrażającą żołnierza rzymskiego i napisem:

GEN
IO. C.
P. P.
VL. PROCLIANVS.
V. S. L. L. M.

Płaskorzeźba.

e)

Znak legionu X., mającego przydomek G (emina). P (ia). F (idelis). w półkolistem obramieniu taurus w płaskorzeźbie.

L. X. G.
P. F.

f)

Ołtarz wotywny znaleziony pod Wiedniem 1891 za arsenałem (Iungreitmeiersche Sandgrube).

SILVAN (o).
MARCL
VS. LEG. X.
V. DE (dicavit).

4) Tablice ścienne St. Cybulskiego (XVII, XVIII, XIX, XX, XXI.) p. t. vestitus Graecorum et Romanorum, nadto XVIa, b, dwa plany Rzymu.

5) *I. Lessing u. A. Mau.* Wand- u. Deckenschmuck eines römischen Hauses aus der Zeit des Augustus. Berlin. Reimer 1891.

6) *Conrad Cichorius.* Die Reliefs der Trajanssäule 2 tomy z tekstem. Berlin 1896 i 1890. Reimer.

7) *Furtwängler i Löschke.* Mykenische Thongefässe. Berlin 1879.

8) *Gust. Körte et Brunn.* Rilievi delle urne etrusche 1876 – 96. Roma, 3. tomy.

9) *Zajączkowski.* Album starych warowni polskich zachodniej Galicyi a) Czchów i Melsztyn, b) Lubowla, Muszyna, Rytro, c) Wiśnicz, d) Dobczyce, Niepołomice.

10) *Światowit*, rocznik archeologii pierwotnej. Tom V. Warszawa 1904.

11) *W. Dörpfeld.* Troja und Ilion mit 471 Abbildungen im Text, 68 Beilagen u. 8 Tafeln. Athen 1902. F. Beck u. Barth.

12) *Wł. Bełza.* Wśród ruin Grecyi. Lwów.

13) Archäologischer Anzeiger 1903. Berlin. Reimer.

14) *Gramatyka. Długosz.* Barwna reprodukcya.

15) *Scrinium* (capsa), model z blachy niebiesko malowanej. Wykonał F. Zabża w N. Sączu.

16) *Meissner et Luther.* Die Erfindung der Buchdruckerkunst. Leipzig 1893.

17) *K. Faulman.* Erfindung der Buchdruckerkunst. Wien 1891.

b) Drukowane sprawozdania dyrekcyi gimnazyów austryackich:

1) W. Błotnicki. Z podróży po wyspach morza Egejskiego. Kraków 1903.

2) Dr F. Falbrecht. Über der Unterricht in der bildenden Kunst am Gymnasium. Freistadt 1903.

3) G. Fischer. Eine Reise durch Frankreich. Komotau 1903.

4) Dr A. Gaheis. Aquileia. Triest 1903.

5) F. Gajdušek. O stánku Božim ve Starém Zákoně. Vyškov 1903.

6) Dr T. Garlicki. Z naukowej wycieczki na Sycylię. Brzeżany 1903.

7) F. Gątkiewicz. Kościół w Drohobyczu. Drohobycz 1903.

8) Dr Fr. Groh. O jevišti divadla reckeho. Praha 1903.

9) Dr H. Gütscher. Vor- u. frühgeschichtliche Beziehungen Istriens und Dalmatiens zu Griechenland u. Italien. Graz 1903.

10) O. Hejnic. Kamenný dům v Kutné Hoře. — 1903.

11) Dr E. Hora. Die hebräische Bauweise im alten Testament. Karlsbad 1903.

12) F. Hradilik. O tachygrafii antické. Lipnik 1903.

13) U. Jerovšek. Die antik. heidnische Sklaverei u. das Christentum. Marburg 1903.

14) Dr K. Klement. Zur Geschichte des Bilderbuches u. der Schülerspiele. Wien 1903.

15) J. Kostal. Zařikavani při nemocech. Praha 1903.

16) J. Kucera. Narodopis Balkánského poloostrova. Kyjov 1903.

17) G. Mair. Auf alten Handelswegen. Pola 1903.

18) K. Maska. Čelist šipecka. Telc 1903.

19) V. Mattel. Eine Reise nach den Kykladen. Brünn 1903.

20) Dr R. Müller. Die Zahl 3 in Sage, Dichtung u. Kunst. Teschen 1903.

21) Dr M. Paczowski. Narodnyj pochoronnyj obrjad na Rusy. Kołomyja 1903.

22) I. Rychlik. Kościół i klasztor PP. Benedyktynek w Jarosławiu. Jarosław 1903.

23) St. Rzepiński. Wystawa środków naukowych w Wiedniu 1903. — Dział filologii klasycznej. Lwów 1903.

24) St. Schneider. O pochodzeniu kultu Dyonizosa. Lwów 1903.

25) M. Simböck. Der Kodex Gelnhausen u. seine Miniaturen. Iglau 1903.

26) J. Soňkup. Staroceské výrocni obycaje, slavnosti, pověry, cary, a zábavy prostonárodní ve spisech Tomášé ze Štitného. Plzno 1903.

27) Dr Sticotti. Di alcuni oggetti del gabineto archeologico. Trieste 1901.

28) F. Stourač. Ein Ausflug nach Karnuntum. Olmütz 1903.

29) F. Štětka. Památky uměni keramickeho. Prostějov 1898.

30) J. Zeman. Z Katanii ku kraterü Aetny. Kolin 1903.

c) Dary:

1) WP. Józef de Lilia Nowalski, inspektor wykopalisk rzymskich w Wiedniu, ofiarował odlewy gipsowe: a) lampka olejna z napisem: FORTIS, b) napisy cegieł legionowych z Carnuntum i Vindobony: IMP. GALB. PANS., c) LEG. XIII. GE., d) NERO, CL. e) LEG. XIV., f) odlew cegły legionowej z wyobrażeniem stopy ludzkiej, na której napisano LEG.

2) JWP. Wł. Jarosz, ck. radca Namiestnictwa i starosta w N. Sączu ofiarował: a) fragment autografu J. Słowackiego z »Króla Ducha«, b) autograf Korn. Ujejskiego zawierający »choral« z dedykacyą J. Nikorowiczowi, c) własnoręczny list J. I. Kraszewskiego do W. Rzewuskiego w sprawie pomnika Mickiewicza w Krakowie, d) własnoręczny list Szajnochy z r. 1858. do księgarza we Lwowie w sprawie honoraryum autorskiego, e) własnoręczny list Namiestnika Agenora hr. Gołuchowskiego z r. 1867., f) pierwszą odezwę ruskiego soboru do rodaków z dnia 8. czerwca 1848. z okazyi konstytucyi (drukowana łacińskiemi czcionkami), g) gulden papierowy austryacki z r. 1858.

3) Najprzew. ks. Infułat dr Alojzy Góralik ofiarował: a) notę państwową papierową z r. 1866, opiewającą na 50 złr. w. a., b) atlas Niderlandów, zawierający 20 kart z r. 1666, wydany w Amsterdamie u Fryderyka Widta.

4) Berski Włodzimierz, uczeń IIc kl. darował: Statuta Regni Poloniae in ordinem alphabeti digesta a Joanne Herburto de Folstin. Lublini 1756.

5) Marcin Gołąb, abituryent: a) list podpułkownika Krysińskiego z r. 1864., b) zestawienie siły zbrojnej pow. w Płoskirowie z r. 1864. c) list Gerwazego Wilka z 26. sierpnia 1863 r.

6) Friedrich Leon, abituryent darował 23 monet*) staroświeckich, z tych 2 imitacye, zapisane i wyszczególnione w inwentarzu pod l. 539.

7) Reich Hugo, uczeń VIIb kl., darował 3 monety z pierwszej połowy XIX. w., wyszczególnione w inwentarzu pod l. 543.

8) Atlas Adolf, uczeń IVb klasy, darowal 9 monet z XIX. wieku, wyszczególnionych w inwentarzu pod l. 552.

9) Tomasik Stanisław, abitur. darował: a) 1 grosz polski z 1767 r., b) model katapulty.

10) P. Kordyl Stanisław, słuchacz filozofii; monetę Stanów Zjedn. półn. Ameryki (inwent. 554), Popper M. VIIb 2 mon. (inw. 562.)

11) Noworyta Stanisław, uczeń VIIa kl., darował atlas Jerozolimy, zawierający 31 tablic cynkotypii in folio. Praga. Bohman 1812.

12) WP. Dr Śmiałek Wincenty: rozprawę p. t. Poszukiwania archeologiczne w XIX. wieku. Lwów 1902.

13) T. Łopatka i K. Nowak darowali 2 monety miedziane z r. 1763 i 1790., M. Strocki 10 monet (inw. nr 563.)

14) Dyrektor St. Rzepiński ofiarował kilka broszur, nadto Luckenbacha: Die Akropolis v. Athen (z ilustracyami) i Archäologischer Anzeiger z r. 1895., nadto 7 monet greckich i włoskich.

15) F. Weimer, wałśc. realności, darował 40 monet zapisanych pod l. 561.

16) A. Rausch, abituryent, darował 25 monet, zap. pod l. 560.

17) Uczniowie M. Gołąb, St. Cięciel, Eug. Szczepanik, B. Olszewski, H. Matus i J. Grzanowski wykonali 5 modeli zwojów starożytnych, naśladujących volumina papyrusowe z homograficznemi kopiami fragmentów starożytnych rękopisów, a mianowicie: a) T. Livi ab urbe condita, koniec księgi XXV. Uncyały cod. Paris. lat. 5730, b) Palimpsest, unc. cod. Vatican. lat. 5757. Cicer de republ., na tem Augustinus, c) Terenti Adelphoe act. IV. 7. V. 1. cod. Bemb. capit. i schol. kurs. Rom. Vat. lat. 3226, d) Ovid. Trist. I, 1—30 naślad. kursywę z początków cesarstwa (wykonał dyrektor), e) α) Verg. Aen. IV, 668—688, Kapit. Cod. Vat. lat. 3225, β) Verg. Aen. II. 37—54 Cod. Vat. lat. 3867, γ) Verg. koniec Bukolik z uwagą korektora. Unc. cod. Laur. plut. 39, cod. 1.

St. Rzepiński.

*) Zbiorek monet powstały w r. b., liczy razem 125 sztuk, a mianowicie: 11 polskich (z tych 5 sr.), 32 niemieckich (z tych 4 sr.), 27 austryackich (z tych 2 sr., 2 papier.), 7 rosyjskich, 4 amer. (1 sr.), 4 włoskie, 4 greckie, 3 perskie, 1 szwajcarska, 1 papieska, 2 francuskie (srebrna), 1 rumuńska, 28 startych lub nieoznaczonych.

Dyrekcya ck. gimnazyum uważa za swój miły obowiązek wyrazić Szanownym Ofiarodawcom za cenne przedmioty ofiarowane do zbioru archeologicznego, tudzież wykonawcom woluminów najgorętsze podziękowanie.

G) **Zbiór rysunków** pozyskał w roku szk. 1903/4: 1. *Köhler*. Zeichenvorlagen (liście i gałązki z natury za szkłem) Serye: B, E, G. 2. Rysownica z drzewa.

Jan Nowak.

H) **Zbiór przyborów do nauki śpiewu** pozyskał w roku szk. 1903/4: a) Edition Peters Nro 2445a Musica sacra Lateinische Texte, b) *Jan Gall.* 150 pieśni i piosnek na chór męski i mieszany. Część I. chóry męskie, cz. II. chóry mieszane. Lwów.

Ks. J. Kosman.

V. Fizyczny rozwój młodzieży i wycieczki.

α) W ćwiczeniach gimnastycznych w sali »Sokoła« tuż obok gmachu gimnazyum brało udział około 500 uczniów w 7 oddziałach po 2 godziny dla każdego oddziału, pod kierownictwem naczelnika »Sokoła«, p. Andrzeja Langera. Popis młodzieży wobec rodziców uczniów odbył się z końcem czerwca na boisku »Sokoła« i wykazał wyborne rezultaty całorocznej nauki.

β) W czasie przerw między godzinami bawili się uczniowie przez cały rok, a więc i w miesiącach zimowych, na podwórzu gimnazyum pod ciągłym nadzorem profesorów i dyrektora.

γ) W miesiącach wrześniu i październiku, jakoteż marcu, kwietniu, maju i czerwcu odbywały się pod przewodnictwem gospodarzy klas przechadzki, bliższe i dalsze wycieczki w sąsiednie, urocze okolice górskie. W wielu klasach odbywały się te wycieczki prawie systematycznie i przyniosły młodzieży istotny pożytek, zaprawiając do wytrwałych pochodów, do ciągłego przebywania na świeżem powietrzu, do łatwego znoszenia zmiany temperatury, pogody i niepogody, wzmacniały ciało i odświeżały umysł.

W Y C I E C Z K I.

Dzień wycieczki	KLASA	Cel wycieczki	Pieszo, wozem czy koleją	Kilometrów tam i napowrót	Ilość uczniów	W ilu godzinach odbyto wycieczkę	Kto kierował wycieczką; nazwiska profesorów biorących udział w wycieczce	POGODA	Czy oprócz zabaw w czasie trwania wycieczki, pochodów zwiedzano jakie osobliwości i pamiątki dawniejsze
24/IV	IVc	Nawojowa	pieszo	18	24	9	a) J. Rząsa b) E. Suchecki	piękna	Zamek i park hr. Stadnickich, kościół we wsi
23/IV	IIb	Rdziostów	pieszo	12	38	5	A. Borzemski	piękna	
23/IV	IIIb	Nawojowa	pieszo	18	14	7	a) I. Magiera b) I. Stryszowski c) A. Pichor	piękna	Zamek hr. Stadnickich, kościół
23/IV	IIc	Bielowice	pieszo	12	38	6	A. Lenczowski	piękna	
1/V	IIb	Brzezina	pieszo	12	38	6	A. Borzemski	piękna	
1/V	IId IVa	Chełmiec	pieszo	8	24 26	6	St. Szeleski	dosyć piękna	
4/V	IIc	Siedlce	pieszo	25	32	7	A. Lenczowski	w dniu 4. i 5. maja bez deszczu, ładnie	
4/V 5/V	IVc	Pieniny	do Krościenka wozami, potem w Pieniny pieszo, od Piwnicznej z powrotem koleją		26	48	J. Rząsa	dosyć piękna, bez deszczu	(Krościenko) Pieniny
4/V 5/V	IIa IIIc	Zakopane	do Zakopanego koleją, stamtąd w góry pieszo		40	48	a) I. Król b) J. Bajer c) I Stryszowski	dosyć piękna	
5/V	Vb	Lubowla na Węgrzech	do Piwnicznej koleją, stamtąd pieszo na Spiż, z Piwnicznej do Sącza koleją			12	a) I. Magiera b) A. Pichor	piękna	Zamek, kaplicę i bibliotekę
7/V	IVc	Siedlce	pieszo	25	24	9	J. Rząsa	piękna	
7/V	Va	Muszyna	Koleją na miejsce	80	25	11	a) I. Sierosławski b) E. Suchecki	piękna	
7/V	IIIb	Zbyszyce	pieszo	18	27	8	J. Stryszowski	piękna	
7/V	IIb+d	Tęgoborza	pieszo	22	55	8	A. Borzemski	piękna	
14/V	IIa+b	Tęgoborza	pieszo	22	54	8	A. Lenczowski	piękna	
16/V	IVc	Librantowa	pieszo	14	25	8	J. Rząsa	piękna	
25/V	IVc	Chełmiec	pieszo	8	24	6	J. Rząsa	piękna	
2/VI	IVc	Kamionka	pieszo	12	25	8	J Rząsa	piękna	
4/VI	Ib IIIb	Chełmiec	pieszo	8	39	6	J. Magiera J. Stryszowski	piękna	
7/VI	IIIb	Tęgoborza	pieszo	22	21	8	J. Stryszowski J. Magiera	piękna	
14/VI	Ib+c	Librantowa	pieszo	14	36	7	St. Leonhard	piękna	

Zarząd c. k. kolei państwowej ułatwiał uczniom wycieczki pociągami, udzielając uczestnikom 50% opustu, w myśl polecnia c. k. Generalnej Dyrekcyi kolei państw. z 6. września 1893. l. 25066 i reskryptu c. k. Rady szkolnej krajowej z 28. września 1893. l. 20267. 6. czerwca 1903. l. 18181.

δ) W zimie korzystali uczniowie ze ślizgawki na torze łyżwiarskim w Parku Dra Jordana, zostającym pod zarządem Wojskowości, a w lecie z wybornych kąpieli rzek miejscowych: Kamienicy, Dunajca i Popradu.

Uw. Szczegółowy opis wycieczek do Pienin i w Tatry, ozdobiony rycinami, a mogący służyć za przewodnik do podobnych późniejszych wycieczek uczniów z Nowego Sącza wydadzą w ciągu wielkich feryi własnym nakładem profesorowie I. Król i I. Rząsa.

Egzemplarze po cenie 20 hal. będą do nabycia w księgarni J. K. Jakubowskiego Wwy, a czysty dochód przeznaczony na cele »Pomocy Koleżeńsklej uczniów« i budowy Kaplicy szkolnej w N. Sączu.

VI. Aprobata książek.

a) C. k. Rada szkolna krajowa aprobowała następujące książki szkolne:

1. W. Zakrzewski. Historya powszechna na klasy wyższe szkół średnich, tom III, wyd. II. Reskr. z dnia 7. czerwca 1903. l. 14087.
2. Kasper Brzostowicz. Początki arytmetyki i algebry dla klas niższych. Cz. II. Reskr. z dnia 7. czerwca 1903. l. 15974.
3. Dr K. I. Petelenz. Deutsche Grammatik für die galiz. Mittelschulen. Zweite Auflage. Reskr. z dnia 13. września 1903.
4. Dr L. German i K. Petelenz. Ćwiczenia niemieckie dla kl. II. szkół średnich. Wyd. 4. Lwów 1904. Reskr. z dnia 11. listopada 1903. l. 36181.
5. Dra Z. Samolewycza, Hramatyka łatyńska dla I. i II. kl. szkił gimn. perełożyw piśla 4. wydania na ruskyj jazyk. R. Cehłynskyi. Reskr. z dnia 16. listopada 1903. l. 33121.
6. Oł. Barwińskyj. Wyimki z ukraińsko ruskoj i ustnoj słowesnoty narodnoj dla wyższych klas szkił serednych. Wyd. III. Lwów 1903.
7. Dr Fr. Tomaszewski i A. M. Kawecki. Fizyka i krótki rys kosmografii dla wyższych klas szkół średnich wyd. 3. Reskr. z d. 15. grudnia 1902. l. 44666.
8. J. Soleski. Nauka fizyki dla niższych klas gimnaz. i realnych.
9. F. Terlikowski. C. Iulii Caesaris Commentari de bello Gallico. Wyd. II. Lwów 1903. Reskr. z dnia 17. marca 1904. l. 6763.
10. Ćwiczenia łacińskie dla kl. II. według książki J. Steinera i dra Aug. Scheindlera ułożył Zygmunt Samolewicz wyd. III. Reskr. z dnia 17. marca 1904. l. 6765.
11. Finkel-Głąbiński. Historya i statystyka monarchii austr.-węgierskiej. Wyd. III. Reskr. z dnia 17. marca 1904. l. 6764.

12. Dr Zygmunt Samolewicz. Zwięzła gramatyka języka łacińskiego dla kl. I. i II. Wyd. 5. Reskr. z dnia 17. marca 1904. l. 6762.
13. Czubek i R. Zawiliński. Wypisy polskie dla kl. III. szkół gimnazyalnych i realnych. Wyd. II. Reskr. z dnia 12. maja 1904. l. 165. 44.
14. Ks. Jan Nuckowski T. J. Początki logiki ogólnej. Kraków 1903. Reskr. z dnia 7. czerwca 1904 l. 20006.

b) Nadto zwróciła uwagę na następujące dzieła i wydawnictwa:

1. F. W. Putzger. Atlas historyczny. Reskr. z dnia 17. września 1903. l. 21552.
2. Artur Passendorfer. Błędy językowe. Wyd. II. Reskr. z dnia 3. listopada 1903. l. 31975.
3. Pisma Franciszka Żabłockiego. Wydał dr Bolesław Erzepki. Poznań 1903. Reskr. z dnia 10. listopada 1903. l. 42456.
4. Stanisław Majerski. Europa środkowo-wschodnia (mapa). Reskr z dnia 15. grudnia 1903. l. 43407.
5. Album starych warowni polskich w zachodniej Galicyi. (fotogr. Zajączkowski, tekst prof. Węgrzyński). Reskr. z dnia 15. marca 1904. l. 7882.
6. Preparacya do Tyt. Liwiusza dziejów rzymskich; ułożyli Korn. Fischer i Henr. Kopia. Część I. ks. I. Wyd. II. 1904. Reskr. z dnia 14. maja 1904. l. 16689.
7. Preparacya do Iliady Homera (pieśń I, III, IV, VI.); ułożyli Korn. Fischer i H. Kopia. Wyd. II. Reskr. dnia 14. maja 1904. l. 16688.
8. Encyklopedya wychowawcza. Warszawa. Reskr. z dnia 3. maja 1904. l. 16581.
9. Wydawnictwo »Arcydzieł polskich i obcych pisarzy«. Brody, nakładem i drukiem Feliksa Westa.
   a) Adam Mickiewicz: Sonety i wiersze różne (wybór); opracował Henryk Kopia.
   b) Ignacy Krasicki. Bajki i przypowieści; oprac. dr Antoni Kurpiel.
   c) Kazimierz Brodziński. O klasyczności i romantyczności, tudzież o uroku poezyi polskiej; opracował dr Piotr Chmielowski. 1904. Reskr. z dnia 19. maja 1904. l. 15212.
10. Ks. Jan Nuckowski T. J. Kilka uwag o nowym podręczniku logiki. Chyrów 1904. Reskr. z dnia 7. czerwca 1904.

VII. Ważniejsze rozporządzenia Władz szkolnych.

C. k. Rada szkolna kraj. 17. maja 1903 liczba 3915 o *bezzwłocznem* donoszeniu w razie ustąpienia księży katechetów lub przeznaczenia ich przez konsystorz na inne stanowisko.

RSK. 7. czerwca 1903 l. 17.723 o ograniczonem przyjmowaniu słuchaczy politechniki w Wiedniu.

RSK. 15. lipca 1903 l. 21.849 poleca posyłać podania o rządowe stypendya abiturycntów dla kandydatów naucz. rysunk. wprost do c. k. szkoły przemysłu artystycznego w Wiedniu lub Pradze.

RSK. 8. sierp. 1903 l. 20.721 w sprawie dołączenia do podań supl. o posady osobno tabelarycznych wykazów, w których zakładach, których przedmiotów, w ilu godzinach tygodniowo i jak długo udzielali nauki po uzyskaniu zupełnej kwalifikacyi.

RSK. 8. sierp. 1903. l. 25.184 o relacyach w październiku tabelarycznie, w sprawie płac zasadniczych stałych katechetów.

RSK. 5. sierp. 1903 l. 25.904 o przedkładaniu wniosków o asygnatę za godziny nadliczbowe stałych naucz. za cały rok z końcem czerwca każdego roku.

Prez. RSK. 18. sierpnia 1903 l. 436 w sprawie uroczystych nabożeństw na początku i z końcem roku szkolnego.

RSK. 31. sierpnia 1903 l. 16927 donosi o aprobacie reskr. Minist. 11. maja 1903 l. 20817 nowych planów dla nauki języka ruskiego jako przedmiotu względnie obowiązkowego w szkołach średnich z jęz. wykładowym polskim.

RSK. 4. września 1903 l. 26.460 donosi w reskr. Minist. 22. lipca 1903 l. 24.565 o nieuwalnianiu uczniów mojż. wyzn. od uczęszczania do szkoły w sobotę.

RSK. 31. maja 1903 l. 16.574 ogłasza okólnik Minist. z 9. maja 1903 l. 697 w sprawie obsadzania posad sług pomocniczych przez c. k. Ministerstwo.

RSK. 11. września 1903 l. 17927 ogłasza okólnik Minist. z dnia 23. maja 1903 l. 17541, że komisya egzam. może pozwolić kandydatowi, przypuszczonemu do egzaminu dojrzałości w terminie jesiennym, na powtórzenie egzaminu z jednego przedmiotu po upływie pół roku, a Rada Szk. kraj. może pozwolić na odbycie w tym terminie egzaminu tym abituryentom, którzy przy poprawczym egzaminie z jednego przedmiotu w terminie jesiennym nie uzyskali promocyi.

RSK. Pr. 4. września 1903 l. 460 w sprawie udzielenia wyjaśnień rodzicom i opiekunom na konferencyach niedzielnych.

RSK. 11. września 1903 l. 30.815 ogłasza okólnik Minist. z dnia 21. sierpnia 1903 l. 28.852 w sprawie trwania półroczy, feryi szkolnych i przerw między lekcyami (10 minut wolnych po każdej lekcyi, główna przerwa dłuższa 20 minut).

RSK. 17. września 1903 l. 32797 ogłasza okólnik Minist. z dnia 2. września 1903 l. 29559, że cenzury uzyskane przy egzaminie dojrzałości z religii, historyi naturalnej i propedeutyki filozoficznej utrzymują swą ważność dla ponownego egzaminu dojrzałości.

RSK. z 4. września 1903 l. 17.277 w sprawie pokrywania wydatków na odzież służbową dla stałych sług szkolnych z ryczałtu, względnie zaliczki na koszta urzędu.

Minist. 25. września 1903 l. 22.478 uwalnia firmy zagraniczne od stemplowania rachunków i kwitów.

RSK. 24. listop. 1903 l. 43.655 donosi, że w myśl reskr. Minist. 26. kwietnia 1900 l. 11.858 ma być wliczone odczytywanie jednej egzorty do liczby godzin nauki obowiązkowej jako 2 godziny nauki religii, za odczytywanie zaś drugiej egzorty ma być przyznana osobna remuneracya. (Wnioski z końcem półrocza lub całego roku szkolnego). Dyrekcya poczt i telegrafów we Lwowie 28. listop. 1903 l. 133862 oznajmia, że za urządzenie rządowych stacyi telefonicznych opłaca się z góry t. zn. należytość budowlaną w kwocie 150 koron i abonament roczny ze zniżeniem do połowy 50 koron rocznie.

Dyrekcya kolei państw. w Krakowie 1. grudnia 1903 l. 89338 11, marca 1903 l. 15960 uprasza o przysyłanie równoczesne podań

uczniów o zniżenie ceny jazdy wraz z należytością manipulacyjną na 8 dni przed rozpoczęciem feryi.

(RSK. 3. marca 1904. l. 8049).

RSK. 6. grudnia 1903 l. 45635 zezwala na wniosek grona naucz., aby dzień 2. stycznia na przyszłość był wolny od nauki szkol·

RSK. 3. grudnia 1903 l. 606/Pr. poleca gorliwie popierać polskie Muzeum szkolne we Lwowie przez nadsyłanie sprawozdań, publikacyi, wiadomości o urządzeniach, wszelkich ulepszeniach itd.

Starostwo w N. Sączu reskr. 22. grudnia B. l. 34186 poleca urządzenie infirmeryi we wszystkich bursach gimnazyalnych.

RSK. 17. grudnia 1903. l. 46673 przysyła okólnik w sprawie podań zastępców naucz. o ulgę w celu przygotowania się do egzaminu nauczycielskiego.

RSK. 28. grudnia 1903. l. 47016 w sprawie poprawczych egzaminów dojrzałości w szkołach średnich: od 1904 odbywać się będą w tych samych zakładach, pod przewodnictwem Inspektora lub Dyrektora, a mianowicie zarówno egzamina poprawcze powakacyjne, jakoteż egzamina poprawcze w terminie styczniowym. Kandydaci nie mają wnosić podań do Rady szkolnej, lecz zgłosić się na trzy dni przed egzaminem w Dyrekcyi. Natomiast mają wnosić podania do Rady szkolnej kraj., najpóźniej do końca grudnia ci kandydaci, którzy składali poprawczy egzamin po wakacyach i pragną być dopuszczeni do ponownego egzaminu poprawczego w styczniu. Przy wszystkich egzaminach poprawczych z języków i matematyki obowiązani są kandydaci wykonać także pracę piśmienną. Termin egzaminów poprawczych piśmiennych wyznacza dyrektor zakładu.

RSK. 4. stycznia 1964 l. 45631 ogłasza okólnik w sprawie traktowania nauki rysunków.

RSK. 14. stycznia 1904 l. 9/Pr. poleca przedkładać w miesiącu lutym wykazy profesorów w sprawie kwinkweniów i wyższych rang służbowych.

RSK. 8. stycznia 1904 l. 479 w sprawie egzaminów wstępnych do klasy pierwszej: Uwalnianie od ustnego egzaminu uczniów, którzy w świadectwie szkoły ludowej i wypracowaniu piśmiennem mają cenzurę: »dobry«, odnosi się także do języka niemieckiego. Niedopuszczanie do ustnego egzaminu takich uczniów, którzy w świadectwie szkoły ludowej i wypracowaniu piśmiennem mają z jednego przedmiotu cenzurę »niedostateczny«.

RSK. 9. stycznia 1904 l. 48806 w sprawie konferencyi miesięcznych, które mają być klasyfikacyami ze wszystkich przedmiotów (a I. półr. około 20. paźdz.. 10 grudnia i z końcem kursu; w II. półr. około 20. marca, 10. maja i z końcem półrocza).

RSK. 26. stycznia 1904 l. 17108 ogłasza okólnik Minist. z dnia 14. maja 1903 l. 2238 w sprawie przyznania ubrania roboczego (kitli drelichowej) dla prowizorycznych sług szkolnych. (RSK. 15. marca 1904 l. 7178 pokrywanie z ryczałtu — wykaz dokładny).

RSK. 19. marca 1904 l. 8782 ogłasza okólnik Minist. z dnia 24. lutego 1904 l. 6404 w sprawie rozwoju fizycznego uczniów, urządzenia boisk na stałe zabawy młodzieży, tudzież w sprawie wycieczek.

C. k. Starostwo w Nowym Sączu ustanowiło nową kategoryę zarobku dziennego dla sług pomocniczych rządowych 2 kor. 20 h. Reskr. 28. stycznia 1904. l. 2880.

VII. Kronika Zakładu.

I.

Zmiany w gronie nauczycielskiem i wiadomości osobiste.

a) Ubyli z zakładu:

1. *Maykowski Stanisław*, zast. naucz. przeniesiony do c. k. gimnazyum w Wadowicach Rsk. 28. lipca 03 l. 22721.

2. *Fela Jan*, zast. naucz., przeniesiony do c. k. gimnazyum w Krakowie RSK. 28. lipca 03 l. 22727.

3. *Jankiewicz Leon*, zast. naucz. przeniesiony do c. k. gimnazyum w Bochni. RSK. 27. lipca 03 l. 22728.

4. *Kretowicz Józef*, prof. VIII. rangi, przeniesiony do c. k. gimnazyum I. w Tarnopolu reskr. c. k. Minist. 23. czerwca 03. l. 16700, RSK. 27. lipca 03 l. 21812.

5. *Rafałowski Artur*, rzecz. naucz., przeniesiony do c. k. I. szkoły realnej w Krakowie reskr. c. k. Minist. 23. VI. B. l. 16700 RSK. 27. VII. 03. l. 21812.

6. *Pazdanowski Tadeusz*, rzecz. naucz., przeniesiony do c. k. II. szkoły realnej w Krakowie reskr. c. k. Minist i c. k. RSK. jak pod nr. 5.

7. *Długoszewski Felix*, nadet. naucz. rysunków z powodu mianowania go prow. naucz. szkoły ćwiczeń w c. k. seminaryum naucz. męskiem w Starym Sączu, uwolniony od udzielania nauki rysunków w tut. zakładzie z wyrażeniem mu uznania za gorliwą i skuteczną pracę w gimn. RSK. 18. listop. 03 l. 42528.

8. *Flis Eugeniusz*, zast. naucz., przeniesiony w tym samym charakterze do c. k. gimnazyum w Podgórzu RSK. 19. stycznia 1904 l. 2039.

b) Przybyli do grona nauczycielskiego:

1. *Sierosławski Jan*, zast. naucz. przeniesiony z c. k. IV. gimn. w Krakowie RSK. 28. lipca 03 l. 22532.

2. *Pichor Adam*, kandydat zaw. naucz., mianowany zast. naucz. w tut. zakł. RSK. 28. lipca 03. l. 21028 (złożył przysięgę służbową 27. sierpnia 1903.)

3. *Utschik Adam*, kand. zaw. naucz., mianowany zast. naucz. RSK. 28. lipca 03 l. 20805 (złożył przysięgę służbową 31. sierpnia 1903.)

4. *Przychocki Eugeniusz*, kand. zaw. naucz., mianowany zast. naucz. RSK. 28. lipca 03 l. 19721 (złożył przysięgę służbową 20. sierpnia 1903.)

5. *Bajer Józef*, kand. zaw. naucz., mianowany zast. naucz. RSK. 28. lipca l. 19723 (złożył przysięgę służbową 31. sierpnia 1903.)

6. *Tyran Wincenty*, profesor, przeniesiony do tut. zakładu z c. k. gimnazyum w Brodach reskr. c. k. Minist. 23. czerwca 03 l. 16700 RSK. 27. lipca 03 l. 21812.

7. *Magiera Jan*, zast. naucz., w c. k. gimnazyum św. Jacka w Krakowie, zamianowany rzecz. naucz., w tut zakładzie, reskr. c. k. Minist. 23. czerwca 03 l. 16700 RSK. 27. lipca 03 l. 21812 (złożył przysięgę służbową 2. września, 1903.)

8. *Leonhard Stanisław*, zast. naucz., w tut. zakładzie, otrzymał posadę rzecz. naucz. tutaj reskr. c. k. Minist. 23. czerwca 03 l. 16700 RSK 27. lipca 03 l. 21812 (złożył przysięgę służbową, 24. sierpnia 19113.)

9. *Lambor Augustyn*, zast. naucz., w polsk. gimn. w Cieszynie, mianowany prow. rzecz. naucz. w tut. zakładzie reskr. c. k. Minist. 24. sierpnia 03 l. 28392 RSK. 9. września, 03 l. 464 (Pr. złożył przysięgę służbową 3. września 1903 mianowany rzecz. naucz. w tut. zakładzie reskr. c. k. Minist. 14. stycznia 1904 l. 43302/03 i RSK. 4. lutego 04 l. 2603. począwszy od 1. lutego 1904 (złożył przysięgę służbową 11. lutego 1904.)

10. *Szumborski Kazimierz*, kand. zaw. naucz., mianowany zast. naucz. w tut. zakładzie RSK. 4. paźdz. 02 l. 34126 (złożył przysięgę służbową 10. września 1903.)

11. *Nowak Jan*, prow. naucz. męskiej szkoły wydz. zamianowany naucz. rysunków w tut. gimnaz. do końca roku szkolnego reskr. RSK. 18. I. 04. Xl. 42528.

12. *Suchecki Edward*, kand. zaw. naucz. w Wiedniu, zamianowany zast. naucz. w tutejszym zakładzie RSK. 17. stycznia 04. l. 42972. (złożył przysięgę służbową 2. lutego 1904.)

13. *Jaworek Wacław*, kand. zaw. naucz., mianowany zast. naucz. w tut. c. k. gimnazyum RSK. 28. stycznia 04 l. 2558 (złożył przysięgę służbową 6. lutego 1904.)

c) Wiadomości osobiste:

1. *Miczyński Józef*, zatwierdzony w zawodzie nauczycielskim otrzymał tytuł c. k. profesora (reskr. RSK. 7. lipca 03 l. 18606).

2. *Starschedel Juliusz*, zast. naucz. poddany saski, otrzymał dekret obywatelstwa austryackiego komun. c. k. Starostwo w N. Sączu 12. sierpnia 03. l. 16427.

3. *Bł. Gawor*, *A. Jasiński*, *A. Maczuga*, aprobowani do udzielania lekcyi w żeńskiej szkole wydziałowej, RSK. 25. września 03 l. 34679.

4. *Jasiński August*, profesor, otrzymał pierwszy dodatek pięcioletni począwszy od 1. grudnia 1904. RSK. 17. grudnia 03 l. 46015.

5. *Zychowicz Wojciech*, stały pomocnik tercyana zmarł 27. sierpnia 1903. Pełnił bardzo gorliwie, sumiennie i uczciwie służbę w tutejszym zakładzie bez przerwy przez 23 lat, odznaczył się ratowaniem aktów urzędowych w czasie wielkiego pożaru miasta w r. 1894. Osierocił wdowę i 8 dzieci. Cześć pamięci zacnego sługi i szlachetnego człowieka!

6. *Nowak Antoni*, c. i k. sierżant pułku piechoty nr. 57. w Tarnowie, mianowany stałym tercyanem w tut. zakładzie RSK. 24. grudnia 03 l. 42377.

7. *Bocheński Jan*, od r. 1902/3 utrzymywany przez najmo. dawcę p. Babińskiego dla obsługi filii II. został mianowany pomocniczym sługą szkolnym dla filii tutejszego c. k. gimnazyum na podstawie reskr. c. Ministerstwa wyznań i oświaty z dnia 11. stycznia 1904 l. 35858 (RSK. 22. stycznia 1904 l. 1888) począwszy od dnia 1. stycznia 1904.

Urlopy:

1. *Flis Eugeniusz*, zast. naucz., otrzymał urlop na I. półrocze w celu przygotowania się do egzaminu naucz., reskr. c. k. Minist- 6. sierpnia 03 l. 26064 RSK. 26. sierpnia 03 l. 28675.

2. *Dworzański Jan*, profesor VII. rangi, otrzymał urlop na I. półr. dla poratowania zdrowia reskr. c. k. Minist. 20. sierpnia 03. l. 26562 RSK. 31. sierpnia 03 l. 30043., następnie na II. półrocze reskr. Minist. 18. lutego 04 l. 3624 RSK. 5. marca 04 l. 8783.

3. *Utschik Adam*, j. w. otrzymał urlop na II. półrocze z powodu choroby reskr. Minist. 27. lutego 04 l. 4900. RSK. 28. stycznia 04 l. 2610. RSK. 28. marca 04 l. 10995.

4. *Przychocki Eugeniusz*, zast. naucz., otrzymał urlop na II. półr. z powodu choroby reskr. c. k. Minist. 26. lutego 04 l. 5132 RSK. 27. marca 1904 l. 10571.

Wymienione wyżej urlopy były powodem następujących zmian w rozdziale godzin:

1. Z powodu choroby A. Utschika objęli w zastępstwie od 14. stycznia 1904: a) St. Leonhard niem. w Va, b). J. Bajer niem. IVc, c) St. Szeleski niem. IVa, d) J. Rząsa niem. Id.

Od 4. lutego zaszły następujące zmiany:

2. E. Suchecki objął niem. IIb, IVa+c, Va,

3. W. Jaworek objął niem. w Ia+d, hist. i geogr. w Ib+c

4. A. Lenczowski objął polskie w IIc, niem. w IIc, hist. i geogr. w IIb+c; nadto zamiast niem. w IIb i geogr. w Ia, hist. i geogr. w IIIb; Tygodniowa zatem liczba godzin powiększyła się w drugiem półroczu o 1 godzinę.

5. S. Żytyński objął hist. i geogr. w IId, IVb, VIIa, VIIIa; nadto zamiast geogr. w Ib+c historyę w kl. Va i VI. I. półr. 20 godz. II. półr. 21 godz.

6. A. Maczuga, objął gospodarstwo w Ia, I. Magiera w Ib, St. Leonhard w Ic, Jł Gawor w I.

7. J. Magiera, objął hist. kraju rodzinnego w IIIb. (1 g. tyg.)

H.

Gimnazyum tutejsze powiększyło się w roku szkolnym 1903/4 o trzy paralelki, IId, IVc, VIIIb, otwarte w myśl reskr. c. k. Rady szkolnej kraj. z dnia 23. września 1903 l. 33623.

Z powodu pomnożenia liczby klas wynajęto parterową salę w realności p. Ernesta Jaworskiego przy ul. Długosza i zorganizowano

tam filię III. w myśl reskr. c. k. Ministerstwa w. i o. z dnia 3. marca 1904 l. 32259 RSK. 13. marca 1904 l. 9987.

Zakład liczył klas 21, które były rozmieszczone w następujący sposób:

W gmachu głównym przy ul. Długosza kl. Ia+b+c, IIIb, IVb, Vb, VI, VIIa+b, VIIIa+b.

Filia I. (w Bursie polskiej) przy ul. Długosza klasy IIb+c.

Filia II. (w realności p. Babińskiego) przy ul. Pļebańskiej klasy Id, IId, IVa+c, Va, sala do nauki religii gr. kat.

Filia III. (w realności p. E. Jaworskiego) przy ul. Długosza klasy IIa, IIIa+c.

Na filii II. miała pomieszczenie polska i niemiecka biblioteka uczniów. Gmach główny i dwie filie (I. i II.) połączone były przewodami elektrycznymi, nadto w gmachu głównym i na filii II urządził prof. A. Rafałowski stacye telefoniczne.

Stosownie do reskr. RSK. z dnia 23. września 904 l. 33704 sprawowali stały nadzór α) Lenczowski Antoni na filii I.
β) Rząsa Józef na filii II.
γ) Król Ignacy na filii III.

Z powodu szczupłości miejsca w kościele OO. Jezuitów, gdzie w poprzednie lata odbywały się nabożeństwa dla młodzieży katolickiej, podzielono młodzież w ten sposób, że klasy wyższe IV–VIII uczęszczały w niedziele i święta na nabożeństwo do kościoła OO. Jezuitów o godz. 8½, a klasy I–III do kościoła parafialnego o tejsamej godzinie reskr. Minist. 9. stycznia 04 l. 83869/c+03 RSK. 22. stycznia 1904 l. 1886.) Nadto pozwoliła c. k. Rada szkolna reskr. z d. 23. września 1903 l. 33708 na odczytywanie czwartej egzorty (uczn. klas IIa+b+c+d), po nabożeństwie.

Pierwszą egzortę dla uczniów klas V—VIII wygłaszał ks. prof. M. Nowicki, drugą dla klas III–IV ks. W. Dutkiewicz, trzecią dla klas Ia+b+c+d, ks. M. Klamut (wszystkie trzy równocześnie o godz. 8. przed nabożeństwem). Nadto odczytywał o g. 8. ks. Z. Lechicki egzortą uczniom obrz. gr. kat.

Rok szkolny 1903/4 rozpoczął się uroczystem nabożeństwem, odprawionem 3. września 1903 w kościele OO. Jezuitów.

10. września odprawiono w kościele parafialnym uroczyste żałobne nabożeństwo za spokój duszy ś. p. Cesarzowej Elżbiety.

W nabożeństwie tem wzięła udział młodzież gimnazyalna w towarzystwie całego grona nauczycielskiego.

16. września odprawiono uroczyste żałobne nabożeństwo w kościele parafialnym o 8. godzinie za zmarłych w ciągu feryi uczniów zakładu: abituryenta Władysława Jarosza, zmarłego 28. sierpnia 1903 w Żydaczowie i ucznia III klasy, Romana Barbackiego zm. 16. lipca 1903). Spokój Ich duszy! Od godziny 10 do 1. odbyły się lekcye, jak zwykle.

24. września 03. odprawiono o godz. 8 rano uroczyste nabożeństwo na intencyę pomyślnych rządów papieskich Jego Świątobliwości Piusa X. Potem odbyły się lekcye od godziny 11—1, popołudniu lekcye przedmiotów nadobowiązkowych, jak zwykle.

4. października odbyło się o g. 9. rano w kościele parafialnym uroczyste nabożeństwo jako w dzień Imienin Najj. Pana, w którem wzięła udział cała młodzież wraz z gronem nauczycielskiem.

Od 26—31 paźdz. odbył lustracyę zakładu i trzy konferencye JWP. Radca Dr. L. German.

31. paźdź. uczniowie wyzn. ewang. byli zwolnieni od lekcyi szkolnych jako w dniu pamiątki reformacyi w myśl reskr. c. k. Minist. 15. paźdz. 03 l. 32118.

18. listopada odbyło się uroczyste nabożeństwo w kościele OO. Jezuitów ku czci Patrona młodzieży, św. Stanisława Kostki.

19. listopada uczcił zakład pamięć śp. cesarzowej i królowej Elżbiety solennem nabożeństwem żałobnem w kościele OO. Jezuitów.

12. grudnia odbył się gimnazyalny uroczysty wieczorek ku czci A. Mickiewicza o g. 5. popołudniu i zgromadził całą młodzież wszystkich klas. Wstęp był bezpłatny. Przygotowaniem wieczorku zajęli się profesorowie p. Tyran, p. Maczuga, p. Pelczar i uczniowie klasy VII.

Z powodu nagminnie panującej szkarlatyny w N. Sączu c. k. Starostwo zamknęło gimnazyum 18. grudnia, skutkiem czego ferye Bożego Narodzenia zaczęły się o dwa dni wcześniej. Regularna nauka odbywała się już od 4. stycznia 1904. Ferye z powodu nabożeństwa pierwszego półrocza trwały 31. stycznia, 1. i 2. lutego.

JWP. Radca Dr. L German zaszczycił swemi odwiedzinami zakład w dniach 22. lutego, 15. marca (odczyt na dochód budowy kaplicy szkolnej p. t. »O twórczości dramatycznej St. Wyspiańskiego) i 5. maja.

Ćwiczenia pasyjne, zakończone spowiedzią i Komunią św. odbyły się w czasie od 21—23. marca. Nauki rekolekcyjne wypowiedział dla uczniów klas wyższych ks. Mieloch T. J. (w myśl. reskr. RSK. 16. lut. 04 do l. 5790), dla uczniów klas niższych ks. Józef Piekarzewski wikary miejscowy (w myśl. reskr. RSK. 2. czerwca 904 l. 8019,) W kwietniu panowała nagminnie influencya, na którą zachorowało ciężko 4 profesorów i wielu uczniów.

18—22. kwietnia odbyła się szczegółowa lustracya lekcyi religii. obrz. łać. przez Najprzew. ks. Infułata, Dr. A. Góralika.

5. maja przeznaczony do wycieczek szkolnych, był wolny od nauki. Prof. Rząsa odbył dwudniową wycieczkę do Pienin, prof. Król dwudniową wycieczkę do Zakopanego i w Tatry, prof. Magiera do Lubowli na Węgrzech jednodniową.

13. maja J. E. Pan Namiestnik A. hr. Potocki wracając z Krynicy zaszczycił N. Sącz swemi odwiedzinami i udzielał audyencyi naczelnikom Władz rządowych i autonomicznych. Na posłuchaniu był także w towarzystwie ks. kat. M. Nowickiego dyrektor c. k. gimnazyum, którego J .E. Pan Namiestnik wypytywał szczegółowo o stosunki zakładu, liczbę uczniów, karność młodzieży, liczbę klas, umieszczenie 3 filii, urządzenie burs i internatów, wreszcie o działalność »Pomocy koleżeńskiej.«

9—13. maja odbył się pisemny egzamin dojrzałości.

18. maja odbyła sią klasyfikacya uczniów klasy VIII.

Od 24. maja do 3. czerwca trwał ustny egzamin dojrzałości pod przewodnictwem JWP. Tadeusza Skuby, c. k. dyrektora gimn. św. Jacka w Krakowie.

Od 6. do 21. czerwca kierował zakładem prof. I. Dulębowski z powodu wyjazdu dyrektora, który przewodniczył w tym czasie przy ustnym egzaminie dojrzałości w Tarnowie.

Uczniowie przystąpili w ciągu roku 3 razy do spowiedzi i Św. Sakramentu Ołtarza.

28. czerwca odbyło się w kościele parafialnym żałobne nabożeństwo za spokój duszy śp. Cesarza Ferdynanda.

Rok szkolny zakończono 29. czerwca uroczystem nabożeństwem w kościele OO. Jezuitów i rozdaniem świadectw.

1. lipca odbyły się egzamina wstępne do klasy I.

ORKIESTRA GIMNAZYALNA.

Nowosądeckie Koło Tow. Naucz. szkół wyższych utrzymuje orkiestrą gimnazyalną, której kapelmistrzem jest p. Walenta, kapelmistrz miejskiej »Harmonii«. Uczniowie pobierali lekcye w 8 godzinach tygodniowo, za opłatą 2 koron miesięcznie na kursach lekcyi, za opłatą 1 korony za udział w orkiestrze. Na czele zarządu stali: prof. Tyran Wincenty, jako prezes; prof. Aug. Jasiński, jako skarbnik; prof. St Szeleski, jako sekretarz.

POMOC KOLEŻEŃSKA

założona w r. 1900.

Pomoc koleżeńska w b. r. szkolnym rozszerzyła działalność swoją przez otwarcie »Schroniska« dla ubogich uczniów. Podjęto myśl założenia w roku przyszłym drugiego »Schroniska«. Jak w latach poprzednich, tak i w tym roku rozdawano uczniom niezamożnym mundurki i obuwie, udzielano bezpłatnej pomocy lekarskiej i wypożyczano książki szkolne z biblioteki »Pomocy koleż.« — Biblioteka liczy 560 książek. Dochód po dzień 1 czerwca 1904 Koron 2169·68; rozchód K. 1109.20. Zarząd »Pomocy koleżańskiej« w r. 1903/4:

Przewodniczący A. Lenczowski, skarbnik A. Jasiński, sekretarz St. Leonhard. Członkowie Zarządu: M. Pelczar, J. Rząsa, X. Klamut, W. Tyran. Lekarze: Dr J. Dudziński, Dr E. Zieliński, Dr J. Siedlecki, Dr K. Płochocki, Dr M. Ameisen.

Szczegółowe sprawozdanie za rok 1903/4 wraz z przeglądem czynności w latach ubiegłych wyjdzie po zamknięciu rachunków w ciągu feryi.

Dyrekcya składa PP. Lekarzom miejscowym za bezpłatne leczenie uczniów gimn. serdeczne podziękowanie.

KOMITET BUDOWY KAPLICY SZKOLNEJ.

Komitet budowy kaplicy szkolnej krząta się gorliwie celem przyspieszenia budowy kaplicy dla młodzieży wszystkich szkół miejscowych. Szczupłość miejsca bowiem i niesłychana ciasnota i ścisk w niedziele i święta utrudniają w najwyższym stopniu udział w nabożeństwie i nie pozwalają na skupienie ducha i powagę, tak pożądaną w czasie modlitwy. Dzięki zabiegom niezmordowanego i niestrudzonego skarbnika komitetu budowy kaplicy, prof. L. Małeckiego, fundusz uzbierany dotąd wynosi K. **21.900**.

Z chwilą uzyskania kwoty K. 30.000 rozpocznie się budowa kaplicy, której plany i kosztorys wykonał głośny architekt, prof. politechniki, p. Teodor Talowski.

W skład komitetu budowy kaplicy szkolnej wchodzą: Dyr. St. Rzepiński jako prezes, prof. Ludwik Małecki jako skarbnik; prof Michał Pelczar jako sekretarz; nadto p. Wł. Jarosz, ck radca Nam. i starosta; p. Wł. Barbacki, burmistrz, p. J Felkel, star. inż. kolei, p. Leon Barbacki, dyr. szkoły wydz. żeń.; ks. kan. M. Nowicki, prof. gimn., p. J. Małecki, insp. las., p. J. Konarski, dyr. szk. wydz. m. ks. Wł. Dutkiewicz, katecheta szkoły wydz. żeń.; p. W. Tyran, prof. gimn.; p. J. Rząsa, prof. gimn.

Bursy i interaty w r. 1903/4.

Nazwa:	Kto utrzymuje i odkąd	Czy w domu własnym i gdzie?	Skład zarządu.	Ilość czł. Tow. miejsc.	Ilość czł. Tow. zamiej.	Ogólny dochód (t. j. wkładki czł. i opłaty wychow.)	Ogólny rozchód	przeciętne koszta utrzym. wychow.	Liczba wychow. w 1903/4	Liczba miej. bezpłatnych	Wysokość opłaty miesięcznej jednego wych.
						za 9 miesięcy		Kor.			
Bursa pol. im. Tad. Kościuszki	Towarz. Bursy gim. im. Tad. Koś. w N. Sączu od roku 1871.	W domu własnym przy ulicy Długosza pod l. 922	Prez ks. Inf. Dr. A. Góralik, pref. ks. M. Nowicki, wydz. Dr. W. Barbacki Cieśliński, prof. Dulębowki, radca Gutkowski Dr. Zieliński Małecki Dyr. Rze-[piński	108	24	12057·09	11798·20	13.80	z początkiem roku 50 z końcem roku 45	4	najniższa 12 K. najwyższa 24
I. Bursa ruska wraz z filią	Towarzystwo »Bursa ruska« 1898/9	W domu własnym przy ulicy Jagiell. pod l. 309	Prez. Hukiewicz prob. z Żegiestowa, skarbnik wiceprez. Iwaniszów, sekr. Twardijewicz, wydz.: Kaczmarczyk ks. Czerlunczakiewicz, ks. Węgrzynowicz	19	264	10635	11155·40	15	z początkiem roku 56 z końcem roku 42	4	najniższa 5 kor. najwyższa 26 kor.
II. Bursa ruska »ukraińska«	Towarz. »Filia Proświty« w N. Sączu od września 1902.	W domu wynajętym przy ulicy Matejki pod l 1887	Wydział tow. F. P. w N. S. prefekt ks. Z. Lechicki Zarząd: poseł B. Jaworski, rad. P. Leniński, Dr E. Lewicki	25	72	1679.10	4000 (z pomieszkaniem)	25.—	16	4	10.20
Schronisko młodzieży gimn.	Pomoc koleżeńska, od 3. września 1903.	W domu wynajętym przy ulicy Wałowej pod l. 256.	W. Zarząd Pomocy koleżeńskiej			1452 Kor.	1645 Kor.	20.— mies.	obecnie 10	2	16.24 Kor.

Uwaga: Tutaj podano przypadającą przeciętnie na jednego ucznia należytość miesięczną z opłaconej w ciągu roku przez bursistów kwoty, nie wliczając w to kosztów mieszkania, opału, światła itp.

IX. Egzamin dojrzałości

pisemny odbył się od 9 do 13 maja.

Tematy zadań maturalnych.

1. POLSKI: Jaki wpływ wywarły wydarzenia polityczne na literaturę polską od końca XVIII wieku?

2. NIEMIECKI: »Es irrt der Mensch, so lang er strebt.« an Göethes Faust nachzuweisen.

3. POLSKO-ŁACIŃSKI. Przełożyć z Sienkiewicza »Quo vadis«, list Petroniusza do Nerona.

4. ŁACIŃSKO-POLSKI: Przekład: Joannis Długossi »Historiae Polonicae«, liber I. Vanda Ed. Przeździecki pag. 70.

5. GRECKI: Przekład na język polski: Homer Odysseja w. 1—30, z kięgi VIII. (wyd. Pauly-Wotke).

6. MATEMATYCZNY:

a) $\left(\frac{1}{x}\right)^{-\log x} - 5\left(\frac{1}{x}\right)^{-\log x} = 9500.$

b) Daną jest krawędź *a* czworościanu umiarowego. Znaleść stosunki objętości tego czworościanu do objętości kul, wpisanej i opisanej.

c) Równania dwu krzywych są:

$x^2 + y^2 - 9 = 0$

$x^2 + y^2 - 10x + 9 = 0$

Znaleść powierzchnię obu krzywym wspólną.

Ustny egzamin dojrzałości odbył się pod przewodnictwem JWPana Tadeusza Skuby, Dyrektora ck. gimnazyum św. Jacka w Krakowie od 24. maja do 3. czerwca 1904.

Z uczniów publicznych przystąpiło do egzaminu .	53
Z tych po raz pierwszy	52
» powtórnie	1
Eksternistów dopuszczono	4
Z tych po raz pierwszy	3
» powtórnie	1
Złożyło egzamin dojrzałości z odznaczeniem . .	9
Otrzymało stopień dojrzałości publicznych . . .	35
» » » eksternista . . .	1
Pozwolono powtórzyć egzamin z jednego przedmiotu publicznym	6
Reprobowano na rok uczniów publicznych . .	3
» » » eksternistę . .	1
Odstąpiło od ustnego egzaminu eksternistów . .	2
Razem składało egzamin .	57

Wykaz uczniów uznanych za dojrzałych. *Oddział A.*

L. p.	Imię i nazwisko	Dzień, rok i miejsce urodzenia	Kraj koronny lub państwo	W ilu lat. uk. gimn.	Wynik egzaminu.	Przyszły zawód
1.	Ameisen Mojżesz recte Maur.	3. września 1885, Nowy Sącz	Galicya	8	**dojrzały z odzn.**	filozofia
2.	Arlet Alfred Jan	8. marca 1886, Krzeszowice	W. Ks. Krak.	8	dojrzały	technika
3.	Bernacki Kazimierz Wład.	2. czerwca 1884, Tuchów	Galicya	8	dojrzały	filozofia
4.	Cięciel Stanisław	2. listopada 1885, Krościenko	Galicya	8	**dojrzały z odzn.**	filozofia
5.	Ćwiertniewicz Maryan Leon	6. kwietnia 1884, Krościenko	Galicya	8	dojrzały	teologia
6.	Czech Felicyan Franciszek	18. września 1883, Lipie	Galicya	8	dojrzały	filozofia
7.	Długoszowski Zygm. Alex.	27. kwiet. 1884. Stanisławów	Galicya	9	dojrzały	agronomia
8.	Friedrich Leon Władysław	28. czerwca 1886, N. Sącz	Galicya	8	dojrzały	prawo
9.	Geisler Maxymilian Win.	30. marca 1884, Nowy Sącz	Galicya	8	**dojrzały z odzn.**	technika
10.	Cerman Adam Władysław	3. stycznia 1886, Kraków	W. Ks. Krak.	8	dojrzały	filozofia
11.	Gołąb Marcin	1. listopada 1383, Łęka	Galicya	8	**dojrzały z odzn.**	filozofia
12.	Gutkowski Wład. Paweł	21. czerwca 1885, Nowy Sącz	Galicya	8	dojrzały	prawo
13.	Jeż Michał	2. września 1882, Lipowe	Galicya	8	**dojrzały z odzn.**	teologia
14.	Klimczak Bronisław Leon	8. czerwca 1884, Taniawa	Galicya	9	dojrzały	leśnictwo
15.	Kozicki Jan	24. maja 1883, Stary Sącz	Galicya	8	dojrzały	prawo
16.	Ligas Zdzisław Adam	6. lipca 1885, Krościenko	Galicya	8	dojrzały	filozofia
17.	Mędrala recte Mendrala Wł. K.	15. stycznia 1885, Paleśnica	Galicya	8	dojrzały	teologia
18.	Połomski Ignacy	13. marca 1885, Dąbrowa	Galicya	8	dojrzały	teologia
19.	Puch Walenty	19. listopada 1883, Stara Wieś	Galicya	8	dojrzały	teologia
20.	Sędzimir Jan	20. stycznia 1884, Pisarzowa	Galicya	8	dojrzały	filozofia
21.	Steinhof Stefan Grzegorz	2. listopada 1880, Strużna,	Galicya	8	dojrzały	agronomia
22.	Szczepanik Eugeniusz	1. listopada 1881, Kamienica	Galicya	8	dojrzały	akad. han.
23.	Tomasik Stanisław	7. kwietnia 1883, Mordarka	Galicya	8	dojrzały	technika
24.	Walter Stanisław Kazimierz	26. listopada 1886, Iwangród	Królestwo P.	9	dojrzały	prawo

Wykaz uczniów uznanych za dojrzałych. *Oddział B.*

L. p.	Imię i nazwisko	Dzień, rok i mjejsce urodzenia	Kraj koronny lub państwo	W ilu lat. uk. gimn.	Wynik egzaminu	Przyszły zawód
1.	Cięciel Józef	23. listopada 1881, Sowliny	Galicya	8	dojrzały	teologia
2.	Czechowski Maryan Karol	27. listopada 1885, Siedliska	Galicya	8	**dojrzały z odzn**	górn. i prawo
3.	Geizinger Jan Wincenty	20. grudnia 1881, Nowy Sącz	Galicya	8	dojrzały	filozofia
4.	Göttman Jan Felix Antoni	27. maja 1883, Nowy Sącz	Galicya	10	dojrzały	filozofia
5.	Jakubowski Bron. Jan Józef	26. maja 1886, Nowy Sącz,	Galicya	8	dojrzały	prawo
6.	Kiełbasa Jan	7. marca 1884, Ptaszkowa	Galicya	8	**dojrzały z odzn.**	filozofia
7.	Kościsz Błażej	30. paździer. 1881, Dąbrówka	Galicya	8	dojrzały	leśnictwo
8.	Leśniak Jan	15. marca 1886; Trzetrzewina	Galicya	8	dojrzały	filozofia
9.	Mazurkiewicz Dyonizy	14. lutego 1885, Kamionka Str.	Galicya	9	dojrzały	filozofia
10.	Muchowicz Antoni Ferd.	19. grudnia 1883, Nowy Targ	Galicya	9	dojrzały	prawo
11.	Pałka Antoni	17. lutego 1886, Stara Wieś	Galicya	8	dojrzały	prawo
12.	Rejowski Andrzej Ignacy	18. paź. 1885, Stary Sącz	Galicya	8	dojrzały	filozofia
13.	Safin Władysław Leon	24. maja 1884, Frysztak	Galicya	9	dojrzały	technika
14.	Seneta Bohdan Hilaryon	18. czerwca 1885, Liszczyny	Galicya	8	dojrzały	weterynarya
15.	Skorupka Józef	14. marca 1884, Nowy Sącz	Galicya	8	**dojrzały z odzn.**	filozofia
16.	Smołka Jan	30. września 1882, Świniarsko	Galicya	8	dojrzały	filozofia
17.	Smołka Józef	30. grudnia 1883, Swiniarsko	Galicya	8	**dojrzały z odzn.**	teologia
18.	Weimer Jan Adam	17. grudnia 1883, Nowy Sącz	Galicya	8	dojrzały	filozofia
19.	Węgrzynowicz M. Al. Kamil	29. maja 1886, Dobra	Galicya	8	dojrzały	filozofia
20.	Zimmerman Ernest Jan	29. sierpnia 1886, Ostrów	Galicya	8	dojrzały	technika
21.	Rausch Adolf (eksternista)	20. czerwca 1884, Tarnów	Galicya	10	dojrzały	prawo

X. Statystyka uczniów.

	W KLASIE																						Razem
	Ia	Ib	Ic	Id	IIa	IIb	IIc	IId	IIIa	IIIb	IIIc	IVa	IVb	IVc	Va	Vb	VIa	VIb	VIIa	VIIb	VIIIa	VIIIb	
I. Liczba uczniów.																							
Przy końcu roku szkol. 1903 było uczn.	51	49	50	32	52	47	49	—	42	39	44	42	40	—	25	30	33	34	35	35	31	—	760
Na początku roku szkol. 1903/4 było ucz.	56	54	53	40	36	53	54^{1}	34^{2}	48	32^{1}	48	36	36^{1}	30	33	40	48	—	32	29	33	33	858^{5}
Przybyło uczniów w ciągu roku . .	1	2_{1}	—	—	—	1	—	—	—	3	—	—	1	—	1_{1}	2	2	—	—	1	1	1	16^{2}
Razem przyjęto	57	56^{1}	53	40	36	54	54^{1}	34^{2}	48	35^{1}	48	36	37^{1}	39	$3\;^{1}$	42	50	—	32	30	34	34	874^{7}
z obcych zakładów: z klasy niższej	49	53^{1}	48	40	2	2	1	—	—	3	—	—	1	—	2	4	3	—	1	1	—	—	210^{1}
z obcych zakładów: repetentów	1	1	—	—	—	1	—	—	10	—	4	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	19
z tutejszego zakładu: z klasy niższej . . .	—	—	—	—	33	42	48^{1}	29^{2}	3	31^{1}	—	53	35^{1}	29	31^{1}	34	42	—	28	27	33	33	511
z tutejszego zakładu: repetentów	7	2	5	—	1	9	5	5	1	1	—	3	—	1	1	4	5	—	2	2	1	1	56
W ciągu roku wystąpiło uczniów . .	19	17	19	3	2	6	8	3	8	5	6	8	4	—	1	11	13	—	4	2	2	7	148
Liczba uczn. przy końcu r. szk. 1904	38	39^{1}	34	37	34	48	46^{1}	31^{9}	40	30^{1}	42	28	33^{1}	30	33^{1}	31	37	—	28	28	32	27	726^{7}
II. Według kraju rodzinnego.																							
a) z Galicyi i Krakowa	38	39^{1}	33	36	34	48	44^{1}	30^{2}	40	29^{1}	41	28	33^{1}	29	31^{1}	31	36	—	28	27	31	27	714^{7}
b) » innych krajów przedlitaw. . . .	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	5
c) » Węgier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
d) » Królestwa Polskiego	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	5
e) » Prus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
f) » innych państw Europy	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
g) » Ameryki	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Razem . .	38	39^{1}	34	37	34	48	46^{1}	31^{2}	40	30^{1}	42	28	33^{1}	30	33^{1}	31	37	—	28	28	32	27	726^{7}
III. Język ojczysty.																							
a) język polski	38	25^{1}	33	36	32	34	46^{1}	29^{2}	40	21^{1}	42	19	33^{1}	30	33^{1}	30	34	—	27	28	32	24	666^{7}
b) » ruski	—	14	—	—	—	13	—	—	—	9	—	9	—	—	—	1	3	—	1	—	—	3	53
c) » niemiecki	—	—	1	1	2	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
Razem . .	38	39^{1}	34	37	34	48	46^{1}	31	40	30^{1}	42	28	33^{1}	30	33^{1}	31	37	—	28	28	32	28	726^{7}

	W KLASIE																					Razem
	Ia	Ib	Ic	Id	IIa	IIb	IIc	IId	IIIa	IIIb	IIIc	IVa	IVb	IVc	Va	Vb	VI	VIIa	VIIb	VIIIa	VIIIb	
IV. Wyznanie wiary.																						
a) rzymsko-katol.	37	24	30	34	31	31	39	28	37	29	41	17	30	27	29	27	33	26	24	31	21	617
b) grecko-katol.	—	15	—	—	—	13	—	—	—	9	—	9	—	—	—	3	3	1	—	—	4	57
c) ewang.-augsbur	—	—	2	1	2	3	—	3	1	1	1	—	1	2	1	1	1	1	—	—	2	23
d) mojżesz.	1	—	2	2	1	1	7	—	2	—	—	2	2	1	3	—	—	—	4	1	—	29
Razem . .	38	39	34	37	34	48	46	31	40	30	42	28	33	30	33	31	37	28	28	32	27	726
V. Miejsce stałego pobytu rodziców.																						
a) miejscowych	17	6	12	16	14	23	19	16	16	13	13	9	14	11	19	11	16	11	14	13	11	294
b) zamiejscowych i to:																						
1) z powiatu sandeckiego	11	21	11	8	12	11	11	10	14	7	18	9	10	14	4	12	10	3	7	8	8	219
2) » » limanowskiego	4	2	4	3	2	5	8	2	4	2	6	1	2	2	1	2	2	6	3	4	1	71
3) » » grybowskiego	2	1	2	3		5	3	1	2	2	1	—	3	—	6	2	2	2	2	3	1	43
4) » » nowotarskiego	1	—	2	1	1		3	—	3	1	—	2	1	1	—	1	2	2	—	1	1	23
5) » » gorlickiego	1	4	3	—	1	1	1	—	—	2	—	5	2	1	—	1	1	1	—	1	—	26
6) z dalszych powiatów	2	5	—	1	4	2	1	2	1	3	4	2	1	1	3	2	4	3	2	2	5	50
Razem . .	38	39	34	37	34	48	46	31	40	30	42	28	33	30	33	31	37	28	28	32	27	726
VI. Wiek uczniów.																						
Lat 11 miało uczniów	9	10	7	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
» 12 » »	8	8	11	13	6	11	8	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
» 13 » »	10	10	4	5	11	13	12	6	6	6	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
» 14 » »	7	7	4	5	8	13	9	8	10	5	9	6	5	2	—	—	—	—	—	—	—	
» 15 » »	2	1	4	1	5	8	4	4	6	8	12	5	9	5	14	5	—	—	—	—	—	
» 16 » »	2	3	4	1	3	3	10	4	6	5	7	4	9	9	5	6	6	—	—	—	—	
» 17 » »	—	—	—	—	1	—	1	—	4	3	6	4	9	6	6	6	4	3	7	—	—	
» 18 » »	—	—	—	—	—	—	2	3	—	—	2	6	3	6	6	6	12	5	5	6	6	

	Ia	Ib	Ic	Id	IIa	IIb	IIc	IId	IIIa	IIIb	IIIc	IVa	IVb	VIc	Va	Vb	VI	VIIa	VIIb	VIIIa	VIIIb	Razem
	W KLASIE																					
Lat 19 miało uczniów										3			1	1	2	4	7	5	4	8	7	
» 20 » »												2	1			1	4	9	4	9	6	
» 21 « »												1		1		3	1	5	3	5	4	
» 22 » »																	1	1	4	2	1	
« 23 » »																	1		1	1	3	
» 24 » »																	1			1		
Razem . .	38	39	34	37	34	48	46	31^1	40	30^1	42	28	33^1	30	33^1	31	37	28	28	32	27	726
VII. Frekwencya na przedm. nadobow.																						
a) Na naukę hist. kraju rodz. uczęszcz.									40	30	45	28	33	30	—	—	—	28	28	32	27	321
b) » » jęz. rus. (wzgląd. obow.) »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	22	4	5	4	6	—	—	—	—	54
c) » » języka francuskiego » . .	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	3	3	2	2	2	—	2	1	—	3	2	22
d) » » rysunków	1	3	3	2	3	1	3	2	1	4	4	4	4	1	2	—	1	—	—	—	—	40
e) » » gimnastyki	24	28	21	21	26	41	29	28	18	15	24	16	10	14	20	1	13	5	5	—	—	359
f) » » śpiewu	6	7	3	7	3	8	1	7	—	—	3	—	2	3	2	13	4	10	5	5	—	91
g) » » kaligrafii	11	7	10	13	7	14	12	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80
Razem . .	42	45	37	43	39	64	45	43	60	50	79	64	73	54	31	18	26	44	3	35	29	977
VII. Opłata szkolna w r. 1904.																						
Opłatę szkolną złożyło w I półroczu . . .	21	22^1	21	4	3	16	13^1	6^2	17	3	7	9	1^1	4	5	8	13_1	8	7	6	4	198^6
Opłatę szkolną złożyło w II » . . .	9	9	12	—	4	19	14	5	14	10	13	6	8	3	7	15	16	15	11	5	4	199
Od całej opłaty uwolniono w I półroczu . . .	18	17	13	33	31	32	33	25	23	27^1	35	19	32	26	28	23	24	20	21	26	23	—
Od całej opłaty uwolniono w II »	30	30	22	37	30	29	32	26	26	20^1	28	22	25	27	26	16	21	13	17	27	23	528
Od połowy opłaty uwolniono w I półroczu . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Od połowy opłaty uwolniono w II » . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Opłata szkolna w I półroczu wynosiła uczniów . . . publicz.	630	660	630	120	90	480	390	180	510	90	210	270	30	110	150	240	390	240	195	180	120	5925
Opłata szkolna w I półroczu wynosiła uczniów . . . prywat.	—	30	—	—	-	—	30	60	—	—	—	—	30	—	—	—	30	—	—	—	—	180
Opłata szkolna w II półroczu wynosiła od uczniów . . publicz.	270	270	390	—	120	570	420	150	420	300	390	180	240	90	210	450	480	460	315	150	120	5955
Opłata szkolna w II półroczu wynosiła od uczniów . . prywat.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	--

	Ia	Ib	Ic	Id	IIa	IIb	IIc	IId	IIIa	IIIb	IIIc	IVa	IVb	IVc	Va	Vb	VIa	VIb	VIIa	VIIb	VIIIa	VIIIb	Razem
	W KLĄSIE																						
IX. Fundusz na gry i zabawy.	19	31	29	21	20	20	27	19	27	15	15	13	12	16	19	23	25	—	23	18	17	16	425
X. Liczba stypendyów.	—	1	1	1	2	—	1	2	—	3	1	—	2	—	—	1	1	—	2	2	3	3	26
Kwota wypłaconych stypendyów	—	160	200	200	700	—	900	400	—	670	200	—	200	—	—	200	160	—	800	529	830	755	6884
XI. Dodatek do klasyfikacyi za r. 1903.																							
Egzamin poprawczy z jednego przedmiotu pozwolono zdawać uczniom.	11	1	5	4	10	8	5	—	7	3	13	7	10	—	1	4	3	5	5	3	—	—	105
Egzamin złożyło . . .	10	1	5	4	9	7	4	—	7	3	11	7	9	—	1	4	3	5	5	2	—	—	97
Nie klasyfikowanych było	—	1	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	6
Z tych złożyło egzamin uzupeł.	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	6
XII. Ostateczny wynik klasyfikacyi za rok szkol. 1903.																							
Stopień celujący	1	6	5	4	7	2	3	—	2	2	1	3	4	—	—	—	3	2	3	5	2	—	55
» pierwszy	41	29	39	23	35	30	38	—	34	32	32	36	31	—	19	23	27	26	30	26	26	—	577
» drugi	4	4	4	3	8	6	1	—	1	3	5	—	2	—	3	4	—	5	1	3	3	—	60
» trzeci	5	10	2	2	2	9	7	—	5	2	6	3	3	—	3	3	—	1	1	1	-	—	68
Razem .	51	49	50	32	52	47	49	—	42	39	44	42	40	—	25	30	33	34	35	35	31	—	760
Klasyfikacyi uczniów przy końcu II. półrocz. 1904.																							
Stopień celujący	6	2	1	2	—	1	5	3	3	2	2	3	2	3	1	3	—	—	—	2	5	2	48
» pierwszy	17	22[1]	21	22	24	36	34[1]	21[2]	24	19	20	19	22	20	24[1]	14	20	—	18	12	25	21	455[5]
» drugi	2	2	—	1	2	1	2	1	2	—	2	—	1	1	—	4	3	—	1	3	1	4	33[1]
» trzeci	5	5	8	5	—	2	—	2	6	5	8	1	1	—	—	2	3	—	1	—	—	—	54
Egzamin poprawczy z jednego przedm.	8	7	3	7	8	8	5	4	5	4	10	5	7	5	8	8	11	—	8	11	1	—	133[1]
Nie klasyfikowano	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Razem . .	38	39[1]	34	37	34	48	46[1]	31[2]	40	30[1]	42	28	33	30	33	31	37	—	28	28	32	27	726[7]

Dochód na środki naukowe:

a) z wpisów uczniów obcych po 6·20 K (w czem się mieści taksa wstępna po 4·20 K i datek na środki naukowe po 2·— Kor.)

b) z wpisów uczniów, którzy w zeszłym roku uczęszczali do tutejszego gimnazyum po 2·— Kor.)

Do 30. października 1903 wpłynęło:

a)	po 6·20 K kl. I.—171 uczniów	1060·20	K
	Obcy ucz. kl. II—VIII. 28 ucz.	173·60	»
b)	repet. kl. I. à 2 K — 28 »	56·—	»
	tutejsi ucz. II. kl. à 2 K 171 »	342·—	»
	» » III. » » » » 125 »	250·—	»
	» » IV. » » » » 99 »	198·—	»
	» » V. » » » » 70 »	140·—	»
	» » VI. » » » » 45 »	90·—	»
	» » VII. » » » » 59 »	118·—	»
	» » VIII. » » » » 65 »	130·—	»
	Razem	2557·80	K

Po 30. października 1903. wpłynęło:

c) od obcych uczn. z kl. I—4 ucz.	24·80	K
» » » » II—2 »	12·49	»
» » » » III- 2 »	12·40	»
» » » » IV—1 »	6·20	»
» » » » V—4 »	24·80	»
» » » » VI—2 »	12·40	»
» » » » VII—1 »	6·20	»
» » » » VIII—2 »	12·40	»
od 1. tut. uczn. z kl. IV (prywat.)	2·—	»
Razem	113·60	K

Zestawienie:

Wpisy przed 30. października	2557·80	K
» po 40. »	113·60	»
Wreszcie taksy z duplikatów	30·—	»
Razem	2701·40	K

KLASYFIKACYA UCZNIÓW

za drugie półrocze roku szkolnego 1904.

Klasa Ia.

Stopień celujący:

1. Barbacki Ździsław
2. Bulanda Józef
3. Kuc Michał
4. Liebling Józef
5. Plata Jakób
6. Trybowski Kazimierz

Stopień pierwszy:

1. Banach Stanisław
2. Drzewicki Wiktor
3. Klehr Stanisław
4. Kurzydło Tomasz
5. Lelito Jan
6. Malinowski Władysław
7. Piątkiewicz Karol
8. Pociecha Stanisław
9. Rojek Józef
10. Rzęsikowski Antoni
11. Sikora Jan
12. Silkiewicz Kazimierz
13. Tabaszewski Józef
14. Tomaszek Jozef
15. Wiśniowski August
16. Wróbel Jan
17. Zagański Władysław

Do egzaminu poprawczego po wakacyach z jednego przedmiotu przeznaczono 8 uczniów, stopień drugi otrzymało 2 uczniów, stopień trzeci 5 uczniów.

Klasa Ib.

Stopień celujący:

1. Gromala Karol
2. Kareł Grzegorz

Stopień pierwszy:

1. Ankiewicz Jan
2. Baraściak Jan
3. Bujak Adam
4. Chujnak Adam
5. Chylek Adam
6. Dobek Franciszek
7. Duszanek Fryderyk
8. Hreniak Teodor
9. Kaniowski Roman
10. Krzyżak Wincenty
11. Łys Aleksander
12. Maurer Franciszek
13. Miejski Stefan
14. Myszkowski Józef
15. Nowak Julian
16. Płochocki Jerzy
17. Rączka Stanisław
18. Rusyniak Stefan
19. Wałachiewicz Bronisł.
20. Witwicki Włodzimierz
21. Wójcikiewicz Ludwik
22. Wusatowski Tadeusz
23. Sękowski Stanisław (pryw.)

Do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu przeznaczono po wakacyach 7 uczniów, do uzupełniającego 1 ucznia, stopień drugi otrzymało 2 uczniów, stopień trzeci 5 uczniów.

Klasa Ic.

Stopień celujący:

1. Tischler Jan

Stopień pierwszy:

1. Frączek Piotr
2. Gąsienica Stanisław
3. Goliński Kazimierz
4. Górowski Jan
5. Horodyński Władysław
6. Kamyk Józef
7. Kapłon Stanisław
8. Krieger Markus
9. Kurzeja Wojciech
10. Kuziel Antoni
11. Lubelski Władysław
12. Paluch Maryan
13. Pasiud Stanisław
14. Paulat Jan
15. Potoniec Władysław
16. Smołka Wojciech
17. Tobiasz Stanisław
18. Waligóra Aleksander
19. Waligóra Jan
29. Weindling Izaak
21. Zawiślak Franciszek

Do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu po ferach przeznaczono 4 uczniów; stopień trzeci otrzymało 8 uczniów.

Klasa Id.

Stopień celujący:

1. Adamczyk Stanisław
2. Mohr Zygmunt

Stopień pierwszy:

1. Bazielich Wiktor
2. Dębski Józef
3. Dziedziak Kazimierz
4. Frączek Maurycy
5. Gerlach Roman
6. Goldberger Adolf
7. Habel Łucyan
8. Jagielski Jan
9. Janusz Jan
10. Kacz Wiktor
11. Konieczny Józef
12. Kosiaty Aleksander
13. Miezin Roman
14. Młynarczyk Antoni
15. Ociepka Stanisław
16. Ogorzałek Jan
17. Opioła Ignacy
18. Podgórski Michał
19. Potoczek Jan
20. Skoczeń Eranciszek
21. Szedlak Zenon
22. Tarasek Jan

Do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu przeznaczono 7 uczniów; stopień drugi otrzymał 1 uczeń; stopień trzeci otrzymało 5 uczniów.

Klasa IIa.

Stopień pierwszy:

1. Barbacki Bolesław
2. Bernacki Jan
3. Burnagel Franciszek
4. Buszek Jan
5. Buszek Kazimierz
6. Gernand Feliks
7. Giercuszkiewicz Zygm.
8. Głąb Franciszek
9. Gutkowski Karol
10. Jeż Jakób
11. Kirsch Józef
12. Legutko Józef
13. Lessmann Jan
14. Miąsik Kazimierz
15. Michalik Zdzisław
16. Młynarczyk Maksymilian
17. Nowotarski Stefan
18. Rosenthal Edmund
19. Schille Ludwik
20. Stark Jan
21. Szeligiewicz Antoni
22. Śliwa Jan
23. Wessely Hubert
24. Zięba Bolesław

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 8 uczniów; stopień drugi otrzymało 2 uczniów.

Klasa IIb.

Stopień celujący:

1. Matus Edward

Stopień pierwszy:

1. Alexander Jerzy
2. Andrejko Jan
3. Bałka Władysław
4. Bartłomowicz Franc.

5. Bembynek Rudolf
6. Błaszczyk Władysław
7. Fruchtman Józef
8. Górski Tomasz
9. Hnatyszak Aleksander
10. Jonasek Kazimierz
11. Kaczmarczyk Włodzim.
12. Klehr Karol
13. Kochan Stefan
14. Koza Władysław
15. Kreuz Filip
16. Kwarciński Henryk
17. Lisiewicz Adam
18. Łopatka Tadeusz
19. Małyniak Michał
20. Mikruta Stanisław
21. Mikulski Józef
22. Nałysnik Julian
23. Nowak Kazimierz
24. Oleśniewicz Ignacy
25. Piskorski Mieczysław
26. Polek Szymon
27. Sikora Józef
28. Sliwiak Alfred
29. Traczewski Wojciech
30. Tryszczyła Władysław
31. Turski Dominik
32. Uscki Michał
33. Wisłocki Dymitr
34. Wojtowicz Teodor
35. Wójcik Stanisław
36. Zaniewski Jerzy

Do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu przeznaczono 8 uczniów; stopień drugi otrzymał 1 uczeń; stopień trzeci otrzymało 2 uczniów.

Klasa IIc.

Stopień celujący:

1. Führer Samuel
2. Nieć Franciszek
3. Niedźwiedź Tomasz
4. Opoka Jakób
5. Sułowicz Jan

Stopień pierwszy:

1. Aleksandrowicz Efraim
2. Andrasz Józef
3. Berski Włodzimierz
4. Boruch Jan
5. Cieszyński Ignacy
6. Czeczotka Michał
7. Dagnan Kazimierz
8. Dumana Ignacy
9. Gębka Hieronim
10. Gębka Tadeusz
11. Goldmann Hirsch
12. Goldberger Zygmunt
13. Gut Ludwik
14. Jankowski Tadeusz
15. Komar Ludwik
16. Kos Stanisław
17. Króczek Jan
18. Krzyżak Józef
19. Kunicki Antoni
20. Langer Edmund
21. Majewski Antoni
22. Orzeł Stanisław
23 Piekarz Jan
24 Polakowski Wiktor
25. Reich Karol
26. Stachowski Henryk
27. Stawarz Antoni
28. Śmiałek Jan

29. Stiller Abraham
30. Wadowski Feliks
31. Wieczorek Jan
32. Więcławek Tomasz
33. Wiesenberger Izaak
34. Wikar Marcin
35. Breza Edward hr. (pryw.)

Do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu po feryach przypuszczono 5 uczniów; stopień drugi otrzymało 2 uczniów.

Klasa IId.

Stopień celujący:

1. Górecki Franciszek
2. Rogoziński Michał
3. Seweryn Józef

Stopień pierwszy:

1. Bugański Teodor
2. Duch Bronisław
3. Duch Kazimierz
4. Filar Kazimierz
5. Gawłowski Władysław
6. Gerhardt Jakób
7. Karpiński Józef
8. Kasprzak Jakób
9. Kirszanek Leon
10. Kowalski Władysław
11. Kustroń Józef
12. Mordarski Mieczysław
13. Orsaczek Wincenty
14. Postrożny Stanisław
15. Staszkiewicz Roman
16. Tyrkiel Józef
17. Trzopek Stanisław
18. Winiarski Jędrzej
19. Wnęk Karol
20. Wolak Michał
21. Reich Jakób (pryw)
22. Reich Józef (pryw.)

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 4. uczniów; Stopień drugi otrzymał 1 uczeń; stopień trzeci otrzymało 2 uczniów

Klasa IIIa

Stopień celujący:

1. Klemensiewicz Zenon
2. Krawczyk Ludwik
3. Zelek Ludwik

Stopień pierwszy:

1. Albinowski Mieczysław
2. Benisz Adam
3. Cabalski Józef
4. Dąbrowski Michał
5. Fertig Wilhelm
6. Garbacz Wincenty
7. Grabania Stanisław
8. Hebenstreit Karol
9. Kielawa Bogusław
10. Koralik Stanisław
11. Kościsz Jan
12. Landau Baruch
13. Łachwa Stefan
14. Łazarz Jan

15. Olszewski Tadeusz
16. Pieracki Kazimierz
17. Płachta Władysław
18. Polak Jan
19. Stabrawa Żdzisław
20. Stahlberger Stanisław
21. Tomaszek Wiktor
22. Tyrkiel Franciszek
23. Tyrlik Józef
24. Wojtas Tomasz

Do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu po feryach przeznaczono 5 uczniów; stopien drugi otrzymało 2 uczniów; stopień trzeci otrzymało 6 uczniów.

Klasa IIIb.

Stopień celujący:

1. Biernat Stanisław
2. Gęsiorski Antoni

Stopień pierwszy:

1. Bugajski Stanisław
2. Dżugan Emilian
3. Fuczko Maxym
4. Gutkowski Józef
5. Guttenberger Kornel
6. Hurko Roman
7. Jasiński Jan
8. Kareł Piotr
9. Kidoń Jan
10. Kordeczka Adam
11. Łohaza Dyonizy
12. Menhard Stanisław
13. Potoniec Jan
14. Raczyński Maryan
15. Rapf Felix
16. Szromba Zdzisław
17. Trojanowski Stanisław
18. Walter Kazimierz
19. Weresz Władysław

Do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu po feryach przeznaczono 4 uczniów; stopień trzeci otrzymało 5 uczniów.

Klasa IIIc.

Stopień celujący:

11. Kwiatkowski Antoni
2. Kwiatkowski Władysł.

Stopień pierwszy:

1. Bobąk Stanisław
2. Brachocki Jan
3. Bułakiewiez Jan
4. Dzikiewicz Michał
5. Jendrzejek Józef
6. Konarski Stanisław
7. Kowalczyk Piotr
8. Kwinta Antoni
9. Lesmann Witołd
10. Mężyk Leon
11. Noworyta Józef
12. Podgórski Stanisław

13. Rogoziński Stanisław
14. Rosiech Wojciech
15. Teper Jan
16. Warchałowski Tadeusz
17. Wójcik Władysław
18. Zaremba Kazimierz
19. Zieliński Paweł
20. Cieszyński Roman

Do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu po feryach przeznaczono 10 uczniów; stopień drugi otrzymało 2 uczniów stopień trzeci otrzymało 8 uczniów.

Klasa IVa.

Stopień celujący:

1. Floryan Stanisław
2. Kołomyjski Edmund
3. Mückenbrün Jakób

Stopień pierwszy:

1. Gargas Antoni
2. Gurrański Michał
3. Habela Stanisław
4. Hojnicki Wilhelm
5. Hukiewicz Mikołaj
6. Jodłowski Jan
7. Janicki Czesław
8. Janik Stanisław
9. Jurkowski Jan
10. Karwaczka Wincenty
11. Kocańda Kazimierz
12. Królicki Alexander
13. Kupka Kazimierz
14. Ostrowski Julian
15. Seifert Piotr
16. Schinagel Emanuel
17. Szkaradek Roman
18. Tyrkiel Józef
19. Wisłocki Jan

Do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu po feryach przeznaczono 5 uczniów. Stopien trzeci otrzymał 1 uczeń.

Klasa Vb.

Stopień celujący:

1. Gżanowski Józef Zdzis.
2. Zaranek Stanisław

Stopień pierwszy:

1. Aleksander Józef
2. Atlas Adolf
3. Biliński Wojciech
4. Długopolski Franciszek
5. Japoł Stanisław
6. Jeżowski Michał
7. Kawka Józef
8. Kempa Józef
9 Klimczak Józef
10. Kołaczkowski

11. Małdoni Michał
12. Micewski Stanisław
13. Neugröschel Samuel
14. Pałac Józef
15. Patroński Teofil
16. Podgórny Antoni
17. Przybytniowski Józef
18. Ptaszkowski Stefan
19. Sobolewski Eugeniusz
20. Sokołowski Romuald
21. Szandrowski Jan
22. Trybus Józef

Do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu po feryach przypuszczono 7 uczniów; stopień drugi oprzymał 1 uczeń; stopień trzeci otrzymał 1 uczeń.

Klasa IVc.

Stopień celujący:

1. Kmiecik Antoni
2. Schwarz Herman
3. Urbanek Józef

Stopień pierwszy:

1. Cąplak Jan
2. Chmura Ignacy
3. Dohnalek Henryk
4. Garczyński Roman
5. Górka Zygmunt
6. Hoffmann Michał
7. Jurkowski Alexander
8. Kuchnia Jan
9. Klein Filip
10. Kołodziej Tomasz
11. Miszke Antoni
12. Nowak Jędrzej
13. Ogorzały Adam
14. Olbrych Wojciech
15. Pieron Jan
16. Rybski Jan
17. Scheuer Adam
18. Sowiński Franciszek
19. Strocki Maryan
20. Szkaradek Jan

Do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu po feryach przeznaczono 5 uczniów; stopień drugi otrzymał 1 uczeń; nie klasyfikowano 1 ucznia.

Klasa Va.

Stopień celujący:

1. Kolarz Paweł

Stopień dobry:

1. Barbacki Kazimierz
2. Brablec Franciszek
3. Bronner Herman
4. Cycoń Antoni

5. Dworzański Władysław
6. Führer Herman
7. Janicki Bronisław
8. Kacz Stanisław
9. Kiełbasa Jan
10. Kosman Maryan
11. Kozłowski Wiktor
12. Krzysztoń Władysław
13. Leśniak Stanisław
14. Maschler Maks
15. Osiowski Kazimierz
16. Pacholarz Medard
17. Palmi Otto
18. Piątkowski Franciszek
19. Sękowski Aleksander
20. Stosur Jakób
21. Szlapak Alojzy
22. Völker Józef
23. Wójtowicz Włodzimierz
24. Żychowicz Władysław

Do egzaminu poprawczego po feryach przeznaczono 8 uczniów.

Klasa Vb.

Stopień celujący:

1. Gawron Marcin

Kopciuch Eustachy

Stopień pierwszy:

1. Bembynek Władysław
2. Błaszczak Józef
3. Chrobak Józef
4. Jasiórkowski Tomasz
5. Jeżowski Jan
6. Kmietowicz Jóżef
7. Kożusznik Rudolf
8. Kuhnen Adam
9. Plechta Jan
10. Schiroky Juliusz
11. Szeligiewicz Józef
12. Wajda Antoni
13. Zieliński Roman
14. Kaliciński Józef

Do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu po feryach przeznaczono 8 uczniów; stopień drugi otrzymało 4; stopień trzeci 2 uczniów.

Klasa VI.

Stopień pierwszy:

1. Bednarek Jan
2. Ćwikowski Stanisław
3. Dziuba Jan
4. Figus Jan
5. Gawor Jan
6. Girzyczek Stanisław
7. Gliński Antoni
8. Grabania Jan
9. Hnatyszak Orest
10. Hojnicki Stefan

11. Klimek Wilhelm
12. Kowalczyk Władysław
13. Lefart Stanisław
14. Nahrgang Gustaw
15. Pęksa Stanisław
16. Rysiewicz Mikołaj
17. Sułkowski Józef
18. Waśko Antoni
19. Wąchała Jan
20. Wojciechowski Stanisł.

Do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu po feryach przeznaczono 11 uczniów; stopień drugi otrzymało 3; stopień trzeci 3 uczniów.

Klasa VIIa.

Stopień pierwszy:

1. Bogucki Felicyan
2. Cydyło Józef
3. Czaderski Zbigniew
4. Domagalski Stanisław
5. Golachowski Edward
6. Klein Cezar
7. Matus Henryk
8. Olszewski Bogusław
9. Paszkowski Stanisław
10. Pawłowski Jakób
11. Puchała Jan
12. Rembilas Ignacy
13. Stępień Stanisław
14. Szlapak Eugeniusz
15. Wasylkiewicz Jan
16. Weydowicz Jan
17. Weimer Gustaw
18. Wojcieszak Jan

Do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu po feryach przeznaczono 8 uczniów; stopień drugi otrzymał 1 uczeń; stopień trzeci 1 uczeń.

Klasa VIIb.

Stopień celujący:

1. Bogusz Józef
2. Marzec Józef

Stopień pierwszy:

1. Büchner Edward
2. Celewicz Stanisław
3. Dębski Mikołaj
4. Kuhnen Stanisław
5. Manheimer Henryk
6. Marynowski Wiktor
7. Miler Kazimierz
8. Pawlik Rudolf
9. Pazdirek Józef
10. Popper Maks
11. Poręba Antoni
12. Waśko Jan

Do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu po feryach przeznaczono 11 uczniów; stopień drugi otrzymało 3 uczniów.

Klasa VIIIa.

Stopień celujący:

1. Ameisen Mojżesz
2. Cięciel Stanisław
3. Geisler Maksymilian
4. Gołąb Marcin
5. Jeż Michał

Stopień pierwszy:

1. Arlet Alfred
2. Bergman Antoni
3. Bernacki Kazimierz
4. Ćwiertniewicz Maryan
5. Czech Felicyan
6. Długoszowski Zygmunt
7. Friedrich Leon
8. German Adam
9. Gutkowski Władysław
10. Gutkowski Wł. Leon
11. Hutkiewicz Zdzisław
12. Klimczak Bronisław
13. Kozicki Jan
14. Krzysztoń Ignacy
15. Kuhnen Paweł
16. Ligas Zdzisław
17. Mendrala Władysław
18. Pawlikowski Henryk
19. Połomski Ignacy
20. Puch Walenty
21. Sędzimir Jan
22. Steinhof Stefan
23. Szczepanik Eugeniusz
24. Tomasik Stanisław
25. Walter Stanisław

Do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu po feryach przeznaczono 1 ucznia; stopień drugi otrzymał 1 uczeń.

Klasa VIIIb.

Stopień celujący:

1. Skorupka Józef
2. Smołka Józef

Stopień pierwszy:

1. Cięciel Józef
2. Czapelski Mirosław
3. Czechowski Maryan
4. Geisinger Jan
5. Göttman Jan
6. Jakubowski Bronisław
7. Kiełbasa Jan
8. Kościsz Błażej
9. Leśniak Jan
10. Mazurkiewicz Dyonizy
11. Muchowicz Antoni
12. Nargang Konrad
13. Pałka Antoni
14. Rejowski Andrzej
15. Safin Władysław
16. Seneta Bohdan
17. Smołka Jan
18. Stolarski Aleksander
19. Weimer Jan
20. Węgrzynowicz Maryan
21. Zimmerman Ernest

Stopień drugi otrzymało 4 uczniów.

WARUNKI PRZYJĘCIA UCZNIÓW DO ZAKŁADU.

na rok szkolny 1904/5.

Wpisy uczniów do zakładu odbędą się w dniach 29. 30. i 31. sierpnia 1904. Późniejsze zgłoszenia uwzględni się tylko w wyjątkowych wypadkach. Rok szkolny rozpocznie się dnia 3 września uroczystem nabożeństwem poczem od dnia 4. września odbywać się będzie regularna nauka.

Każdy nowowstępujący uczeń powinien zgłosić się w oznaczonym czasie *w towarzystwie ojca, matki lub upoważnionego ich zastępcy* i przedłożyć metrykę urodzenia, świadectwo szkolne tego zakładu, gdzie przedtem pobierał naukę, a jeżeli uczęszczał do szkół średnich, wykazać się potwierdzeniem dyrekcyi, że może być przyjęty do innego zakładu.

Każdy uczeń nowo wstępujący obowiązany jest złożyć przy wpisie 4 korony 20 hal. jako taksę wstępną i przynajmniej 2 korony na środki naukowe.

Uczeń zgłaszający się do I. kl. gimn. musi wykazać się metryką urodzenia, że ukończył 10-ty rok życia lub go ukończy w roku kalendarzowym; jeśli uczęszczał do publicznej szkoły ludowej, winien przedłożyć świadectwo szkolne. Końcowy ustęp tego świadectwa ma zawierać: *»Ponieważ uczeń ten zamierza wstąpić do szkoły średniej, przeto wydaje się mu na ten cel niniejsze świadectwo«*.

Uczniowie, wstępujący do I. klasy, muszą dnia 1. lipca albo 1. września 1904 poddać się egzaminowi wstępnemu. Zakres wymagań przy tym egzaminie (rozp. Wys. ck. Rady szk. kraj. z dnia 25. kwietnia 1899 l. 6595. i 7. marca 1894. l. 4803.) jest następujący:

a) z religii: wiadomości, których według teraźniejszego rozkładu nauki nabyć powinien uczeń w pierwszych czterech latach obowiązkowej nauki szkolnej w szkołach ludowych czteroklasowych.

b) z języka wykładowego: czytanie płynne i wyraziste, objaśnienie odczytanych ustępów pod względem treści i związku myśli, opowiadanie treści większymi ustępami; z części gramatycznej zakres wiedzy objętej podręcznikiem Fr. Konarskiego dla czwartej kl. szk. lud, mianowicie: znajomość części mowy, odmiana imion i czasowników, znajomość zdania i rozbiór jego części składowych pod względem składni zgody i rządu; poprawne napisanie dyktatu z zakresu pojęć znanych uczniom z uwzględnieniem głównych zasad interpunkcyi i rozbiór zdania pojedynczego rozszerzonego.

c) z języka niemieckiego: czytanie płynne i zrozumiałe; znajomość odmiany czasowników, przymiotników i zaimków (osobistych, dzierżawczych, wskazujących i względnych), odmiana słów posiłkowych i czasowników słabych we wszystkich formach strony czynnej i biernej, tudzież odmiana najzwyklejszych czasowników mocnych; zasób wyrazów z zakresu pojęć uczniom znanych; poprawne napisanie łatwego dyktatu, którego treść przed dyktowaniem poda się uczniom w języku wykładowym.

d) z rachunków: pisanie liczb do miliona włącznie; biegłość w czterech działaniach liczbami całkowitemi, pewność w tabliczce mnożenia, znajomość ważniejszych miar metrycznych.

Niedostateczny postęp w jednym przedmiocie egzaminu usuwa ucznia na cały rok od przyjęcia w jakiejkolwiek szkole średniej.

Uczniowie wstępujący do klas wyższych, muszą również, jeśli nie pochodzą z innych c. k. gimnazyów, wykazać się przepisanym wiekiem i zdawać egzamin wstępny za złożeniem taksy egzaminacyjnej w kwocie 24 kor, a dopiero od wyniku egzaminu zależeć będzie, do której klasy tutejszego zakładu mogą być przyjęci.

Zgłaszający się do zapisu uczniowie, którzy przedtem do żadnej szkoły publicznej nie uczęszczali, lub od dłuższego czasu uczęszczać przestali, muszą się wykazać dokumentem legalnym, gdzie i czem się zajmowali dotychczas, i że co do ich moralności nie zachodzi żadna wątpliwość.

Egzamina wstępne do kl. II—VIII. odbędą się 3. i 5. września 1904, Uczeń zapisujący się ma wypełnić dokładnie dwie karty wpisowe, z których jedną odda ck. dyrektorowi przy wpisie, drugą zaś p. gospodarzowi klasy zaraz na pierwszej lekcyi.

Ponieważ nie wolno uczniom mieszkać gdzieindziej, jak tylko tam, gdzie dyrekcya pozwoli, przeto zechcą się rodzice i opiekunowie dowiedzieć, czy miejsce, gdzie syna chcą umieścić, nie należy do zabronionych. Żaden uczeń *nie mający* w dniach wpisu nadzorcy domowego, *nie będzie* do zakładu przyjętym; *dlatego należy wyszukać stancyę przed zgłoszeniem się do wpisu.*

Opłata szkolna wynosi w tutejszem c. k. gimnazyum półrocznie 30 koron i ma być złożona w markach szkolnych do 15. października w klasach II—VIII., a do 1. grudnia w klasie I.

Osoby, chcące w roku szkolnym 1904/5 być nadzorcami domowymi uczniów, winny w myśl rozp. Wys. c. k. Ministerstwa W. i O. z dnia 17. grudnia 1897 l. 26715, zgłosić się w czasie wakacyi w Dyrekcyi, podać swoje imię, nazwisko, stan i mieszkanie, jakoteż ilość uczniów, których przyjąć zamierzają, a po wpisaniu ich w księgę nadzorców otrzymają za potwierdzeniem odbioru: »Regulamin dla osób utrzymujących w swych domach uczniów szkół średnich«, wydany przez c. k. Radę szk. kraj. Dyrekcya zastrzega sobie zwiedzenie ubikacyi, przeznaczonych dla uczniów.

C. k. Dyrektor gimn.

St. Rzepiński.

Wykaz książek szkolnych,

które w roku szkolnym 1904/5 w tut. zakładzie będą używane.

Klasa I.

Wielki katechizm religii katol. dla szkół średnich lyec. krakow. Kraków 1903, opr. K —·60

Samolewiez. Zwięzła gramatyka jęz. łacińsk. Wyd. 3. 4. i 5. Lwów 1903. opr. K 1·—

Steiner-Samolewicz. Ćwiczenia łacińskie dla I. kl. Wyd. 2. i 3. Lwów 1900. opr. K 1·50

Konarski. Zwięzła gram. języka polsk. Lwów 1900 opr. K —·50

Próchnicki Wójcik. Wypisy polskie dla I. klasy Wyd. 2. 3. Lwów 1897. opr. K 1·50

German Petelenz. Ćwiczenia niemieckie dla. kl I Wyd. 5. Lwów 1903. opr. K 1·80

Romer. Geografia, K 1·40 (w druku).

Kranz. Arytmetyka i algebra Cz. I., opr. K 1·80 (w druku).

Mocnik-Maryniak. Geometrya Cz. I. Wyd. 6–8. Lwów 1904. opr. K 1·50

Nussbaum - Wiśniowski. Zoologia. K 2·20 (w druku).

Klasa II.

Ks. Dąbrowski. Hist. biblijna zakonu star. Wyd. 1—4 Stanisławów 1899. opr. K 1·40

Samolewiez. Zwięzła gram. języka łaciń, Wyd. 4—5 Lwów 1903 opr. K 1·—

Steiner-Samolewicz. Ćwiczenia łaciń. dla II klasy. Wyd. 2. i 3. Lwów 1903. opr. K 2·—

Małecki. Zwięzła gram. języka polsk. szk. Wyd. 9. Lwów 1903. op. K 2·40

Próchnicki Wójcik. Wypisy pol. dla II kl. Wyd. 1. 2. Lwów 1898 opr. K 1·80

German Petelenz Ćwiczenia niemiec. dla II. klasy Wyd. 4. Lwów 1903. op. K 2·20

Baranowski Dziedzicki Geografia powszech. Wyd. 6—9. Lwów 1902. opr. K 2·80

Semkowicz. Opowiadania z dziejów powsz. Cz. I. Wyd. 1. 2. Lwów 1901. opr. K 2·—

Brzostowicz. Początki arytm. i algebry. Cz. I. Wyd. 2. i 3. Sanok 1900. opr. K 1·—

Jamrógiewicz. Geometrya pogląd. Wyd. 2. 3. Lwów 1901 opr. K 2·—

Nowicki - Limbach. Zoologia. K 2·20

Rostafiński. Botanika szk. na kl. niższe. Wyd. 1—4 Kraków 1899. opr. K 2·20

Klasa III.

Ks. Dąbrowski, Hist. biblij. Zakon nowy. Wyd, 1—3. Stanisławów 1902. opr. K 1·60

Samolewicz-Sołtysik Gramat. języka łaciń. Cz. II. Wyd. 5—7 Lwów 1901 opr. K 2·40

Próchnicki. Ćwicz. łaciń. dla kl. III. Wyd. 3. 4. Lwów 1903 opr. K 1·60

Cornelius Nepos. Wyd. Patoczka-Zawiliński K 2·10

Ćwikliński. Gramat. jęz. greck. Wyd. 2. Lwów 1902. opr. K 3·40

Tabórski-Winkowski Ćwiczenia greck. Lwów 1899 opr. K 2·50

Małecki. Gramat. języka polsk. szkol. Wyd. 8. 9. Lwów 1903 opr. K 2·40

Czubek-Zawiliński Wypisy polsk. dla kl. III. Lwów 1903. Opr. K 2·—

German - Petelenz. Ćwicz. niemieckie dla kl. III. Wyd. 1—3 Lwów 1902 opr. K 2·40

Jahner. Deutsche Gramm. Wyd. 2. Lwów 1903. Opr. K 2·20

Baranowski Dziedzicki. Geografia. pow. Wyd. 6—9 Lwów 1902. Opr. K 2·80

Semkowicz. Opowiadania z dziejów powsz. Cz. II Lwów 1894 Opr. K 2·—

Rawer. Dzieje ojczyste. Wyd. 1. 3. Lwów K 2·—

Kranz. Arytm. i algebra Cz. II. (w druku) K 1·50

Jamrógiewicz. Geometrya pogląd. 1901 Opr. K 2·—

Wiśniowski. Wiadomości z Mineralogii dla kl. niż. Opr. K 1·60

Kawecki-Tomaszewski Fizyka dla niższ. kl. szkół śred. Wyd. 2.3. Kraków 1902. Opr. K 2·—

Klasa IV.

Ks. Jougan. Liturgika kat. Wyd. 1. 2. Lwów 1899 Opr. K 1·40

Samolewicz-Sołtysik, Gramat. jęz. łać. Cz. II. Lwów 1901. Opr. K 2·40

Próchnicki. Ćwicz. łaciń. dla kl. IV. Wyd. 1—2. Lwów 1897. Opr. K 2·—

Caesar. Commentarii de bello Gallico, wyd. Terlikowski. Opr. K 1·40

Ovidius, wyd. Skupniewicza. Opr. K 1·70

Ćwikliński. Gram. grecka Opr. K 3·40

Taborski-Winkowski. Ćwiczenia greck. Opr. K 2·50

Małecki. Gram. jęz. polsk. Wyd. 9. Opr. K 2·40

Czabek-Zawiliński. Wypisy polsk. dla kl. IV. Lwów 1900. Opr. K 2·40

German - Petelenz. Ćwicz. niemiec. dla kl. IV. Wyd. 3. 1904. Opr. K 2·40

Jahner. Deutsche Gramm. W. 2. 1903. Opr. K 2·20

Benoni - Majerski. Geogr. austr.-węg. monarchii W. 2—4 1903. Opr. K 1·20

Semkowicz. Opowiadania z dziejów powsz. Cz. III. Wyd. 2. 1899. Op. K 2·—

Rawer. Dzieje ojczyste Wyd. 1—3. Opr. K 2·—

Brzostowicz. Początki arytmetyki i algebry. Cz. II. Sanok. Opr. K 1·—

Jamrógiewicz. Geometrya poglądowa Wyd. 2–3. Lwów 1901. Opr. K 2·—

Kawecki - Tomaszewski. Fizyka dla niż. klas szkół śred. Wyd. 3. Op. K 2.—

Jęz. ruski (wzgl. obowiąz.)

Barwiński. Czytanka ruska dla szkił wydiłowych. Lwów 1900.

Klasa V.

Ks. Jeż. Nauka ogólna wiary. Opr. K. 2.—

Samolewicz-Sołtysik. Gramatyka języka łacińskiego Część II. Wyd. 5—7. Lwów 1901. Opr. K 2·40

Livius. Wyd. Majchrowicza. Opr. K 2·40

Ovidus. Wyd. Skupniewicza. Opr. K 1·70

Ćwikliński. Gram. j. grec. Lwów 1902 Opr. K 3·40

Fiderer. Chrestomatya z pism Xenofonta. Wyd. 1—3. Lwów 1903. Opr. K 2·40

Homera Iliada. Część I. W. Sołtysika. Op. K 1·20

Próchnicki. Wzory poezyi i prozy. Wyd. 1—2 Lwów 1900. Opr. K. 3.—

Petelenz - Werner, Deutsches Lesebuch für die V. Klasse Lwów 1902. Wyd. 2 Opr. K 2·80

Zakrzewski, Historya powszechna. Część I. Wyd. 2—4. Kraków 1902. Opr. K 2·40

Atlas historycz. Putzgera. Opr. K 4·50

Kostecki, Algebra dla wyższych klas. Opr. K 4·50

Mocnik-Maryniak. Geometrya dla wyż. klas. Wyd 4—5. Lwów 1902. Opr. K 4·—

Łomnicki. Mineralogia i geologia. Opr. K 1·60

Rostafiński. Botanika szk. dla kl. wyższych. Kraków 1886. Opr. K 3·—

Jęz. ruski (względ. obow.) w I. półr. jak w kl. IV. w II. półr. Barwiński. Wyimki z narodni liter. XIX. w. dla seminar. uczyt. Cz. I. i II. 1902. Opr. Cz. I. K 3·— » Cz. II. K 4·—

Klasa VI.

Ks. Jougan. Dogmatyka szczegółowa. Opr. K 2·—

Samolewicz Sołtysik, Gramatyka jęz. łac. Część II. Wyd. 5—7 Lwów 1901. Opr. K 2·40

Sallustius Iugurtha. Wyd. Sołtysika. K 1·70

Vergilius. Wyd. Rzepińskiego. Opr. K 1·70

Cicero. Katylina I. Wyd. Sołtysika Opr. K —·60

Ćwikliński. Gramat. jęz. greckiego. Wyd. 1—2. Opr. K 3·40

Fiderer. Chrestomatya z pism Xenofonta. Wyd. 1, 2, 3. Lwów 1902. Opr. K 2·40

Homera Iliada. Cz. I—II. W. Sołtysika. Opr. K 1·50

Herodot. Wyd. Terlikowskiego. Opr. K 3·—

Wypisy polskie Tarnowskiego i Wójcika Cz. I. Wyd. 3. Lwów 1903. Opr. K 3·30

Petelenz u. Werner. Deutsches Lesebuch für die VI. Classe. Lwów 1902. 1) Deutsche Heldensage, 2) Dichtung u. Wahrheit, (w. Graesera), 3) Hermann u. Dorothea (Freytag.)

Zakrzewski. Historya powszechna Cz. I. W. 1—4 Kraków 1902. Op. K 2·40 Cz. II. Wyd. 1—3. Opr. K 2·40. Cz. III. Wyd. 1—2. Opr. K 2·80

Lewicki. Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. Wyd. 1—3. Opr. K 2·—

Atlas historyczny Putzgera Opr. K 4·50

Kostecki. Algebra dla kl. wyższych. Opr. K 4·50

Mocnik-Maryniak. Geom. dla kl. wyż. Wyd. 3, 4, 5. Lwów 1902. Opr. K 4·—

Kranz. Tablice pięciocyfrowe logarytmów. Kraków 1900. K 1·20

Petelenz. Zoologia dla kl. wyż. szkół śred. Lwów 1—2. Opr. K 3·—

Język ruski (względnie obowiązkowy) jak w kl. V.

Klasa VII.

Ks. Szczeklik. Etyka kal. Tarnów 1903. Opr. K 1·80

Samolewicz-Sołtysik. Gramatyka jęz. łać. Cz. II. Wyd. 5—7. Lwów 1901. Opr. K 2·40

Cicero in Verrem IV w. Nohla; Cicero Laelius Schiche - Rzepiński. Pro Archia Nohl - Bednarski.

Vergilius jak w kl. VI.

Ćwikliński. Gram. grecka Opr. K 3·40

Homera Odessea. Wyd. Jezienickiego.

Demostenes. W. Schmidta.

Wypisy polskie Tarnowskiego i Wójcika. Cz. I. Wyd. 3. Lwów 1903. Opr. K 3·30

Wypisy polskie Tarnowskiego i Próchnickiego Cz. II. Wyd. 1—2. Lwów 96. Opr. K 3·60

Petelenz u. Werner. Deutsches Lesebuch für die VII. Classe. Lwów 1893. Opr. K 3·30 1) Götz v. Berlichingen, 2) Emilia Galoth, 3) Don Carlos, 4) Sappho.

Zakrzewski. Hist. powsz. Cz. III. Wyd. 1—2. Kraków 1904. Opr. K 2·80

Lewicki. Zarys dziejów Polski i kraj. rus. z nią połączonych. Wyd. 1—2. Opr. K 2· -

Atlas histor. Putzgera.

Dziwiński. Zasady algebry. Lwów 1901. Opr. K 3·60

Mocnik-Maryniak. Geom. dla wyż. klas W. 3—5. Lwów 1902. Opr. K 4·—

Logarytmy Kranza. Opr. K 1·20

Kawecki i Tomaszewski. Fizyka dla wyż. kl. szkół śred. W. 1—2. Kraków 1899. Opr. K 3·40

Tomaszewski. Chemia. W. 3—4. Brosz. K —·70

Ks. Nuckowski. Początki logiki. Kraków. K 2·—

Jęz. ruski (wzgl. obow.) Barwiński. Wyimki z narodni literat. XIX. w. Cz. II. K 4·—

Klasa VIII.

Ks. Jougan. Hist. kościoła katol. W. 1—2. Lwów 1900. Opr. K 2·—

Samolewicz-Soltysik. Gramatyka jęz. łac. Cz. II. Wyd. 5—7. Opr. K 2·40

Horatius Dolnickiego i Librewskiego. — Tacitus Staromiejskiego.

Fiderer. Gram. jęz. grec. Wyd. 1—2. Opr. K 3·—

Platon Apologia i Kryton Krala. — Sophocles Antigone. W. Majchrowicza.

Homera Odyssea. W. Jezienickiego.

Wypisy polskie Tarnowskiego i Próchnickiego. Cz. II. W. 1—?. Lwów 1896. Opr. K 3·60

Petelenz u. Werner. Deutsches Lesebuch für die VIII. Classe. Lwów 95. Opr. K 4·40 1) Prinz von Homburg, 2) Egmont, 3) Wallensteins Tod, 4) Ahnfrau.

Głąbiński-Finkel. Historya i statystyka austr.-węgier. monarhii. Lwów 1897. Opr. K 2·—

Lewicki. Zarys dziejów Polski i kraj. ruskich z nią połączonych. Opr. K 2·—

Atlas histor. Putzgera.

Dziwiński. Zasady algebry. Wyd. 1—2. Lwów. 98. Opr. K 3·60

Mocnik-Maryniak. Geom. dla wyż. kl. Wyd. 3—5. Lwów 1902. Opr. K 4·—

Logarytmy Kranza.

Kranz. Zbiór zadań matematycznych. Opr. K 3·50

Kawecki i Tomaszewski. Fizyka dla wyż. klas. Kraków 1899. Opr. K 3·40

Podręczniki do nauki religii grec.-kat. I—VI. Toruńskiego, VII. i VIII. Waplera.